

VOLUM III

Lletres de Josep Maria Capdevila¹

1. Lletres a Josep Maria de Garganta

1.- *Barcelona, 23-XI-1909*

Estimat amich: Ja voldria ser aquí Olot perquè he de parlarvos de moltíssimes de coses. __ Potser vingui ab el meu cosí, com l'any passat. __ Ja som vist el llibre de'n Mercier ² qu'ha traduït el P. J. de Besalú ³ i me n'he alegrat molt. __

Expressions als de casa vostra i en particular a'n Joseph Maria. Adeussiau, un altre dia vos escriuré mes llarg.

Josep M. Capdevila ⁴

¹ A l'Arxiu Capdevila es conserven, en aquests moments, unes dues mil lletres, intercanviades amb uns tres cents corresponsals. Per la importància que tingueren en la formació de Capdevila -i en la seva trajectòria humana i intel·lectual-, transcrivim les cartes adreçades a Josep Maria de Garganta (1909-1928), Carles Riba (1913- 949) i Joan Alcover (1916-1926). Són expressives d'una personalitat en plena formació i ens permeten seguir l'evolució intel·lectual del jove estudiant de lleis, encaminada progressivament en el camp de les lletres.

Els tres corresponsals __dos mestres i un condeixeble__ són tan diferents entre si, com diferent és el tractament que Capdevila els dóna; tracta Garganta de vós; Riba de tu, i Alcover de vost.

Les lletres a Josep Maria de Garganta (84) són més espontànies, però no per això banals; ens ajuden a copsar les descobertes literàries de Capdevila, penetrar en la seva formació humanística i ens acosten als primers tempteigs periodístics i literaris a Olot i a Barcelona.

Les lletres a Carles Riba (47) són més íntimes i expressen la fonda amistat que els uní. Són, al mateix temps, obertes a la reflexió. Capdevila exposa al seu amic les seves inquietuds professionals, mentre comparteixen, en clau noucentista, uns projectes comuns. Hi podem endevinar els mestres i els corrents ideològics que els influeixen, el cercle d'amics i condeixebles en què es movien i sospesar l'influx __i en casos determinats, l'arbitratge__ que Josep Maria Capdevila exercí entre els homes de la seva generació.

Les lletres adreçades a Joan Alcover (30) són més elaborades. Incorporat de ple en les institucions de cultura, Capdevila hi desplega els seus principis filosòfics, manifesta el seu ideari en estètica i les seves aptituds en crítica literària. Ofereixen al mateix temps, valuoses informacions del món polític i cultural barceloní.

En la reproducció d'aquestes lletres hem optat, com en l'antologia de textos, per la transcripció literal. Calia veure com aquell jove d'Olot depura d'arcaïsmes, localismes i barbarismes les seves cartes, fins a esdevenir un mestre en el tractament de l'estil.

En un estilista com Josep Maria Capdevila, autor d'un manual de correspondència, no podíem deixar de banda el seu propi epistolari.

² Désiré Mercier, eclesiàstic belga, prestigiós neotomista; professor de Lovaina (1882), i fundador de la "Revue Néoscholastique" (1894). Arquebisbe de Malines (1906) i Cardenal (1907).

³ Josep Tremoleda i Barbosa, caputxí, conegut de Capdevila. Nat el 1884 a Besalú. Traduí al castellà la *Historia de la Filosofia* del Card. Mercier.

⁴ En aquestes primeres cartes alterna "Josep" i "Joseph", fins a establir definitivament "Josep" l'any 1913.

* * *

2.- Barcelona, novembre de 1909 ⁵

Estimat amich: No he pas vista la representació de *La Nave*.⁶ Potser era el mateix dia que rebí la vostra carta on me dèieu que la representarien, que un meu

amich, Ramon Iglesias, també va dirrho. Com que soch enemich del teatre, vai dubtar d'anarhi, i quan a l'últim volguí enterarme de quan la feien ja l'havien representada dies ha, i axís vai quedarme sense poder véurela.

No sé pas si vai dirvos que'l dia de Tots Sants vai passar-lo a Piera:⁷ d'això ja'n parlarem quan vingui a Olot per Nadal (si Deu vol) perquè vai passarhi unes festes molt divertides.

Ara m'envien a buscar el *Libro della Vita nuova* del Dante ⁸ en una llibreria de la Rambla.⁹ Avui aquest dematí, llegintla en la Biblioteca Universitaria, he sapigut una cosa molt curiosa que no sabia i encara que vos ja la deveu saver vui escriureusela per lo bonica qu'es. En el proleg llegia que diguent "vida nova" el Dante volia dir "vida jove", i vai comprovar aquesta idea ab varis eczemples d'escriptors italians d'aquella època, fins del mateix Dante que diu:

...questi fu tal nella sua vita nuòva / virtualmente, ch'ogni abito destro / fatto averèbbe in lui mirabil pròva. Purg. XXX __v. 115__.

Nuòvo augelletto due o tre aspetta; / ma dinanzi dagli òcchi dei pennuti / rete si spièga indarno o si saetta... Purg. XXXI __v. 61__.

Innocenti facea l'età novèlla, / novèlla Tebe, Uguiccione e il Brigata, / egli altri due che il canto suso appella. Inf. XXXIII __88__.

Non se ne sono le gènti ancora accòrte / per la novèlla età, che pur nòve anni / non queste ròte intorno di lui torte; Par. XVII __79__.

Espero venir ja per Nadal perquè ja podem donar les primeres lliçons de llengua italiana, que no us podeu figurar lo que la desitjo aprendre. Si no fos per coneixer altre poeta que'l Dante, ja l'apendria ab una afició que no és de dir; donchs

⁵ Sense data. La referència a Tots Sants situa la carta al mes de novembre.

⁶ Tragèdia de Gabriele d'Annunzio.

⁷ Municipi d'Anoia al límit al l'Alt Penedès. Capdevila hi té la seva tia Balbina, germana del seu pare, majordona de mossèn Josep Fonoll, el rector.

⁸ Capdevila té ja la *Vida Nova* en català, versió de Manuel de Montoliu (*BPA*, 10) però vol el text en la llengua original per poder estudiar l'italià.

⁹ La Llibreria Verdaguier, on adquireix habitualment els llibres.

figuruse quan li fan costat En d'Annunzio ¹⁰ i el Petrarca que son, per ara, el tres poetes italians qu'estimo ab lo poch que'ls puch entendre.

Algun d'aquestos dies aniré a trovar a en Segalá ¹¹ per les classes de llatí on també hi vindrà En Monegal.¹² Haventhi un mestre com en Segalá fora una bestialitat dexarlo que passi sense aprofitarsen __o al menys intentarho__.

Aixis mateix, es un deber que tots tenim __si no volem ser tinguts per saberuts vulgarissims__ l'assistir a les lliçons vostres de llengua toscana; perquè ocasió mes propícia que aquesta que tenim de trovar un home com Vos en estudis de llengua i literatura italianes i que se'ns ofereixi tan amabilissimament a ensenyar-nosela, no tornariem a trovarla de cap manera.

Jo crec que d'aquí poch temps, en el nostre poble hi haurá un aire de cultura que no's trobará en cap altre població de Catalunya.

Deu vos dongui bona salut i alegria per poder trevallar pel nostre poble (lo millor d'ell, ara está sota la vostra direcció) com vos-ela desitja vostre amich

Joseph Maria Capdevila

Me distreia de dirvos que el llibre de la *Vida Nova* ab italiá, solament me'n faran pagar 3 rals__. De totes maneres aquesta edició, de la qual me va parlar En Clarà,¹³ a París fan pagarla a 2 rals.

* * *

¹⁰ Capdevila s'afecciona a d'Annunzio sense haver-lo llegit, només per les referències que Xrnius en fa en el Glosari des de l'any 1907, especialment en la glosa titulada: "D'Annunzio resta" (1908).

¹¹ Lluís Segalá i Estalella (Barcelona, 1873-1938). Hel·lenista. Traduí *La Iliada* al castellà i al català. L'any 1906 assumí la càtedra de Dret de la Universitat de Barcelona. A més de Capdevila, trobem entre els seus alumnes Bosch Gimpera i Nicolau d'Olwer. Vegeu: Ferran SOLDEVILA. "La tragica mort de l'Hel·lenista Lluís Segalá i Estalella. *Revista de Catalunya*, 87. Juny 1938, p.g. 261-263.

¹² Capdevila conegué l'escultor Esteve Monegal i Prat a través del pintor Francesc Vayreda. Publica l'article: "Una escultura d'Esteve Monegal". *Vell i Nou*. Març 1921, p.g. 442-444.

¹³ Josep Clarà i Ayats (Olot 1878 - Barcelona 1958). *Una de les emocions juvenívoles que encara tinc viva en ma vellesa fou la coneixença de l'escultor Josep Clarà el primer estiu que deixà la "dolça França" i visità la seva vila nadiua* (el mes de setembre de 1909). "Maragall. Com entenien la crítica". *Serra d'Or*. Novembre-desembre 1961, p.g. 31-33.

3.- *Barcelona, desembre de 1909* ¹⁴

En Vilaplana ¹⁵ ha comprat els Versos de'n Rubén Darío ¹⁶ i hem anat a llegirlos (i jo mateix molts troços a rellegirlos perquè ja'ls habiem llegit a casa vostra) alguns dies al Parch, als dematins qu'os dich que hi passem unes hores delicioses.

Ah! Me distreia de dirvos que, com que En Segalá era fora, encara no havia pogut parlarli del llatí però avui ha arribat i demà ja l'irém a trobar per dirli.

Altrament, jo no he escrit res i ni tant sols m'he entretingut a torturar alguna de les poesies (?) que tenia escrites.¹⁷ Penso, no obstant, fer algunes coses que ting en projecte i de les quals vol parlaré en altra carta. Ja veieu si us ne prometo, de cartes.

Per avui, adeussiau, que ting feina, perquè he d'anar a fer una brenada ab en Vilaplana y l'Iglesias, (hem comprat, una botella petita pero que hi cabrà una mica de vi bo, a Vich) hi anirem a la vora del mar, a l'Escullera, que me sembla que no porá anar millor.

Adeussiau i fins un altre dia.

Joseph Maria Capdevila

Expressions a la vostra familia i especialment a n'En Joseph Maria.¹⁸

He hagut de plegar aixís aquesta carta tant depressa porque ting ara mateix aquí davant un que dona conferencies de Dret Romá.- (Sr. Ventura) qu'ha vingut aquí a classe mentres estava escriguent aquesta carta.¹⁹

* * *

14 Lletre fragment_ria sense data. Pel context hem de situar-la als primers mesos del curs 1909-1910.

15 Estudiant vigat_ que Capdevila conegué a Can Garganta.

16 Pseud_nim del poeta nicaragüenc Félix Rubén García Sarmiento (Matalgapa , avui "Ciudad Darío", 1867 - León, Nicaragua, 1916).

17 El conreu de la poesia serà per a Capdevila un exercici literari personal, o bé una "vàlvula" emotiva que l'ajudarà a passar els moments crítics.

18 Josep Maria de Garganta i Fàbrega, un fill de Josep Maria de Garganta i Vilamany_, que posteriorment prengué l'hàbit religiós dominicà.

19 Una de les nombrosíssimes mostres del poc inter_s que despertaven en l'estudiant les assignatures de Dret.

4.- Barcelona, desembre de 1909 ²⁰

Estimat amich: He rebuda una carta de mon pare la qual deia que tenia de menester (no sé perquè) el Pirineu Català de'n A.Torres ²¹ y'ls Orígens Historichs de Catalunya de'n Balari.²² Li he escrit qu'aquest darrer llibre vos el teniau i que ja vos el podia anar a cercar perquè quan jo vingui i avans i tot ja'l tornarèu a tenir per llegir-lo tan detingudament com volgueu.

Ho he fet aixís perquè saveu prou que la nostra amistat no es gaire complimentosa: si'l tingués Mossen Bach no os hi capfiquèu poch ni molt perquè penso que'l meu pare no necessita pas aquets llibres per una gran urgencia. Altrament, cal que comencèu a pensar en lo de l'italiá; jo cada dia hi estich mes engrescat. Passats els eczamens (Deu vulgui que vagin bé) compraré les obres de Petrarca i d'Annunzio (d'aquest encara no n'he pas llegit res).

Espressions a tots els de casa vostra i especialissimament a n'en Joseph Maria i vos sempre manèu i disposeu del vostre amich.

Joseph Maria Capdevila.

Jo que aquest istiu hauria pogut dir: "operosa parvus carmina fingo", ara m'afanyo d'al·lo mes a estudiar dret romá i fins l'arribo a trobar de certis modis agradable. Tot axó es molt sui generis. - Encara que no ho sembli.

* * *

5.- Barcelona, maig-juny de 1910 ²³

Estimat amich: Ja estich llest de Dret Romá: avui aquest dematí m'he eczaminat; m'he tret un pes de sobre perquè aquexes petiteses me destorben mes de lo que us poguèu pensar.

Avui aquest dematí un meu amich me dèia que potser algun angel vetllava per mi: jo no'm creuré pas que'ls angels s'ocupin de tan poca cosa com es un eczamen; pero el certus es que primer qu'arribar a lo alt se passa per lo bax i aquexes coses d'eczamens sempre son perillosotes (sobre tot en un alumne tant poch aplicat com jo) i ara ja no he de pensar mes en eczaminarme de llegislatura romana i he passat de llarg un

20 Sense data. La proximitat de les vacances de Nadal situa la carta al mes de desembre.

21 La *Guia del Pirineu Català*, de Cèsar August Torras i Ferreri (Barcelona 1852-1927).

22 Josep Balari i Jovany (Barcelona 1844 - 1904). Amb els *Orígenes històrics de Catalunya*, l'any 1879 obtingué el Premi Martorell. El llibre fou publicat l'any 1899.

23 Sense data. La referència als ex_mens situa la carta cap a finals de curs.

compliment mes de la vida práctica (!) i podré avançar un pas mes en la meua vida verdadera que vós prou conexèu.²⁴

El Petrarca m'engresca, i ja es l'hora de que __per negocis que fassi venent llibrots aburrits que tinga__ compri el cançoner seu. No vos podeu pensar lo dolç qu'es pensar que en aquesta vida ens dirigex una inspiració invisible d'algun ser com un angel, una Mare de Deu, ect,; qui sab! Avui estich nerviós com aquells dies que vai sentir dir a'n Joseph Clará ²⁵ allò de escriure amb llum, de la modelació de la llum en l'esculptura, en l'arquitectura gòtica: no se què ho fa.

Altrament aquests dies passats, anava a mar a pescar ab en Climent ²⁶ i l'Iglesies, qu'era deliciós. A l'altra banda del port que ja es a alta mar, es on hi anavem. Veritat qu'un dia En Climent va pescar un pobre pexet i l'altra tarda ni un tan solament, pero lo deliciós per mi eren aquelles tardes fins a la posta, qu'ara amb mes calma estudiantil continuaré si Deu vol. En Climent está benèit per començar l'italiá: ja som dos. Aquest ivern penso estudiar el llatí. Encara no he vist En Vilaplana i espero enrahonarhi aviat. Adeussiau. Espressions a tots, de vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

* * *

6.- Barcelona, setembre-octubre de 1910 ²⁷

Benvolgut amich: Estich mes i mes entussiasmat en l'estudiar italiá. Ja cal que comenceu a pensarvoshi.

Aquell article d'Iconografia de'n Balmes ²⁸ no es ni del nostre Vilaplana ni de son germá, sinó d'un seu oncle qu'ha escrita, ab col!laboració ab algú mes, una obreta que tracta també de Iconografia de'n Balmes, ab unes apuntacions biogràfiques etc.

Lo qu'anyoro aquí a Barcelona es aquell ambient de cultura que's respira a Olot i penso qu'en poques bandes el trovariem.

24 El conreu de les lletres i la filosofia.

25 "Joan Maragall: Com entenia la crítica".

26 Joan Climent i Nolla, condeixible de Capdevila en els estudis de Dret. Tir_ per la carrera diplom_ tica i fou el darrer C_ nsul de la República a Bogot_.

27 Sense data. El record d'Olot, encara recent, ens permet situaar la lletra a començaments de curs.

28 En el context dels actes programats l'any 1910 arreu de Catalunya amb motiu del Centenari del naixement de Jaume Balmes.

He anat ja pe'ls vostres llibres (Horaci -I volum- Virgili -2- Juvenal -1). No'ls he trovat, pero diu qu'els enviarán a cercar i tan aviat com arribin ja ho saveré. Si volèu qualsevol cosa mes, i si en lo fet voleu modificarhi alguna cosa, escriviumho, i manèu sempre i disposeu de vostre amich,

Joseph Maria Capdevila

Cada dia m'entusiasme mes en d'Annunzio (cosa rara) sense haverne llegit encara ni una paraula. Ara en Serra deu estarme esperant vora l'estany del Parch, on dech anarhi per enraonar de clàssichs i romantichs.²⁹

Adeussiau: expressions als de casa vostra i a n'en Quim Danés.³⁰

Joseph Maria

* * *

7.- Barcelona, setembre-octubre de 1910 ³¹

Estimat amich: Vos envio aquesta carta no podent encara enviarvos la poesia de'n D'Annunzio que jo desitjava que veièssiu.

Jo preferexo escriureus perquè potser hauria de trigar una mica si hagués d'esperar podervosla enviar: es una poesia marinesca, i com totes les d'aquest ram, crech de deuen agradarvos en gran manera per les vostres antigues aficions mari-nesques.

He llegit les *Trasplantades*,³² poesies franceses traduhides per l'Emili Guanyabens. Quan llegissiu algun llibre hauriau d'escriuremho i dirme lo que us ne sembli.

Ara que parlo de llibres, vui dirvos una cosa que'm sembla vai dexarla a mitx dir en la carta anterior a aquesta i es que tornen a ballarme pel cap les ganes d'escriure aquell "llibret infantivol" del qual ja escriguí aquest istiu algunes ratlles (risum teneatis).

²⁹ La dialèctica entre clàssics i romàntics serà un tema reiterat en les cartes de Capdevila, especialment en relació a Maragall i Eugeni d'Ors.

³⁰ Joaquim Danés i Torras (Olot 1888 - 1960). Form_ part del nucli d'amics de Capdevila. Fundaren amb Josep M. De Garganta l'associació l'Aglenya de la Garrotxa i dugueren a Olot una tasca de conscienciació cultural, centrada en la fundació de la Biblioteca Popular d'Olot.

³¹ La refer_ncia a d'Annunzio situa aquesta lletra a continuació de l'anterior.

³² *Trasplantades. Poesies franceses contemporànies*. Traducció d'E. Guanyabéns. (Barcelona 1860 - 1941). Pr_leg-estudi den J. Pérez-Jorba. Llibreria l'Avenç. Barcelona. 1910. (BPA, 111).

Hi ha gent que sabran dir molt bonich paraules soltes, altres que tindran traç ab les frasses, altres faran estrofes, "corrandes", altres sonets o poesies intermi-nables. Jo'm dedicaré a coses encara mes llargues qu'axó darrer perquè, per ara tot ho veï en forma de llibre: no dubto qu'axó deu ser alguna reminiscencia lulliana qu'habita en mi.

M'agradaria que a vos també vos perseguís aquexa visió "llibretera" (o no sé com dirho) de les coses i que a mes no tinguessiu per escriure la galloferia que jo ting justificada de sobres. Va revifarse-m l'idea d'escriure'l llibre, quan, ara fa pocs dies, vai llegí els *Pensaments*³³ de'n Goethe. Volguent escriure com una colecció de maximes (per el meu us particular) que's referissin a cassos practichs de la meva vida espiritual. Axó's va trasmudar, tornantse les maximes capitols curts; axís quedarien millor explicades i pendrien un aire de gentilesa que fora molt agradable.

Després trobí que'ls capitols deslligats fora una cosa lletja i desgarbada, i veusaquí, que ja units els tractats del llibre sota un plan d'estudis determinat, quasi quasi resultaria un cos de ciencia, ó un *Felix de les Maravelles del mon* almenys per les ínfules que pendria;

¿No'n surtiria mes airós escriguent un tractat de Dret Romá a canonich, que pel cas lo matex dona? No cal dubtarne, i reflexionant seriament sobre tot axó per ara no mes me determino a meditar l'index de la "Futura filosofia práctica per us del poeta En Joseph Maria Capdevila, advocat".³⁴

Escriguent, escriguent, he arribat a la quarta pagina sense adonarme'n. Algun dia d'aquets vos escriuré, enviandvos coses (*L'Invoernal* den Ruben Dario, que vos agradará en gran manera) mes interessantes qu'aquestes que vos dig avui; i dispen-seume qu'avui no us e les escrigui perquè el paper s'acaba i la son __ja han tocades les onze de la nit fa una estona__ comença __o acaba__ a no dexarme dir res que no siguin coses buides com les qu'heu hagut de tenir la paciencia de llegir, del vostre amich qu'os escriu mes cartes que l'any passat.

Joseph Maria Capdevila.

* * *

8.- *Barcelona, 1 octubre de 1910*

Estimat amich: m'he tornat actiu i trevallador; bona prova n'es aquesta pluja de cartes meves que rebèu. Dispenseume la mala lletra d'aquesta, que'n té la culpa el que'l tremp me vagi malament.

33 GOETHE. *Pensaments*. Traducció d'en Joan Maragall. Barcelona, 1910. (BPA, 112).

34 Primera refer_ncia de Capdevila a la filosofia. En aquesta lletra hi apareix aquell lleuger toc d'humor, embolcallat d'una fina ironia, que Capdevila serv_ tota la vida.

Altrament m'haurieu d'escriure quins llibres volèu dels classichs llatins: si els que darrerament havieu dit (Horaci-1 Volum - Virgili-2 Juvenal) o si us hi repensèu; perquè encara podèu mudar de plans com vos plagui.

Demà comença el nou curs: "incipit vita nova". Vaig veure l'altre dia a n'En Quim Danés: sé que tot li ha anat bé. Sobre tot pensèu en la ensenyança qu'haurèu de donarnos, de la llengua italiana. Digueume també com teniu aquella novela o narració que teniau pensat escriure. I com vos van els treballs heràldics.³⁵

Cada dia __com mes l'entench__ mes m'agrada en d'Annunzio. Envieume aquella poesia a n'En Joseph Clarà i digueume com va anar aquell sopar del diumenge. Entereume de tot lo que anèu escriguent i envieumen una copia (si no es massa llarg perquè ja os conech la vostra flaca en l'escriure).

Adeussiau. Deu vos dongui salut i a tota la vostra família, com ho desitjo

Joseph Maria Capdevila

Aquesta carta es escrita entre ahir la tarda i avui del dematí. Ara, a les dotze tocases rebo la vostra. Que vagi aquesta al correu, i ab un tremp estrenat de nou (aquest ab el qual estich escriguent) però ab la mala lletra acostumada vos ne començaré un'altre de resposta. Soc actiu, com hi ha mon!

* * *

9.- *Barcelona, 7 octubre de 1910* ³⁶

Estimat amich: Acabo de llegir les "Dos palabras sobre el Centenario de Balmes" de'n Menendez y Pelayo que va llegir en Dausell en el Congrés d'Apologética a Vich. Es com tot lo de'n Menendez Pelayo.

En Francesc Matheu ³⁷ ha publicat un llibret de poesies no sé si noves o velles; quan les llegeixi vos ne donaré compte exacte. En Maragall, als

35 "S'havia endinsat en l'heraldica, afavorit per la seva prodigiosa retentiva de noms i dates". Pr leg a: *Poesies de Josep Maria de Garganta*, p.g. 11.

36 Targeta postal. Adreçada a: Joseph Maria de Garganta / Olot. Data mata-segells: 7.OCT.10.

37 Francesc Matheu i Fornells (1851 - 1938). Capdevila evoc des de l'exili les seves visites a Sant Antoni de Vilamajor "on hi havia la família Bofill, parenta d'En Bofill i Matas, i en Francesc Matheu. Amb aquest ens havíem fet molt amics i parl_vem molt d'En Mistral i En Verdaguer". Lletra a Serrahima, datada a Cali el 5-IV-1967.

seus anys, volia matricularse, (entusiasmada) a la classe de greg que dona a l'Universitat En Segalá.

Escrivume si coneixeu les poesies *A mi estrella*, *La Misa Nueva*, y *El Estio* de'n Cabanyes, que sinó us e les enviaria.

Joseph Maria Capdevila

* * *

10.- *Barcelona, octubre-novembre de 1910.*³⁸

Estimat amich: Mai m'haguera pensat que m'haguessiu d'escriure tant llarg i tant bonich que m'heu dexat contentíssim. Feuho ben sovint. Ja sabeu per'xó que'm faig carreg de les vostres poques ganes d'escriure i així tots dos hi guanyem: Vos perquè no heu de capficarvosshi i jo perquè quan m'escriviu llarg ting doble alegria.

He llegit el *Mar i cel* de'n Guimerà, ja us ne parlaré llargament de paraula i en alguna altre carta, *Les Pirin_nques*³⁹ de'n Guasch: aqueixes ja les havíem sentenciades aquest istiu.

Ara estich rellegant la prosa senzilla i encantadora del *Dietari d'un pelegrí a Terra Santa*⁴⁰ que cada vegada que la llegexo'm vé de nou. De versos de'n P. Verlaine ja us-e n'enviaré alguns altres en altres cartes que vos escrigui on a més penso copiarvosshi l'*Invernal* de'n Ruben Dario i alguna de les poesies mes admirables den Gabriele d'Annunzio.

Han surtit les *Cordes vibrants* de'n Duran i Tortajada⁴¹ qu'encara no he llegit pero m'en moro de ganes i un llibret de la Biblioteca de l'Avenç que ni pug dir lo que'm va agradar, com els *Pensaments* de Goethe,⁴² traduïts per En Maragall. Contenen, en doctrina, tota un'anima impregnada de serenitat clàssica: es el classi-cisme posat en maximes: a Vos que sou força mes romantich que jo, potser no us agradessin tant, si no es que per Vos, potser val mes i tot, el romanticisme: m'afiguro __ab gran temor d'equivocarme__ que "l'heràldica" tira molt a romántica: escri-viumho.

38 Sense data. En relació a les lletres anterior i posterior, podem situar la lletra l'octubre o el novembre de 1910.

39 Joan-Maria Guasch i Miró (Barcelona 1878 - 1961). Edit_ *les Pirenenques* l'any 1910.

40 Capdevila tenia el llibre en l'edició de l'Avenç de 1906. (BPA, 58).

41 Miquel Duran i Tortajada (Val_ncia 1883 - 1947). Sign_ la major part dels escrits amb el pseud_nim "Miquel Duran de Val_ncia". Public_ *Cordes vibrants* l'any 1910.

42 GOETHE. *Pensaments*. Traducció d'En Joan Maragall. Tip. l'Avenç. Barcelona, 1910. (BPA, 112).

Ara vos copiaré un troç de una carta que en Menéndez y Pelayo escrigué a n'en Segal_ ab motiu de haver traduhida l'Iliada:

Madrid 4 de Mayo de 1909.

Mi distinguido amigo y compa_ero:

He recibido con profundo agradecimiento y gran satisfacción el hermoso ejemplar en papel japoses de la Iliade de Homero traducida por V. (...) ect.

...las traducciones en verso... no excluyen sinó que al contrario reclaman imperiosamente el concurso de las traducciones en prosa, en las cuales cabe siempre un grado mayor de literalidad, y que pueden dar más completa ideal del original a los que no puedan leerlo en su lengua. De este género de traducciones que no son prosaica transcripción sinó interpretacion respetuosa, ceñida y fiel de pensamiento poético, es notable modelo, a mi juicio, la que V. nos ha dado de la Iliade, traducción que puede leerse con el original delante y facilitar su inteligencia sin recurrir al diccionario, lo cual de pocas versiones puede decirse. Y no solo hay en ella fidelidad a la letra, sinó profunda comprensión de la poesia épica y del nativo candor y sabio artificio que andan mezclados en el estilo de Homero y muy singularmente le caracterizan, haciéndole a un tiempo dechado de la poesia reflexiva: fenómeno único a todas las literaturas... Coronará V. dignamente su obra traduciendo en la misma forma la Odisea, y a ello le convida muy afectuosamente quién tiene la honra de ofrecerse como amigo y servidor. q.b.s.m.

M. Menendez y Pelayo.

Habia marxat En Segalá una colla de dies ha, (a Madrit penso jo) per raó de la traducció que preparava de la Odissea, la qual sortirà a principis d'any nou: l'espero ab ansia com també la Iliada traduhida a la nostra llengua que també está arreglant.

Joseph Maria Capdevila.

* * *

11.- *Barcelona, octubre-novembre de 1910* ⁴³

Estimat amich: vos escrich aquexes ratlles un xich nerviós per tractarse en el meu esperit de resoldre un problema de molta transcendencia: el del romanticisme i del classicisme.⁴⁴

Vos ja sabèu lo enemich que he estat sempre del romanticisme (admetent que dintre'l romanticisme hi hagin bons poetes, ja ho sabèu) i lo

⁴³ Sense data. Pel context, correspon als mesos de d'octubre i novembre de 1910. La lletra manifesta que, fins en els moments de m_xima adhesió personal a Eugeni d'Ors, Capdevila reflexion_amb criteris propis.

⁴⁴ L'an_lisi dels conceptes romanticisme i classicisme -com també la integració entre el món cl_ssic i el món cristi_ foren temes constants en les reflexions crítiques de Capdevila.

amich que he estat sempre de lo classich (i no de les fórmules romàntiques: de lo fet sense esforç, de lo natural, entès d'aquella manera, ect.). i de'n Maragall.

Doncs heu de saver qu'ara ting entre dits el llibre de gloses de'n Xenius de l'any MCMVI ⁴⁵ on parla de lo classich i condemna (com a romàntiques) moltes de les formules que jo tenia habituals en l'instint, potser, i condemna "l'influencia nefasta" de'n Maragall, el "nostre darrer gran romantich".

Vos ja devèu recordar que us vai parlar en una carta de aquell llibre de Goethe que darrerament ha traduït En Maragall ("*Els Pensaments*") ⁴⁶ i recordeu que us deia qu'era la doctrina clàssica posada en màximes. Donchs veusaquí qu'aquelles màximes semblen oposades a les que dona en Xenius i aquest Xenius ho explica tant clar, d'una manera tan esplèndida, que de moment, m'he trobat i he agafada la ploma per a aquietarme escriguenvosho.

Be devèu recordar també que aquells darrers dies de la meva estada a Olot aquex istiu vos deïa moltes vegades que jo cada dia estimava mes i mes lo clàssich i que sentia mes que mai lo que era la serenitat, i també un deïa les ganes que tenia de trevallar (de l'esforç classich), d'aprendre llatí, el grech, de que vos m'ensenyessiu la llengua italiana, i encara tantes altres coses.

Doncs, ja veièu si duia dintre l'anima (i ja actuava i tot) segons les doctrines de'n Xenius. Pero no m'era pas adonat de que fossin tant contraries aquexes meves noves doctrines a les antigues i les anava suplantant sense adonarmen quan tot de sobte al trovarme ab aquell llibre de gloses s'es fet ab un moment enlluernador lo que quasi inconcientment s'hauria anat realisant de'n mica en mica, mentres la inconciencia mateixa no hagues obert pas als dubtes i a una tornada a les doctrines (i practiques per desgracia) romàntiques. Sé qu'ab calma poré resoldre els dubtes de contradicció entre el llibre de Goethe i els Glosaris.

Estich content per havervos escrit, i escriguent, haverme aclarit jo mateix alguns punts que m'eren foscos, i haverme reposar i orientat bona mica pera rependre de nou, ansiosament, la lectura d'aquest llibre de'n Xenius que es verda- derament un orientador de la nostra nova Catalunya.

45 Eugeni d'Ors. *Glosari de 1906* "ab les gloses a la Conferencia d'Algeciras y les gloses al viure de París". Pr_lech de Raymon Casellas. Caricatura del glosador per "APA". Llibreria de Francesch Puig. Barcelona, 1907, 536 p_g. Vegeu el llibre al Fons Capdevila.

46 Goethe. *Pensaments*. Traducció de Joan Maragall. Llibreria l'Avenç. Barcelona, 1910. (BPA, 112).

Adeussiau. Un altre dia vos parlaré d'aquestes coses interessantíssimes (no sé si per Vos ho seran tant com per mi) i que convé sobre tot discutir entre nosaltres, en la sala de la nostra Biblioteca al vespre, després d'haver pres, ab tota tranquil·litat ó el café ó la taça de xocolata ab malindrus.

Adeussiau.
Joseph Maria

* * *

12.- *Barcelona, desembre de 1910* ⁴⁷

Estimat amich: Tinch entre mans dos llibres __ja caldria no calificarlos__ admirables. L'un es el llibre *Vita nova* del Dante i l'altre *Lou Pou_mo d'òu Rose* en sa mateixa llengua provençal. Aquesta mena de llibres que jo estimo tant, tenen sobre mi una influencia força mes alta que totes les teories hagudes i per haver. S'entén que totes les teories nues, a seques: perquè aquestos llibres son origen __per mi__ i base de teories; son l'eczemple mes clar que les demostraria.

En Xenius cita, en una glosa, (cita i tradueix entera) una pàgina de Ghibaudet, me sembla, qu'anomena "maravellosa" i ho es, certament. Parla de la Mar Mediterrània, i com diu en Xenius, "l'evocació i la meditació de elles (de "les imatges de Grece") es complida en aquest treball ab una dolçor i una profunditat incomparables. I la lliçó d'aquest esforç es la demostració del caracter íntimament humá, arbitrari, de la mateixa bellesa natural, quan se tracta d'una naturalesa ja clàssica, com a Grecia". I en un troç d'aquesta pàgina tradueix: "L'esperit... s'encisa d'aquesta mar, a través d'un vel de poesia helènica".

Donchs, segons jo penso, aquest vel de poesia (si fos helènica millor; i si no ho fós, almenys que fos poesia) s'hauria d'estendre a totes les mars i a totes les terres, es a dir sobre tota la bellesa natural. Aquest vel que diu, el tenim nosaltres devant dels ulls; i aquesta es la missió de l'art, al meu entendre. Encara ho vei mes clar en aquells versos de *La Divina Comedia*:

*La gloria di colui che tutto mòve,
per l'univèrso pènetra, e risplènde
in una parte piú, e meno altrove.*⁴⁸

La bellesa objectiva (la bellesa natural si volem dirne) la diuen aquestes paraules: "la gloria di Colui che tutto mòve per l'univèrso pènetra"; i la

⁴⁷ Sense data. La referència a l'anada a Olot ens permet situar-la al mes de desembre.

⁴⁸ *La Divina Commedia*. Parad., I, vv. 1-3. Capdevila esmentar sovint aquests versos, especialment per exposar la seva visió de la crítica; una visió que aquí apareix tot just esbossada. Vegeu "El concepte de creació en l'obra artística". IEC., Barcelona, 1923, p.g. 305-321. (ASCF, I).

bellesa subjectiva, humanisada, aquestes altres: "...risplende in una parte piú, e meno altrove".

Veïeu com la bellesa subjectiva "risplende" es a dir, es llum, i la llum, qu'es una sensació, es una cosa subjectiva. Perxó aquells que definixen la bellesa (subjectiva, s'entén, perquè l'objectiva es: "id quod est") dient qu'es la "resplendor de la veritat" no anaven tant errats com ens creiem. Axís l'art ha de ser un interprete de la bellesa natural; i seria art (fins, potser, segons En Xenius) art pur, la poesia maragallena. I com a consecuenca __una mica remota__ d'aquestes teories, i, immediata, del temperament meu, cada dia siguent mes partidari del ritme interior de la serenitat i l'equilibri, soch mes enemich d'aquella perfecció superficial __ja entendrèu quina vui dir__ i mes a vora d'aquella harmonia clàssica i lliure, deslligada d'estrofes i rimes convencionals, i si volem, ja podem dirne arbitraries.⁴⁹

De totes aquexes ja'n parlarem mes quan vingui a Olot, si Deu Vol, a no trigar gaire. Vostre amich
Joseph Maria

De tot axó qu'escrich, no fora estrany, que me'n desdigués qualsevol dia.

* * *

13.- *Barcelona, desembre de 1910* ⁵⁰

Estimat amich: Os he de parlar de varies coses literarias i d'altres que no'n son. Espero vivament tenir prou diners per comprar les *Poesies* de Mossèn Costa i l'*Enllá* ⁵¹ de'n Maragall.

Ara visc de renda. D'aixó ja us ne parlaré en un'altra carta. Ting 2 rals diaris. Axó no ho diguèu a ningú. Es economia pura. Ja us ho contaré un altre dia.

Ab en Vilaplana havem intentat traduhir en vers catalá alguns sonets del Petrarca, quan els tinguém traduhits definitius __si es que no'ns desagraden per esquinsâls__ vos els enviarém, aviam què us ne sembli.

49 Interpretació personalíssima del Noucentisme orsi_, basada en l'exegesi de l'obra o, el que en diu Capdevila, la recerca del "ritme interior", tenint com a referent objectiu la recerca de la bellesa. Desplegar_filos_ficament aquests principis en els diferents estudis sobre la bellesa.

50 Sense data. Situem la lletra a finals de 1910 en refer_ncia a l'anterior i la posterior.

51 Amb l' "Enll_", l'any 1910 Maragall guany_ el premi Fastenrath.

Estich llegint (en la Biblioteca Universitaria) *Tirant lo Blanch* ⁵² que es la prosa catalana mes fluida i deliciosa que s'hagi escrita mai.

Altrament hauriau d'informarme dels nous llibres qu'anèu llegint o dels plans que penseu ab el temps anar realisant: de com vos van els llibres que hauriau d'anar escriguent, ab tantes altres coses com son: poesies noves, proses curtes i d'altres de llargues com aquella novela que'ns prometereu. Ara, __axò cal dirho__ soch vocal primer de la junta del centre obrer social que funda l'Academia Calasancia.⁵³ En Badia ⁵⁴ ocupa la presidencia, En Vilaplana se cuida dels comptes, ect.

Jo no ting per contarvos sinó haver llegit *La Muerte y el Diablo* de'n Peius Gener ⁵⁵ i el primer curs de filosofia de'n Mercier - la traducció del P. Joseph de Besalú. Despres el *Choix de Poesies* de'n Paul Verlaine que conté fragments de moltes de les seves obres. Aquí teniu un parell d'aqueixes poesies que no sé si les haur_u llegides en alguna altra banda.

"Il bacio"

*Baiser! rose trémière au jardin des caresses!
Vif accompagnement sur le clavier des dents*

*Des doux refrains qu'Amour chante en les coeurs ardents
Avec sa voix d'archange aux lancements charmeresses!*

*Sonore et gracieux Baiser, divin Baiser!
Volupté sans pareille, ivresse inénarrable.*

*Salut! L'homme, penché sur ta coufre adorable,
S'y grise d'un bonheur qu'il ne sait èpuiser.*

*Comme le vin du Rhin et comme la musique,
Tu consoles et tu berces, et le chagrin
Expire avec la moue en ton pli purpurin...*

⁵² Trobem aquí la primera dada sobre l'entusiasme de Capdevila envers el *Tirant*. Recordem que entre 1926 i 1929 public_ a ENC una edició de *Tirant lo Blanc* en cinc volums, esporgada dels parlaments més feixucs.

⁵³ El curs 1906-1907 féu l'ingrés universitari a l'Acad_mia Calass_ncia i posteriorment continuà tenint-hi relació. El 1908 public_ al *Butlletí* d'aquesta Congregació la poesia "L'estel", i aquell Nadal li fou representat *El somni de Sant Josep*, una obreta avui extraviada.

⁵⁴ Carles Badia i Malagrida, condeixeble de Capdevila en els Escolapis d'Olot. L'any 1911 presidí l'Acadèmia Calassància, quan Capdevila n'era vocal.

⁵⁵ Pompeu Gener i Babot (Barcelona 1840 - 1920). Polígraf i humorista. Conegut pel diminutiu "Peius" l'any 1880 public_ a París *La mort et le diable, histoire et philosophie de ces deux négations suprêmes*, amb un pr_leg de Littré. L'any següent en public_, respectivament, les versions al catal_ i al castell_, a Barcelona i a Madrid.

Q'un plus grand Goethe on Vill, te dresse un vers classique.

*Moi, je ne puis, chétif trouvère ded Paris,
T'offrir que ce bouquet de strophes enfantines*

*Gois benin, et, pour prix, sur les lèvres mutines
D'une que je connais, Baiser, descens, et ris.*

("Poemes saturniens" - Caprices V)

Conexèu de'n Varlaine aquella poesia que comença: "Oh nom Dieu vous m'avez blessé d'amours"? Si no la coneixèu en francès ja us e l'enviaria.

PD. Axó son les postres de la carta; a cada carta qu'us escrigui miraré de posarhi postres i si alguna vegada ja escrigués alguna cosa, vose l'enviaria desseguida perquè coneguèssiu la meva "filla intel·lectual" com diria el poeta Falp y Plana.⁵⁶ He d'escriureus també algunes altres joies per l'estil de "Il Bacio" també d'aquest poeta admirable i serè que alguns dies ha s'es ben apoderat de mi.

Escrivume si les conexèu aquestes poesies qu'os envio. Avui per falta de paper no us ne pug escriure cap altra. Veniu algun dia per'qui Barcelona que'ns veuriem i us presentaria desseguida a n'En Vilaplana i passariem uns dies deliciosos. No us podeu pas creure la satisfacció que jo'n tindria i la que tindria En Vilaplana. No'm distrauriau pas de les lavors universitàries perquè les tardes les ting per mi, i'ls dematins fora la primera classe __de vuit a nou, quan encara devèu dormir__ les demés son __per l'assistència__ de joguina. A veure si veniu. Escrigueumho.

Adeussiau. Expressions a la vostra família i en especial a'n En Joseph Maria, de part de vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

* * *

14.- *Barcelona, desembre de 1910*⁵⁷

Estimat amich: Ahir me va di'n Badia que volieu enviar alguns articles a l'Academia Calasancia sobre algunes famílies de l'antiga noblesa catalana.

⁵⁶ Josep Falp i Plana. (Solsona 1878 - Barcelona 1909). Metge i poeta, seguidor de Mistral i Verdaguier, a qui reivindic_ en el llibre: *Moss_n Verdaguier. El poeta. El sacerdot. L'home. El malalt.* Barcelona, 1902.

⁵⁷ Sense data. Correspon a finals de 1910.

Sobretot vos demano que els hi envieu escrits en la nostra llengua;⁵⁸ i per un cas que no els volguessin publicar __quasi os asseguraria que ho veuran ab bons ulls__ porteulos en altres periòdichs com per ecsemple a *La Veu de Catalunya* on serien mes llegits i porien ser mes profitosos per l'interés que molts s'hi pendrien.

Sia com sia, tampoch aquest será l'unich trevall que ferèu, si voleu fer lo que us toca (qu'es treureus de sobre aquestes poques ganes d'escriure que teniu) per bé vostre i de la cultura de la nostra terra.

Deu os dongui a Vos i a tota la familia vostra, bona salut, com vos ho desitja vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

"All'Adriatico"

*Odi signore Iddio grande e tremendo
cui fecer grido i padri combattendo
su le rembate: questo ch'io t'accendo
e il Rogo e il Faro.*

*Ira Pola e Albona presso del Quarnaro
tagliai l'abete audace e il lauro amaro
e la róvere sante con l'acciaro
della bipenne;*

*E, come giunsi il legno delle antenne
e il legno del corbame alla perenne
fronda della Vittoria, cui sovrenne
di tutti i morti,*

*Di tutti mi sovrenne i nostri morti
sotto il gorgo, di tutti i nostri morti
sotto i gorgo che trangiottische i forti
e i lor vascelli.*

*Ma dissi: O Iddio che vagli e rinnovelli
nel Mar les stirpi, o Iddio che le cancelli,
i viventi i viventi saran quelli
che sopra il Mare*

58 És la primera vegada que apareix en Capdevila l'adhesió al catal_ en sentit de milit_ncia per la llengua.

*Ti magnificheranno, sopra il Mare
ti glorificheranno, sopra il Mare
t'offriran mirte e sangue dall'altare
che porta rostro.*

Fa di tutti gli Oc_an il Mare Nostro! Amen.

Aquesta poesia de'n Gabriele d'Annunzio está devant de "La Nave" aquella seva tragèdia.

* * *

15.- *Barcelona, finals de 1910* ⁵⁹

Estimat amich: Vos escrich de pura necessitat que'n ting.

Suposo que ja haurèu llegida aquella poesia de'n Maragall a n'En Guanya-bens per motiu de la publicació de les *Trasplantades*. Hauriau d'escriure-m desseguida què us ne sembla que m'interessa saber el criteri que'n teniu.

Altrament, ja varem anar a trobar a n'En Segalá. Ell està traduhint l'*Odissea* i ocupadíssim sempre, no varem poder pactar definitivament.

De totes maneres les classes __si les poguéis donar__ començarien per cap d'any. Com qu'avans ja'ns veurem porem parlarne de viva veu.

He de parlarvos de'n D'Annunzio. En la carta anterior n'havia parlat sense conèxel tan com ara. (Me sembla conèxel, almenys, mes qu'avans). En D'Annunzio, se veu que's influit pel conexement que tenia de la poesia helènica, (ara estich entusiasmada en l'estudiar i conèixer la llengua grega i poguer llegir Homer en sa propia llengua) va entregarse a escriure poesies sense rima (componen el "Canto novo") que son senzillament, esplèndides.

Despres, per les males costums i una vida tormentosa cambia i's tornà un poeta d'un grisor característica (que jo odío en el fons de l'ànima) com d'un "giardino chiuso" perçó en ell no hi ha pas ni mica de desesperació:

*Guarda. Non ha la terra una pianura
piú dolce. Sotto l'autunnale giorno...*

⁵⁹ P el context romanticisme-classicisme, i el coneixement que té ja de d'Annunzio, hem situat la lletra a finals de 1910.

Dintre d'aquest ambient te coses qu'encara que les aborrexí, les regonexeré sempre plenes de bellesa, i que potser Vos preferirèu sobre moltes altres; veusaquí una estrofa:

*Il bel giardino in tempi assai lontani
occultamente pare lontanare.
Le fonti, chiare di chiaror d'opale,
fan ne la calma suoni dolci estrani.*

*Nei roseti le rose estenuate
cadono, quasi non odoran piu.
L'Anima langue. I nostri sogni vari
chiamano i tempi che non sono piu.*

I aquí teniu aquella que té traduhida En Díez-Canedo ⁶⁰ en son llibre "Del cercado ageno":

"L'inganno"

*No, non soffro. Se sono taciturno;
la sera, quando mi ti seggo ai piedi,
(oh il timore del prossimo notturno
supplizio in quel gran letto bianco!) credi,
è perchè meglio l'anima assapora
questa tranquillità deliziosa
(giorno e notte un pensiero mi divora
l'anima, senza posa, senza posa),
questa tranquillità che mi circonda
d'un gaudio troppo, forse, inconsulto.
(Fate, Signore, fate ch'io nasconda
per sempre il mio terribile segreto!).
Oh questa gran rinunzia e questo oblio
di tutto, ai piedi tuoi! Sù benedetta.
(L'anima non avrà giammai l'oblio,
giammai l'oblio, giammai.) Sù benedette.*

I vui copiarvos aquexes estrofes de la "Consolazione":

~
*...Vieni; usciamo. Il giardino abbandonato
serba ancòra per noi qualche sentiero.
Li diró come sia dolce cosa del passato
.....
Ancòra qualche rosa è ne' rosai*

⁶⁰ Enrique Díez-Canedo, (Badajoz 1879 - Mèxic 1944). Traduí poetes catalans i tingué una gran amistat amb López-Picó i Josep Carner.

*ancòra quanche timida erba odora.
Ne l'abbandono il caro luogo ancòra
sorriderà, se tu sorriderai.*

I si'l paper arriba vos copiaré la poesia "Ai lauri" que dona alguna idea de les dues epoques de la vida de'n D'Annunzio.

"Ai lauri"

*Lauri, che ne la grande ombra severa,
accoglieste il pensoso adolescente,
parlatemi di lui, la prima sera,
perlatemi di lui benignamente,
vecchi lauri, però ch'egli forse ode;
però ch'egli è lontano e pur presente.
Quanto v'amava il giovine custode!
E quante volte a la sua fronte amica
tendesti i rami in acsoltar la lode!
Egli leggea quel librio ove pudica
l'Anima geme, lacrime e desia
chiusa nel velo d'una Grazia antica.
Lento d'intorno il bel giardin salía
fiorendo, come un sogno dal cuor sale;
rigato da la pura melodia,
in una luce insolita, spirtale
che non era del cielo ma sul mondo
effusa de la pagina immortale.
Oh lauri, io son colui. Non piu m'ascondo.
Io son colui che lesse il libro e vide
quella luce e gioi nel cor profondo.
Tutto è perduto? Il reggio ultimo irride
nel gran bacino l'acqua putre è scarsa;
il paone su l'alto muro stride;
Tra la gramigna livido e riarse
giacciono spenti i cari iddiì del loco....
Ogni divinitá dunque è scomparsa?
Sol giunge suono di campane fioco.
A qual dolore l'onda pia si frange!
L'ombra invade una casa a poco a poco,
la triste casa ove mia madre piange.*

Vos desitja bona salut com a tota la vostra familia, vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

* * *

16.- Barcelona, desembre de 1910 ⁶¹

Estimat amich: Vos contesto la vostra carta ab alegria que no es de dir. En lo que'm dièu de les *Tresplantades* teniu raó: aquell "pròleg banal i llarg" (com l'anomena en Joseph Carner) fa perdre les ganes de tirar endavant a llegirlo.

Aquella poesia de'n Maragall (també varen llegirne __en un àpat que donaren a'n Guanyabens__ En Massó i Torrents i'l matex Guanyabens) es aquesta que diu axís:

"Brindis"

*Perquè heu sabut amb dignitat
anâ a cercar la Poesia
dintre d'un verb enmanllevat,
havent-ne propia correntia,
vos en posem tots al costat
ab tal de veure si-us pendria
la vostra santa humilitat.
La Poesia s'ha eternit
del vostre tacte temorós,
i are l'humil ha concedit
allò que nega a l'orgullós:
tota la gracia ens ha rendit:
i les llunyanes resplandós
en vostre verb han resplendit.*

*Al catalá que tant aimem
d'aquesta llum heu fet ofrena;
perxò nosaltres que'l volem
amb lluïssors de tota mena,
ara al entorn tots vos estem:
perque la copa en que bebem
de vostra llum se'us torni plena.*

Ja habia llegides aquelles poesies de'n Carner i n Llorente a Balmes lo mateix que'l sonet de Mossen Costa i Llovera;⁶² i també una poesietta molt senzilla den Martí Genís.

61 Sense data. Repr_n el tema "Guanyavents". Desembre 1910.

62 La poesia de Costa, titulada *Balmes*, és datada a l'any 1910 i comença així: *Plena de seny, de força i de bondat, / l'ànima austera de l'antiga Ausona/ s'encarnà en aqueix home...* (*Obres Completes*. Ed. Selecta, 1947, pàg. 104.

Aquí teniu fragments de la glosa de'n Xenius on parla (en altres gloses també'n parla no tant extensament) de l'"Enllá", den Maragall: "Enllá i la generació noucentista".

Entendreu tota la meua emoció devant l'"Enllá" de'n Maragall, quan hagi dit que es una obra que'm torba y __literalment__ m'espanta?... ¡Quin llibre! Per ventura la paraula humana mai hagi arribat a tant solemnes extrems com en ell...

De vegades __haig de confessarho,__ no sé pensar sense terror en el destí del nostre poble, obligat a sostenir sobre la seva pobra normalitat tant precaria, el pes i la grandesa i la gloria d'aquestes sublimes anormalitats: la Sagrada Família, la poesia maragallenca...

"Enllá" és la nota més aguda, més estrident del romanticisme llatí, potser del romanticisme de tot el mon.- (Me sembla que dir axó d'un llibre, és dirne alguna cosa) No sé de cap literatura en que'l verb hagi reulat d'una manera tant gràficament espantosa, en el sentit contrari a l'articulació, és a dir, en el camí de l'interjecció. - Passats els límits d'aquesta poesia, ja'l dir dels homes no és dir, sinó só, só natural, tant potent com la música de les cascades, del mar, dels vents, dels boscos... - I ab aquesta naturalitat i ab aquesta potencia "inhumanes", sembla somniar el nostre poeta...

(En l'Est_tica Arbitraria veiem el substractum teorizat del clasicisme, com en l'Est_tica de la Paraula Viva el substractum teoritzat del Romanticisme). ...L'Est_tica de la Paraula Viva ha tingut sa manifestació mes significativa en "Enllá".⁶³

I ara vui copiarvos un troç d'una altre glosa ⁶⁴ de'n Xenius on parla de'n Maragall, diguent:

. ...Jo experimento un dolor fondo d'haver de dir lo que ara vaig a dir; però'l Ritme interior que ferreament me govena, me mana que no ho calli (...). I no pug, no pug callar com sento i veig terriblement nefasta en nosaltres l'influencia única d'un home que jo amo, d'un gran mestre, del nostre essencial mestre en Gay Saber, den Joan Maragall...

__Oh quina pena!... Heusaquí que tots, a la nit, a les palpentes i entre punxes, cercavem un camí; heusaquí que les nostres ànimes errantes per la negra selva, famolenques de Dia i de Ciutat, no esperaven, no demanaven altra cosa que una veu de crida... I heusaquí que, dins el laberinte, en les tenebres, entre les espines, se desvetlla'l só únich, el só dolcíssim, el só desmaiador d'una flauta, que'us

⁶³ *La Veu*, juny de 1906. Eugeni d'ORS. *Obra catalana completa. Glosari 1906-1910*. Editorial Selecta. Barce-lona, 1950, p_g. 184-186. (BE, 7).

⁶⁴ Amb el títol "Entorn de l'educació de la voluntat", X_nius public_ set gloses a *La Veu* el setembre de 1906. El fragment reprodu_t per Capdevila correspon a la cinquena glosa.

canta la santetat del no esforç, de lo espontani, i'ús diu que tot es bó i que tot es bell, "el vert i'l vermell", i'l bé i'l mal i la selva i la negror... Jo recordo una conferència del Mestre⁶⁵ a la jovenalla de la Federació Escolar. Jo recordo com aquesta jovenalla frissosa d'acció i lluita, va acudirhi, i com ne surtí commosa... i fluxa, miserablement fluxa, anegada encara una illa mes, de sa petita energia, en les aigües sense fons de la fatalitat...⁶⁶

Ja veieu, donchs, lo que pensa En Xenius de'n Maragall.

Ara, adeussiau, que'l paper s'acaba; vos parlaria mes llargament en altre carta de Classicisme i Romanticisme, si no fos que dintre pochs dies, si Deu vol, porem parlarne vis a vis.

Vui apuntarvos aquí la màxima (que no sab fugirme un sol moment del cervell) del autor de *Walter y Ifigenia a Taurida* que diu: "Clássich es alló que es sá, romantich, alló qu'es malaltic". Encara que prompte ens haguem de veure, potser vos torni escriure. Espressions a la vostra familia, i a tots desitja salut el vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

Porem discutir aquestes coses ab en Quim.

* * *

17.- *Barcelona, desembre de 1910* ⁶⁷

Estimat amich: Aquest vespre matex he tornat a tenir un llibre de poesies de'n Gabriele d'Annunzio: i ja agafo la ploma desseguida per copiarvos en algunes.

"Pel battesimo di due paranze"

*Sacerdote canuto de la fronte alta e serena,
dal braccio ancor possente,
tu nomo de la gleba come i padri tuoi, gagliardo
a la vanga e al vidente
come i padri, nutrito come i padri ne l'antica
fede di nostra gente;
Tu rude agricoltore da la mani veneranda
che su la terra arata
sparsero la semenza ed or l'ostia alzano al Dio
dei padri consacrata*

65 Joan Maragall.

66 *Obra catalana completa. Glosari 1906-1910, p_g. 256-257.*

67 Sense data. Pel context, correspon com les anteriors al desembre de 1910.

*ed or con sempre eguale gesto effondono il perdono
su l'anima prostrata;*

*Tu nomo de la gleba, che in diretto solco il ferro
de l'aratro quedavi,
tu che il flutto sonoro de la messe a mietitura
godendo il cor varcavi,
tu le navi gemelle benedici, benedici
tu le novizie navi!*

*Benedici le navi sopra il dolce mar funesto,
sopra il bel mar natale;
per le prue vi lucenti, dirizzate a la fortuna,
spargi l'acqua lustrale;
consacre nel tuo verbo a la pésca portentosa
la rete virginale!*

*Propizia è l'ora al vóto, poi che il cielo alto silente
ode le tue parole,
e il mar limpido ai lidí, come un giovine che dorma,
ausa leggero, e il sole
forse non mai dal somno s'inchinò tanto benigno
su la terrena prole.*

*La montagne materna splende ai limite del cielo
tutta cerula in vene
d'oro, cerchiata i fianchi de le selve ove la scure
batte per le carene.
Ecco il vento! Su l'acque desta innumeri sorrisi
il primo alito lene.*

*__Rosse latine vele, contro l'albero ancor chiuse,
apri tevi lunanti
come la nova luna! E voi, donne, con effuse
voci levate i canti
da la duna! Selvagge muse, canti di fortuna,
voi date ai naviganti!*

*__Protendete le braccia verso il mar meraviglioso,
le forte nude braccia
forti a travvare sul lido i rottami dal maroso,
forti a segnar la traccia
nel duro tronco, forti ad oprar senza riposo:
protendete le braccia*

Nude cantando i canti de la gioia in cori alterni

*al giustissimo sole!
Propizia è l'ora; è dolce ogni vista; edi Superni
odono le parole
umane. Alzate i canti de la gioia ai cieli eterni!
Nessuno oggi si duole.*

La seva fi:

*Piangi, tu che ai grandi occhi la mia
anima ed in cui palpita il mio cuore
segreto, o tu, sorella del Dolore,
sorella de la sera, unica mia.*

*Per consolarmi mí ore di tristezza
io te creai de la piú pura essenza,
fantasma immarcescibile, ma senza
consolare la mia vera tristezza!*

Jo penso veure com que'ls tres poetes d'Italia, (G. D'Annunzio, el Dante i'l Petrarca) se complementessin en l'istil i en les obres.

Aqui teniu que'l Dante sembla que visqui de l'idea on s'hi encarna una forma íntima que'ns toca als sentits, unes vegades ab figures:

*...la tua citt_ qu'_ piena
d'invidia si que gi_ trabocca il sacco
seco mi tenze in la vita serena.*

Altres, i an aquestes son que jo'm referexo, al dir l'idea ja s'hi compenetren d'una manera po_tica "diversas vires vel actiones" com per eczemple,

*"O tu che s_'per questo Inferno tratto",
mi disse, "riconoscimi, se sai
tu forti prima oh'io disfatto, fatto"*

*Ed io a l_i: "L'angocia che tu ài
forse te tira fu_r della mia mente,
si che non par ch'io vedessi mai".*

Aquestes paraules: "forse ti tira fuor della mia mente" plenes de vida com son, diuen en eczemple eczacte d'aquesta mena de poesia dantesca que vui dir.

En cambi el Petrarca es mes nostre. Sentia mes com sentim nosaltres. I tenia plena consciencia del seu enamorament per la Naturalesa. La seva poesia está unida a la vida d'una manera clara. La del Dante també ho está (ja no fora qui es) pero costa mes de comprendre la relació que hi té

perquè parla sempre de coses fora de la nostra vida, on fàcilment ens hi perdem sense endonarnos.

En D'Annunzio es dexeble de l'un i de l'altre. Es mes de Grecia (se veu bé a el canto novo) que'ls altres dos poetes pero no es tan intim. M'agradaria que vos m'en parlessiu si pensèu igual; i parlèume d'altres poetes italians que jo encara no conegui d'aprop ni de lluny. De lo qu'he dit, n'estich jo matex incert, naturalment. El paper __ja ho veieu__ s'acaba. Adeussiau.

Vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

* * *

18.- Barcelona, desembre de 1910 ⁶⁸

Estimat amich: Ja ting els llibres dels meus poetes d'Italia. La *Divina Com-m_dia* que ja la tenia.- Il *Canzoniere* di Francesco Petrarca secondo l'autografo con le note di Giuseppe Rigutini vifuse e accrescute per le persone colte e per le scuole da Michele Scherillo.

Avans que "Il Canzoniere", vai adquire un llibret de poesies de'n d'Annunzio *Poema Paradissíaco - Odi navali*. I posteriorment *La nave* tragedia di Gabriele d'Annunzio, on s'hi troba per introducció aquella poesia *All' Adriatico* que vai enviar-vos l'altre dia.

Aquest dematí he llegit ab moltíssim gust les traduccions castellanés de les obres de'n Ruyra (algunes narracions de les *Marines y Boscatges*.- Un'altra narració curta.- I el *Pais del Pler* traduhit en prosa per en Joseph Carner). Al darrera hi ha unes miques de notes de'n Carner on tradueix en prosa aquell sonet "Esteton"⁶⁹ i un troç del proleg d'*El Pais del Pler*.⁷⁰ De totes maneres vos copiaré alguns fragmens d'aquestes notes:

"La inspiración no depende de la voluntad. Ya he indicado que la creía gracia de Nuestro Se_or, manifestación singular de su presencia". __Continua aquesta

⁶⁸ Sense data. Continua amb Garganta les "converses liter_ries" sobre els autors i les obres que llegix. Pel context, situem la carte el desembre de 1910.

⁶⁹ El sonet *Estèton*, que comença "No diu res a la carn sa púdica nuesa" fou una de les "Fulles ventisses" que 1931 Ruyra incorporà a *la cobla. Tria de poesies origianals*. Barcelona, 1931. (BLPC, 5). Vegeu: *Obres Completes*, Ed. Selecta, Barcelona, 1964, pàg. 1021. (*Perenne*, 10).

⁷⁰ Joaquim. RUYRA. "El País del Pler" a: *Obres Completes*. Ed. Selecta, Barcelona, 1964, p_g. 961-981. (*Perenne*, 10). De la versió de Carner que esmenta Capdevila no n'hem sabut trobar cap referència; ni en Ruyra ni en Carner.

traducció del pròleg del País del Pler fins on diu__ : "Mas ay del que perdió el sentido de la armonía divina!"

Así habló Ruyra. Su teoría de la inspiración se demuestra con su propia obra. Con ser Ruyra un estilista portentoso o, un mago de la palabra, lo que mas destaca en su obra __a mi juicio imperecedera__ es un sentido espiritual que ilumina con fulgores insólitos "las profundas cavernas del sentido" según imagen de S. Juan de la Cruz. Si, él ha debido experimentar en repetidos momentos los mas augustos temblores que ante la huella divina pueden arrobar o sobrecoger a los vates.

La segunda y más onda visión del universo que ha sido concedida á Ruyra, le permite materializar en párrafos incomparables la vacilación u la angustia de los sueños, adivinar en toda su grandeza la suspensión de las leyes espirituales sobre nuestras efímeras cabezas, sentir la delicada presencia de Jesús que permanece entre nosotros esparciendo una luz inmaterial sobre las derrotas y los despojos de la humanidad, revelar una oculta razon sobrenatural de los instintos mas enigmáticos e inveterados.

No por eso creo que Ruyra sea, en el sentido estricto de las palabras, un apóstol ó un filósofo. Ruyra es esencialmente poeta; su metafísica es un admirable instrumento artístico. O en mejores términos: el ideal estético a que el autor de Jacobé reside culto, es una belleza perfumada de infinito. -

- Ruyra tiene un don excepcional de simpatía; - Ruyra es soberbio en su descripción colorida, vigorosa, originalissima siempre, que se convierte de vez en cuando, insensiblemente, en adorable ensoñacion fantástica.- Ruyra posee con frecuencia la simplicidad definitiva de lo clásico, una intuición limpidísima dicha con palabras de una gracia helénica, algo así como un recuerdo de las eternas lozanías de Homero. - El que lea a Ruyra en un idioma que no sea el original no puede formarse una idea de la fuerza de evocación de las nuevas armonías, de los venturosísimos decires del autor de "Jacobé".

Vayan para terminar unas palabras de biografía. Joaquín R. y O. nació en Gerona el 27 de Enero de 1858. Estudio algunos años en el seminario de Gerona. Vino luego a Barcelona a estudiar la carrera de Derecho; aprobó todas las asignaturas pero desinteresándose de ella gradualmente, acabó por no licenciarse. Interesábase vivamente en su mocedad por la literatura castellana; y llevó a cabo un penosísimo y completo estudio del idioma oficial, deseando fijar su residencia en Madrid y dedicarse á escribir para el teatro. Incluso terminó alguna obra que hoy conserva entre sus viejos papeles casi olvidada.

La revista "Catalunya" empezó la publicación de la novela "La gent del Mas Aulet", que el autor no se ha decidido aun a terminar.⁷¹ En Blanes, segunda patria suya, donde acaso haya transcurrido la mitad de su existencia, estrenó Ruyra una farsa en dos actos, titulada "Amor a prova de bomba". En la Biblioteca "l'Avenç", Ruyra imprimió una traducción de cuentos de Erckmann y Chatrian ⁷² mejorándolos evidentemente, aun permaneciendo fiel al texto original.

Algunas obras de Ruyra han sido traducidas al italiano y al finlandés, y parece que a no tardar contarán los alemanes con una versión de sus narraciones. Además de la creación artística ha ocupado a Ruyra el esbozo de una Estética, de la cual ha dado un avant-go_t en dos discursos y el estudio de las matemáticas que no ha abandonado por largo espacio en ningún periodo de su vida. J. Carner.

M'ha semblat qu'axò vos interessaria, i copiant, copiant, m'he trobat ocupat tot el paper de la carta.- Adeussiau.-

Joseph Maria Capdevila

* * *

19.- Barcelona, desembre de 1910

Estimat amich: Ahir vai veure En Pep Danés.⁷³ Si volíeu anar a Besalú avans de Nadal, an_uhi, pero tant si hi an_u com si no, no podeu faltarhi per Nadal qu'hi haurem d'anar reunits tota la colla. Hauriem de començar per Nadal, ja, una serie de escursions que'n trovariem moltes de bellíssimes per fer.

Aquest any, encara no he començat a anar a la classe de llatí pero començaré un dia d'aquests arrosseganhi a una colla de xicots que altrament no hi haurien pas anat a apendren. Vai llegir una poesia de'n Gabriel Alomar: "A la Ciutat futura" que'n una carta ja us en copiaré algunes estrofes. Ja ha sortit una "Tercera serie de Cançons Populares Catalanes"⁷⁴ a la Biblioteca de l'Avenç. Si no les heu vistes també us en parlaré en tot una carta que la merexen de sobres.

Adeussiau. Deu vos dongui salut a Vos i a tota la vostra familia.

71 La novella, titulada: *La gent del Mas Aulet*, rest_ inacabada. *Obres Completes*. Ed. Selecta, Barcelona, 1964, pàg. 465-555. (*Perenne*, 10).

72 ERKMANN-CHATRIAN. *Rondalles de poble*. Traducció de Joaquim Ruyra. Barcelona, 1907. (*BPA*, 83). Reeditat l'any 1924 per l'Editorial Catalana. (*Biblioteca Liter_ria*).

73 Josep Danés i Torras, germ_ de Joaquim .

74 *Tercera s_rie de Cançons Populares Catalanes*. Llibreria l'Avenç. Barcelona, 1910. (*BPA*, 110).

J. Maria Capdevila

* * *

20.- *Barcelona, gener de 1911* ⁷⁵

Estimat amich: Ja veig que he tardat massa a escriureus i encara mes haventvos de contestar la vostra carta que vaig rebre ab alegria.

No va sorprendrem lo que hi dèieu perquè en Badia me n'havia parlat ja, i després va dirme que vos agradaria qu'acceptés el títol,⁷⁶ immerescut als ulls de tothom, que m'oferíeu. Basta que vingués de Vos per no poder negarmhi; i mes siguent carga gaire pesada sinó força divertida (dech dirvos, perxó, que cada dia'm torno menos "divertit").

De cap d'any ençà he llegit forces llibres, uns interessantissims, altres que no's valen la pena. Lo mateix poesies diverses, i revistes.

Els que m'ha fet impressió mes forta son: un llibre de Emili Boutroux que's la "Ciencia y religió en la filosofia contemporanea" es un prodigi de enteniment qu'admira i convenç per la claretat, profunditat i orde. Un altre llibre qu'ha eczercit en mi gran influencia es el titulat "Civilisadors i conquistadors" escrit per A. Lamar-tine.

D'aquest solsament me n'ha agradat la vida de Bernat Palissy: es un eczemple vivissim que va engrescarme i va avergonyirme perqu_ vaig veure que nosaltres erem uns debils; però lo pitjor de la nostra mesquinesa es creure-ns valents, i atribuhir el nostre cansanci prompte, no a la poca resistencia que podem sostenir a sobre, sinó a la càrrega enorme que'ns pensem dur quan es tant petita que ben mirat quasi no arriba al nivell de la que suporten les persones mes vulgars.

Veig que'l pape's va omplint i ting encare moltes coses per dirvos, mes no vui dexar de copiar varis fragments d'un article de l'Eugeni d'Ors publicat a la *Catalunya* intitulat "El renovamiento de la tradicion intelectual catalana".⁷⁷

⁷⁵ Sense data. La frase "de Cap d'Any enç_" i la refer_ncia "el segon diumenge de febrer" situen la lletra en el mes de gener.

⁷⁶ Pot estar relacionat amb l'associació "L'Aglenya de la Garrotxa".

⁷⁷ La publicació de l'article d'Ors coincideix amb la seva designació com a Secretari General de l'IEC en substitució de Josep Pijoan . Ors remodelà l'Institut en tres seccions __històrico-arqueològica, filosofia i ciències__ i edit_ la revista *Arxius de l'Institut de Ciències*. L'adhesió de Capdevila a Ors és fa cada vegada més palesa..

El siglo XIX ha sido, en sus grandes lineas, el tiempo del Romanticismo en la ideología; del Burguesismo en la vida social; del liberalismo en la vida económica, de la Democracia en la política, en las artes, en el gusto; de la indiferencia en materia de religión, del Primarismo en materia de cultura.

Nuestra acción de nuevecentistas se ha cifrado precisamente en un exorcismo perpétuo contra todas esas cosas. Contra el Romanticismo, la tradición clásica inmortal; contra la Burguesía el Sindicato ó el Imperio; contra el Liberalismo, el Socialismo ó la socialización; contra la Democracia el proletariado de un lado, las tendencias aristocráticas de otro; contra la Indiferencia, la restauración universal de culto a los valores religiosos, la idea de la religión como indispensable a la unidad de la vida mental, y por consiguiente al espíritu contra el Primarismo, la filosofía y la ciencia.

Veig que'l pape's va omplint. Copiaré axó que diu parlant de ideologia: *Hoy cualquier ideología que no se nutra seriamente de las ciencias, es tomada tan solo por un caso agudo de diletantismo.*

De totes aquestes coses hauriem de enraonar en les sentades de Fontpedrera,⁷⁸ en lo que fa referencia a literatura o art en general. Ara, quan tenim una sentada tota la colla, quasi's pot dir qu'anem a perdre el temps.

Hauriem de saver avans d'anarhi de que'ns toca enraonar i durho pensat sinó altra cosa. Enraonèune a n'En Quim⁷⁹ per organitzar aquella "serie" de sentades de que tantes de vegades ens havia parlat i qu'encara hem de començar; i escrivime que pensa fer. Espero que també m'escrirèu si a la Dou⁸⁰ hi heu trobat llibres gaire interessants.

Jo estich mes ansiós que mai de estudiar la llengua italiana. Estich continuant ab gran calma aquella traducció de la vida de Fra Egidí.⁸¹ Penso que acabat l'estiu podré presentarla acabada com a fruit de les classes italianes que farèu, si Deu vol: allavors podré ferne avia que potser encara'm quedi temps per traduir mes coses.

78 Sembla que, a manera dels antics esbarts, fou el lloc de trobada dels components de l'"Aglenya de la Garrotxa".
Lloc no identificat.

79 Joaquim Danés i Torras.

80 Masia emplaçada dins el municipi de Sant Esteve de Bas. Amb Josep Maria de Garganta i els germans Danés, resseguien les masies de la Garrotxa a la recerca de llibres per a la Biblioteca d'Olot.

81 No consta entre les versions de Capdevila.

El segon Diumenge de Febrer entro en la Orde Tercera de Sant Francesch d'Assís ab el nom, si no m'hi repenso, de Francesch d'Assís. Escrivime vos quin nom vos dièu en l'Orde.

Adeussiau. Espressions a tots els de casa vostre de part del vostre amich,

Joseph Maria Capdevila

* * *

21.- *Barcelona, primers de febrer de 1911* ⁸²

Estimat amich: ting entre mans un llibre prodigiós de l'Ernest Hello:⁸³ "L'Home, la Vida, la Ciència, l'Art" traduït en llengua castellana per en Miquel Oliver.⁸⁴ Es una colecció d'articles publicats en diversos periòdichs) una raó comprovatoria de lo que un dia enraonant vos dèia, (i que __si mal no ho recordo__ va semblarme que vos fes estrany) axo'es, que'l romanticisme sempre en m's havia presentat ab la ánima irreligiosa (del segle XIX (?)) i, al inrevés, lo classich sempre m'havia semblat fundament relligiós. Me sembla qu'use n'estranyàreu, i perxó ara qu'un home catòlich com l'Ernest Hello m dona la raó, no vui trigar a escriurevos.

L'alegria principal qu'he rebuda d'aquest llibre no m ve d'axo vostre, sinó de què un meu amich, de força seny, va dirme un dia "que jo'm creia ser religiós pero estava ben lluny de serho, qu'el meu esperit no era de catòlich, sinó qu'estava ben aprop del paganisme. Que amava més que la Roma cristiana la Grecia pagana".

Podia respondreli que lo mes essencial de Grecia, no deia res contra el cristianisme, si no hagués esset que la visio obscura qu'ell tenia del cristianisme tampoch li haguera dexat veure.

Mes ara un escriptor catòlich com es l'Ernest Hello me dona la raó en les dues coses que sostenia i de les quals estava fermament convençut: una contra el romanticisme, considerantlo com un mal, (no sé si en la seua època era ser un mal necessari) i l'altra contra les acusacions que'm feia aquell meu amich. Veus aquí alguns troços dispersos de varis articles.

82 Sense data. La refer_ncia a l' "Almanac de Noucentistes" situa la lletra a principis de febrer.

83 Ernest Hello (Lorien -Bretanya 1828 - 1855). Escriptor cat_lic. Apologista i místic.

84 El llibre aparegué l'any 1910.

Al decir que el siglo XVIII asoció falsamente las ideas creo que le honro en demasia. La verdad es que no las asocio de ninguna manera. Hasta la noción de la unidad había perdido. Ha hecho el vacío en el mundo intelectual (...). Pero el vacío no puede durar. Al fin, los desiertos se pueblan, y se han poblado de monstruos (...)

El siglo XVIII al morir legonos por testamento la costumbre de asociar la idea de un so_ador con la idea de un hombre que cree en lo invisible y con él cuenta. No acertó a notar que la idea del sue_o debía asociarse con la idea de la ilusión, y que la ilusión es la dote del hombre que niega lo invisible. La ilusión consiste en tomar los fantasmas por realidades y las realidades por fantasmas. El soñador es aquel que nunca despierta, que no se vuelve jamás hacia la luz increada, que habita siempre y únicamente el país de la sombra (...).

La poesía ligera habla de amores, de vidas perdidas, de dolores eternos, de tristezas sin esperanza, de sue_os que no se realizan. Es sombría, es negra, carece de brillo, es estéril. Es fatigosa como el vacío; cae aplastada bajo su propia carga; y no sin motivo, pues esa carga es la ausencia de Dios (...). Y todos esos desvarios llenos de suspiros, de lágrimas y de mentiras, están vacíos de Dios y llenos del hombre. La poesía ligera tiene el derecho de sucumbir bajo la ignominia que arrastra (...).

La poesía austera, la que deben apetecer las almas, celebra la alegría, porque la alegría viene de Dios. "Laetetur cor meum ut timeat nomen tuum", decía el Rey Profeta; y los salmos penitenciales están llenos del nombre de alegría, porque la penitencia de David era seria y divina. Si su pesar hubiera sido ligero y humano, David, por fanfarronería hubiera dicho adiós a la esperanza. El regocijo es la austeridad de la poesía.

No'm queda paper ni per contarvos la meva anada a Piera, ni les escursions que penso fer ab en Vilaplana, ni tantes altres coses que tenia per contarvos. Ja vos ho escriuré en una altra carta. Adeussiau.

Joseph Maria

Expressions a la vostra familia. Ja he vist *l'Almanach de Noucentistes*.⁸⁵ Ja us en parlaré un altre dia.

* * *

85 Volum publicat per Joaquim Horta en una edició de 159 exemplars, exponent de la presència militant del nou moviment estètic i cultural. Aparegué el febrer de 1911.

22.- Barcelona, 14-II-1911

Estimat amich: Vos escrig aquexa carta conmogut fundament per la lectura d'un nou llibre aparegut fa poch entre nosaltres. A vos potser no us interesses tant. Se tracta del darrer llibre de'n Maragall intitulat *Seqüències*⁸⁶ perquè tot es compost de continuacions de poesies anteriors publicades en altres llibres seus. Per no omplir gaire paper que despres me faltaria, perquè he de parlarvos d'un altre llibre que no sé si coneixeu, me posaré desseguida a copiarne alguns troços.

Aquí teniu íntegra la poesia "En una casa nova" que ja havia llegida en la revista *Ciutat* de Terrassa.

*Alçant exes parets heu pres dintre sos caires
lo que era abans de tots: l'espai, l'ambient, la llum:
mai més lliure un aucell travessarà aquêts aires
ni cap llar errabonda hi axecará'l seu fum.*

*Ja es teu, amo, axò. Sia! I per molts anys la esposa
hi regni coronada del riure d'un infant,
i's tanqui aquesta porta dexant la pau inclosa,
i s'obri com uns braços als tristos que hi vindran.*

*I vosaltres, fillada, teniu ja un niu ben vostre.
Si aneu pel mon un dia sabreu lo que això val:
recordareu el batre la pluja en aquest sostre
i com es dolça l'ombra del porxo paternal.*

En aquest llibre hi ha "La fi del Comte l'Arnau" que penso que us agradaria moltíssim. Vos en copiaré algun fragment:

.....
*no'm veremeu, qu'encara en lluita
vaig aprenent la llei d'amor.*

*Porto en mi els fills i gent estranya,
porto l'aimada sobre'l cor;
i la muller que m'acompanya
me canta el cant de vida i mort.*

Per l'encontrada mes obscura

⁸⁶ Joan Maragall. *Seqüències*. Poesies den Joan Maragall 1906-1910. Tip. L' "Avenç". Barcelona, 1911. 56 p_g. A les p_g. 49-51 hi apareix editat per primera vegada el "Cant Espiritual".

*de tant de pes vaig carregat.
sento al demunt com me madura
l'amor degut i no pagat.*

Aquesta "Fi del Comte l'Arnau" no es molt llarga. Es gran part diàleg. Veusaquí un altre troç. Parla el Comte l'Arnau.

*__Corro de nit, corro de dia,
veig a tothom, no'm veu ningú:
veig l'esperit que a dintre'ls nia
i com trevalla en cada hù.*

*Els veig, la cara somniosa
del son terrè, que's van alçant;
sento la veu misteriosa
que'ls va cridant, que'ls va cridant.*

*De tant en tant peren l'orella:
no saben que es; miren entorn:
veuen la terra qu'es tant bella
i mig-rient baxen el front.*

*Més han de fer ben tost per viure:
el dia es curt, la feina es gran...
I van perdent aquell mig-riure:
els uns del tot, altres no tant.*

*Jo passo entre ells sense fer nombre
ni entre'ls vivents ni entre'ls esprits,
com un ensomni, com un' ombra,
com un despert entre adormits.*

Ara vos transcriuré un fragment d'una poesia de'n Lopez Picó ⁸⁷ (és en el llibre *Torment-Froment*) a n'En Joan Alcover:

...les vostres nou companyes per dar-vos guariment,

*la copa de la vida lavoren ab sos dits,
en la qual gustareu el vi dels escullits.*

*..... A fervos-en ofrena
vindrán les nou germanes i nou vegades plena*

87 Josep Maria López-Picó (Barcelona 1886 - 1959). Capdevila col·laborà esporàdicament a *La Revista*, però hi hagué un cert distanciament amb López-Picó. *Turment-Froment*, un dels primers llibres que publicà el poeta (1910).

*us la daran d'un vi distint cada vegada
i en copa ab aquexos vins hi serà vessada*

*la claretat del cel i l'aspror de la terra,
la canturia del mar i la pau de la serra,*

*l'illusió feta escuma: la follia dolçor,
l'essencia de les coses feta llevant d'amor,*

*l'inquietut de les boires i l'orgull tornats mel,
i en exa mel disoltes unes gotes de fel,*

*perquè'l dolor us torni mes immortal el vi
i a vos bebent-lo us dongui poder sobre'l destí.*

Endreça

*Poeta: quan de beure sigueu ja saciat
dexeu-nos vostra copa de l'immortalitat
i héroes serem pel néctar que vos hi haurèu dexat.*

Ja veieu com sense endonarme-n s'es anat omplint tot el paper. M'agradaria que'm diguessiu lo que vos sembla d'aquexos versos. Ja vos tornaré a escriure aviat.

Escrivume també. Ja sabeu, perxó, que encara que no escriguèu no m'enfado pas gens. Vostre germá en l'Orde Tercera,

Francesch d'Assís

* * *

23.- Barcelona, 23-II-1911

Estimat amich: Ja començo aquesta carta ab la lletra ben petita perquè m'hi càpiguen forces coses. La primera que vui copiarvos son uns versos de'n Carner que son a l'*Almanach de Noucentistes*, i com que aquest llibre no's posa a la venda aprofitaré'l tenirlos ara per darvose-ls a conèixer: "De les profundes minucies".

"Revelació"

Oh tu qui portes una rosa bella

*al capdavall del pit!
Aquesta rosa per una clivella
ix del roser qu'amaga ton vestit.*

La indolent:

*L'instant que passa follament s'endú
el foch daurat i les roents guspises,
oh la indolent, qui mires
la benaurança de ton colze nú.*

El fullam de l'alba:

*El riu d'argent, la prada esmaragdada
oviren, alba, ton fullam joliu.
__es verd__ ha dit la teva mare Prada.
__No qu'es d'argent__ ha dit ton pare el Riu.*

La rosa i el vano:

*Ha dit la rosa d'una lleu sentor
guaitant el vano que en ta ma brunzia:
__Perquè no fina d'una aital amor?
Si ella em gronxava jo m'esfullaria.*

I ara vui copiarvos una pàgina que hi té l'Eugeni d'Ors, perquè penso qu'ha de ser del vostre gust. "De la gloria":

No mancara menys d'una hora i mitja per la sortida del tren de retorn. El senyor jutge municipal va amablement invitarnos a que hospitalisessim a casa seva el nostre enuig. Entrarem a una habitació vasta, ab una finaestra oberta sobre'ls camps en perspectiva que terminaven els murs d'un petit cementiri del poble. Aquell dia la posta de sol va escaures eczactament darrera dels magrissims xiprers.

De primer ens asseguerem i parlarem un poch. L'afadigament de tota una jornada de companyia i d'excursió no aumentà pas el brill ni la vivacitat de la nostra conversa. Call_rem ben aviat i emprenguerem lentes curses d'inspecció a través de la cambra. Però cap volum de la biblioteca'ns encuriosi pel retol de son llom, cap quadre sapigué retenir la nostra mirada errabonda. Com a mal menor jo vaig decidir-me a resseguir els noms impresos en l'un, aont s'aplegaven, ja destenyides i ab un subtil aire de representar personatges difunts, les fotografies dels estudiants que terminaren la carrera de Dret, a l'Universitat de Barcelona, en no recordo quin any de gracia.

Mes no n'eren pas, de morts. Que l'un d'ells havia devingut el jutge muni-cipal qui, per moment, ens donava asil. El qual al somrés als llavis s'apropá per dirme: Jo hi soch. Veiam si me conex... I com jo no'l reconegues desseguida: __aquest, afegí. Aquest soch jo... En el retrat, una testa vaga, uns ulls sense color com en astorament, una primarenca barba excesivai fluxa, una cabellera frondosa i extensa com d'idealista professional.

Després passant per unes lleugeres consideracions sobre el breu curs de les coses humanes, l'excelent senyor vingué a parlarme de sos companys, i els ulls enlaire, el dit mòbil, mentres la tarde moria enfora, se posá a llegir noms i a deta-llarme destins:

__El meu company entre tots era aquest, en Quimet X... Un noi de profit, ara catedratic a Saragossa... Aquest es el Cinto. I el diputat, no ha canviat gens: ja era tabalot com ara... Aquest que porta la toga de filosofia i lletres, es en R.R. que ha estat jutge de Solsona... Aquest, P.P., és un altre jutge municipal,... Aquest, regis-trador de Propietat... En Joanet P., regidor de Girona... Aquest ha anat a parar a Andalusia... El del costat no fa res, es un ricatxo tarragoní... el de mes amunt que te l'aire tant pagés, entrá a diplomátich; vaig llegir que l'havien traslladat cap enllà la Suecia o la Noruega... Aquest fa d'advocat... Aquest d'auditor... Aquell de notari a Madrid... Aquest, pobret, deu ferla viu-viu amb el seu bufet...

Una vintena n'havia anomenats axí, dientme de quiscun les platges a que l'havien portat les corrents propicies o adverses de la vida... Pochs ne restaven ja per dir; quan de sobte jo sorprenent una testa i un ròtul: __Té! vaig esclamar, si es en Maragall aquest! Heu fet donchs, vos la carrera ab en Maragall?

L'excelent senyor esguarda'l retrat. Va apartarne l'esguart desseguida, dirigintlo cap a mes amunt, com recercant una memoria en la llunyaduria del temps. A l'ultim, hi mitg atiná: __Ah, si!... Ja me'n recordo,... Maragall... Maragall i Gorina... __I ressentint entre'ls perfums de lo passat, l'olor de les aules: __Maragall i Gorina... Maragall i Gorina (Don Juan)... __ Nova pausa. Finí: __Aquest sí que no sé que's deu haver fet.

Xenius

No sé si us agradará aquest article, pero's presta, indutablement, a copiarlo aquesta tarda barcelonina de diumenge, aprofitant desde la meva cambra, les últimes clarors del dia. Us dono les gracies per la carta que m'escriguéreu. Potser per Carnaval ⁸⁸ me n'aniré a Piera i axís no es fácil que'ns veiem, com pensava veureus.

Si heu escrit alguna cosa, digueumho; envieume-n un troç. Si heu llegit algun llibre nou que jo no conegui, parleumen. I dels que jo coneix, també

parleumen que m'agrada molt saver el vostre criteri sobre tots els llibres de literatura. Ara jo no pug llegirne gaires de nous perquè estich enfeinat a estudiar criteriologia i geometria. No us creguessiu que'm trobeu mai fet un geòmetra ni un filosofh.

Ah! me descuidava d'una cosa: alguns dematins del mes passat vaig mirar de acabar i torturar una petita poesia ⁸⁹ que habia començat (no sé si vaig dir-vosho) pel gener quan vaig venir a Olot. Fa dies que no me l'he mirada. De totes maneres, quan estigui un xich mes acabada vos-e l'enviaré, no pas perquè hagi d'agradarvos, sinó perquè després de tant temps d'abstenció pogueu llegir alguna poesia del vostre amich i germá en l'Orde Tercera,

Francesch d'Assís

En aquesta carta potser hi trobarèu algunes errades d'imprompta, perquè la llum del dia s'acaba i'm fa peresa llegirla per corretgirles.

* * *

24.- Barcelona, 15-III-1911

Estimat amich: Aprofito una estona d'aquexa tarda per escriureus. Estich ocupadíssim estudiant (risum teneatis) juntament ab el Dret Canonich de l'Estanyol i la Constitució del 76, la Psicologia del Cardenal Mercier i'l *Llibre de Contemplació* de'n Ramon Llull del qual ja es sortit el tercer tomo dirigida la seva impressió per en Miquel Ferrá de Mallorca.⁹⁰ (Potser per Setmana Santa me n'hi vagi).⁹¹

Ja sabèu prou l'interès que'm prenia per les qüestions sobre clacissisme i romanticisme. Quan vaig llegir les "Seqüències"⁹² de'n Maragall va sorprendre-m en el final de la darrera part del Comte Arnau que, diguent alló que eren les "veus de la terra" que en les demás parts ja anomenava, escrigués:

*son com el vent de les altures
que d'un sol crit omple l'espai,*

89 Capdevila deix_ algunes poesies en esbós; es tracta més aviat d'exercicis personals que no pas de textos per ser publicats. Hom té la impressió, per les dades que hi apareixen, que es refugia en la poesia en moments dramàtics o tensos.

90 *Obres de Ramon Llull. Edició original.* Vols. II-VIII *Libre de Contemplació*, editat per Mateu Obrador, Miquel Ferrá, Salvador Galmés, Palma de Mallorca (1906-1914).

91 Pel desitjat viatge a Mallorca Capdevila hagué d'esperar set anys __la Setmana Santa de 1918__ quan hi an_ amb Carles Riba i Clementina Arderiu.

92 Joan Maragall. *Seqü_ncies*, o.c.

i més avall,

*son el dolor rei de la terra
que en tot pit d'home's fa sentir.*

Axò unit a la vehemència d'aquell "Cant esperitual" que termina el llibre, va entregarme del tot a la dificultosa meditació de allò que representa el dolor en la terra, de les menes de dolors que hi han, i lo danyívols o saludables que ells son.

Axò es feina llarga i difícil puig hi entra mesclada la Psicologia i la Etica i segons com la religió; a mes de l'experiencia que deuria tenirse per pensar de recta manera sobre una cosa tant forta i tant delicada: pensèu les dificultats que havia de trovarhi un vailet de divuit anys.

Tot axò no va aturarme: aviat la cosa va mesclarsem ab el problema meu de lo clàssich i lo romantich i si bé sobre el primer tema (del dolor) estich, pot dirse al principi, (si no pogués dirse avans del principi) sobre el segon m'hi ha dut força mes llum.

Perxó potser vos escriguí unes quantes conclusions i arguments un poch subtils, potser per altre gent de millor manera usats, i potser poch útils, però que porien entaular una curiosa "Disputa" entre nosaltres que m'aportaria nova llum en aquesta preocupació que ting.

Vos porieu ajudarmhi en gran manera. Jo vos exposaria un problema ab els arguments en una carta; vos la ensenyariu a n'En Quim Danès; i tots dos m'envia-rieu la resposta.⁹³ Axís tindrien començ aquelles sentades estètiques tant preparades. També, si volguèssiu poriem posarnos en relació ab en Pep Danès. Escrivume lo que us ne sembli. Potser la falta de temps no m'ho permeti; potser, i axò es mes problema, jo m'adongui de la meua falta d'estudi: ja ho veurèm.

D'una altra cosa he de parlarvos: la nostra "biblioteca" comença a tenir alguns llibres catalans d'interès, tant en jurisprudència (les obres de'n Fontanella)⁹⁴ com en literatura (alguna cosa de Ramon Llull, aquella traducció de la Fiameta, i altres): tots hauriem de entendrens pera mirar que augmentessin en ella aquestes obres llullianes i a mes que no hi faltessin llibres com el "Somni" de'n Bernat Metge, les obres de l'Aussies

⁹³ Sorgeix en aquesta lletra un tema que serà constant en Capdevila: el debat d'un tema filosòfic a través de l'intercanvi epistolar. Recordem que, de la correspondència amb Maurici Serrahima, sostinguda durant l'exili, l'any 1960 en sorgí el llibre *En el llindegar de la filosofia*.

⁹⁴ Joan-Pera Fontanella (Olot 1576 - 1649). Jurisconsult.

March, algunes de l'*Arnau de Vilanova*, etc. Axó es cosa de pèndresho ab calma. Ja hos ne parlaré un altre dia, de les rahons que'm fan escriure axò.

Adeussiau. He de plegar de sobte aquesta carta. Vos desitja un bon dia del vostre sant com a tota la vostra familia i en especial a En Joseph Maria petit, vostre amich que'os estima,

Joseph Maria

* * *

25.- *Barcelona, 23-III-1911* ⁹⁵

Estimat amich: Penso que havèu passat un bon dia del vostre sant ab tota la vostra familia, i Deu vulga qu'os passi axís molts i molts altres anys. Ja vai enrahonar a n'En Badia d'allò de la barretina i s'hi va estussiasmar molt, i no pas tant en Quim Danés. Altrement, me sembla que estudiaré, si Deu vol, la carrera de Lletres sense dexar la d'advocat.⁹⁶

Donèu expressions, si us plau, a n'aquell qu'está tant enamorat de sant Josep i que me sembla que se'n diu.⁹⁷

J. Maria Capdevila.

* * *

26.- *Barcelona, abril de 1911?* ⁹⁸

Estimat amich: No's sé pas estar d'escriureus una carta on copïi (alló que tantes vegades he pensat i fins potser a vos mateix hagi dit, vos copiaré)

⁹⁵ Targeta postal. Adreçada a: Joseph Maria Garganta / Parch . (Aprop de les voltes de ca'n Capdevila) / Olot. Data mata-segells 23.III.11.

⁹⁶ En aquests moments Capdevila ha pres ja la decisió de matricular-se als Estudis Universitaris Catalans.

⁹⁷ Josep Maria de Garganta i Fàbrega, fill del destinatari.

⁹⁸ Sense data. En l'Arxiu de la família Garganta consta entre les lletres del mes d'abril . En aquesta carta conclou el llarg debat sobre classicisme-romanticisme.

un retall d'un article d'un "desconegut" que cita en Xenius en una glosa de l'any MCMVI:

Fills de l'acció __diu__ no volem trovar l'eurítmia de la vida, ni en una trans-acció ab el descans, ni ab el repòs del Nirvana... No té certament cap mèrit l'home que's manté serè a l'ombra de sos emparrats en un dia tebi, enfront del mar blau, contemplant els camps comblats de benedicció.

Lo laudable i heròich ès conservar la tranquil·litat d'esperit en el moment de la mes intensa emoció, es equilibrar el domini de si mateix en mitx de lo mes fragorós de la tempesta, ès permanexer independent, sense perdre mai l'autodirecció, sabent contestar l'acció ab l'acció, i extraient alhora bellesa, bondat i sabiduria, d'allí on el lluitador cobart no veuria mes que catástrofes irreparables i definitives desespe-racions... A la nostra civilitació li falta euritmia de la vida, ès a dir, harmonia, equilibri.

I si no volem convertirnos en víctimes d'aquesta civilitació, hem de restablir l'imperi de l'esperit sobre lo contingent i mutable, pera trobar la pau i la calma en l'acció, en la emoció i en la lluita.

Aquestes doctrines clàssiques s'avenen ab la que esplica d'una manera encisadora el llibret que mes pot servir per conduir la nostra naturalesa, que's el "Llibre de l'Imitació de Crist". Molt temps ha que estich enamorat de lo clàssich, i que crech que'l destí de la nostra Catalunya es ser una nova "Grecia d'Occident": l'imperi de Catalunya i Provença, tota Catalunya, Mallorca i Valencia. Mes nosaltres hem viscut una mica __i Vos força mes__ el romanticisme de l'edat passada; i a mi, que quan vai obri'ls ulls a la vida, ja'l Romanticisme moria, m'ha costat un gran esforç lliurarme-n. Ara ja'n soch bastant lliure i fins m'arriben a enamorar les divinitats de Grecia antiga, com a aquell *prince d'Aurenjo* mistralench, que,

*I es mes en terlo d'atrouva per roto,
l'espelimen de la Naiado antico
e la flour d'aigo espandido sus l'oundo
ounte la Ninfo bello es amagado e nuso,
la Ninfo bello e puro e lindo e vaigo'
que l'esperit concéu e que desiro.*

.....

*la Ninfo atrivarello e vouluptuoso
qu' _ l'entour d'ou nadaire, au brièu de l'aigo
bandis floutando sa cabelladuro
e se counfound, e found emè la riso.*

Es clar que axó es una entremaliadura, que hi hauré caigut solzament a estones perdudes. Però, o jo hi entraré de ple, temps a venir, o, a mida que

se'm vagi aclarint la visió ben serena de les coses, m'en despendré i oblidaré per sempre.

Mes, en doctrines clàssiques, no cal recórrer a revistes que'us e les espliquin tinguen com tenim, el "Pi de Formentor", de'n Costa i Llovera, i aquella "Oda a Horaci" que també và escriure. I nosaltres, ni hem pas de moure'ns de casa nostra; haurien de bastarnos __si es que d'aquestes coses n'hi pot haver mai prou__ l'eczemple que'ns donen els quadres de'n Joaquim Vayreda i les obres de'n Josep Clará.

M'adono que no puch girar full per escriurehi. Adeussiau.

Joseph Maria.

* * *

27.- Barcelona, abril-maig de 1911 ⁹⁹

Estimat amich: Estich enfeinadíssim de tal manera que us escrig quasi perquè no pug passar sense ferho. Avui me toca parlarvos de dos llibres de versos interessantíssims qu'han sortit no fa gaire. *La columna de foch* de'n Gabriel Alomar i'l *Verger de les galanies* de'n Joseph Carner.

El primer no va agradarme massa. Ho podeu ben creure quan no vaig escriureus per dirvose-n res. L'altre llibre ja es un'altra cosa. Pero mes parlarán les mostres qu'us ne dongui que tot lo que us ne pogués dir. Quasi's pot dividir en sonets, conçons o balades i versos lliures. De sonets alguns ja'ls conxèu: va publica'ls a la *Revista Catalana*. Axís vos copiaré tot lo que hi quèpiga de cançons i versos lliures.

Me descuidava que també hi té espargits uns quants epigrames quasi tots (me sembla que hi ha una excepció única) publicats a l'*Almanac dels Noucentistes* i si mal no recordo ja vaig enviarvosels; a mes vareu ferme-n conixer la traducció que d'ells feu en Joaquim Montaner).

"Cançó d'un doble amor":

*L'amiga blanca m'ha encisat,
també la bruna;
jo só una mica enamorat
de cadascuna.*

*Estimo l'una, oh gay atzar!
estimo l'altra, oh meravella!*

⁹⁹ Sense data. L'esment d'uns llibres apareguts per Sant Jordi ens permet situar la carta entre l'abril i el maig.

*Bella com l'una no m'apar
fora de l'altra, cap donzella.
Quan una amiga'm plau besá
els meus dos braços estenia;
l'un va per'ci, l'altre per'llà
y cadascú porta una aimia.*

*Y quan ja son aprop de mi
y ja mos dits les agombolen,
sota les túniques de lí
hi ha dugues vides que tremolen.*

“Flor de misteri i de malinconia”

*Flor de misteri i de malinconia,
fina la teva olor en tu mateixa
car no't decantes a ninguna via.
Dins el casal de secular llinatge,
no sents tombar les hores fugitives,
miraculosament improfanada.*

*Ta boca es closa y'ls teus ulls no miren
y he conegut qu'estaves en pregaria,
únicament perquè tos dits s'estrenyen.
D'ont es vingut oh imatge, el teu martiri?
Es el despreci de la vida inútil
o la deixalla d'una amor perduda?
Enllá d'enllá, dintre la nit dels segles,
veus una culpa de la raça, encara
no redimida, o en la nit bessona,
la del pervindre, foscament destries
la malvestat qui com un au nocturna
__per la volença divinal lligada
fins que l'hora li sia pervinguda__
topa en el mur ab les feixugues ales?*

*Mes quan t'arriba la paraula mia
veig qu'una esgarrifança dolorosa
ha somoguda la gran tija esbelta
de ton cos. Ah perdona la miseria
de ma paraula; no s'agiti l'aire
que no has torbat ab una sola queixa,
perquè la queixa ton secret diria
que no has torbat ab una sola queixa
flor de misteri i de malinconia.*

"Cançó poruga":

*Ella no veu que m'es fatal
sa visió de gracia plena,
ella no sab que só malalt
de sa mirada tan serena;
ella no sab qu'ab son fulgor
la meva vida entenebria.*

*Ves ab pahor, cantich sonor
de poesia
a la qui m'es causa d'amor
y d'agonia.*

*La veig no mes confosament
darrera els vidres hont es mesa;
no hi ha besada mes ardent
que el somni d'una timidesa;
la seva dolça llunyania
tant he besat que'm ve llangor.*

*Ves ab pahor, cantich sonor
de poesia,
a la qui m'es causa d'amor
y d'agonia.*

*Ves y no diguis jo qui só
may endevini qui l'ha amada,
si omplint els aires de claró
vers mi vingués enamorada
y m'inondés ab sa sentor,
jo só ben cert que moriria*

.....

*Ves ab pahor, cantich sonor
de poesia,
a la qui m'es causa d'amor
i d'agonia.*

Podeu judicar per les mostres lo que es el llibre: es un seguit de poesies as quina la mes bella. Tot es de poesies amoroses.

Un dia va dirme en Serra, (aquell aixelebrat de Vich) que en Joseph Carner tenia coses molt millors que les que publica, (potser ell va eczagerâ una mica, perquè va parlarme de poemes i demés coses per l'istil) pero ho

guarda inèdit per polirho mes, i esperâ un editor que li compri. Aquest editor es quasi imaginari perquè En Carner no vendrà res d'alló, que de la venda no se n'enriqueixi. No sé lo que té de veritat. Tal com van explicarmho os ho conto.¹⁰⁰

Adeussiau. Recorts a la vostra familia.

Joseph Maria Capdevila

* * *

28.- *Barcelona, 26-X-1911*

Estimat amich: Ja reconech que no tinch paraula perquè vaig dirvos qu'os escriuria desseguida y encara he de ferho. - Va venir a veure-m en Brunet.¹⁰¹ Algún dia d'aquests penso anar al seminari a tornarli la visita y enrahonar una mica.

No he llegit gayres llibres de versos. Algunes noveles: *Sonata de Invierno. Sonata de Primavera. Las cerezas del cementerio* __*La malvestat d'Oriana*__. Però avuy __ara__ tinch la visita del sol, y per seguir la tradició de copiarvos versos a cada carta, he de transcriure'n algun.

"Véspero"

*Vuelvo a casa, despacio, cuando en el cielo ardes,
diamantino, romántico, respetuoso lucero.
Tal vez se cruza un hombre conmigo en el sendero
y cuando emparejamos me dice: __Buenas tardes__.*

*Las esquilas de algún reba_o que se aleja
ponen quizá su eglogiga dulzura en el ambiente.
La ciudad se ilumina. Pálida, en occidente,
se ha tornado la zona que ha poco fue bermeja.*

*Yo trato de ajustar al ritmo de mi paso
la vaguedad de un verso que por formarse lucha.
Más que el oído debil todo mi ser escucha
la solemne, la mística palabra del ocaso,*

¹⁰⁰ L'interès de Capdevila envers l'obra literària de Josep Carner mostra de l'expectativa que amb qu_ els cercles universitaris barcelonins seguien l'obra del poeta..

¹⁰¹ Capdevila i Manuel Brunet (Vic 1889 - Figueres 1956), es conegueren Can Garganta i es feren amics. En aquesta època, Brunet estudiava al Seminari Diocesà de Barcelona.

*síntesis del coloquio de la tierra y el cielo
que con esfuerzo inútil traducir mi alma intenta
en versos que después traza mi mano, lenta,
al amor de la lámpara que alumbra mi desvelo.*

I les quartetes d'un sonet: "Vida rústica".

*Envídiame poeta que esclavizas
al pensamiento en ritmos inflexibles:
yo tengo mis colmenas apacibles
y mis confortadoras hortalizas.*

*Tengo flores, frutales y vi_edos,
y es de ver la delicia con que exprimo
la oto_al opulencia de un racimo
para que el jugo corra por mis dedos.*

Ja us escriuré més llarg un altre dia. Avuy ja veieu com he aprofitat el paper. scriviume. Quan vos escrigui vos transcriuré íntegra una poesia "Viejo Semanario", de Diez-Canedo. Una estrofa ara. Havent parlat de lo que explica aquex "semanario" diu:

*...todo desde la infancia lo tengo tan presente,
con relieve tampero, firme y extraordinario,
que hoy florecen mis versos de la vieja simiente
que tu dejaste en mi, vetusto semanario.*

Adeussiau. Vostre amich,

Joseph Maria Capdevila.

* * *

29.- Barcelona, 14-XI-1911 ¹⁰²

Estimat amich: no estranyèu que avans no us escrigués: estic agobiadíssim de feina. He entrat interinament a l'Ateneu;¹⁰³ primer per traduir grec (jo no tenia encara diccionari) i ara per llegirhi coses noves; algunes n'hi he trobat de ben plahentes.

102 Paper encapçalat amb el membret: Ateneu Barcelonés. / Particular.

103 L'entrada a l'Ateneu significa un pas més en l'arrelament de Capdevila a Barcelona.

Aquí á Barcelona la "Joventut Nacionalista" organisa unes Sesións de Poesia molt interessantes.

La primera va donarla en M. Morera i Galicia: va llegirhi les seves traduccions de Shakespeare ¹⁰⁴ que son verament magnífiques: va llegirhi una mena de presentació En Josep Carner.

La que vé sera lectura de poesies de Mn. Costa i Llobera, i me sembla que fara la introducció en Riba.¹⁰⁵ No sé si Mn. Costa podrà venir.

Ara que vos parlo de Mn. Costa us transcriuré una traducció seva del sonet CVIII de Petrarca "In vita de Madonna Laura" [...].

*¿Dins quina part del cel hi resplandia
l'idea d'hont prengué Naturalesa
tanta gracia y encant, tanta bellesa,
per demostrar lo que sa mà podia?*

*¿Quina nimfa a les fonts amollaria
tal cabellera d'or a l'aura estesa?
¿Quin cor nodrí jamai tanta puresa
(que durà a santa mort la vida mia?)*

*Debades cerca la bellesa pura
qui no veu may la llum de sa mirada
quan ella els ulls amorosera gira:*

*no sab c_m amor mata ni com cura
qui no sab c_m dols parla ma estimada.
ni c_m dols ella riu y d_ls sospira.*

Si Mn. Costa hagués escrit poesies amoroses (o si ens ensenyés les que té escrites) fora tal vegada petrarquesc en la manera: es verament llastimós (per a nosaltres que estimém tant Mallorca) que no hi hagin poetes catalans __o mallorquins, tant se val__ (dic catalans per En Rubén Darío) que s'enamoren de mallorquines. Mn. Costa i Llobera farà un pecat imperdonable, no us sembla? si'ns priva de les seves poesies amoroses.¹⁰⁶ Avui mateix miraré de llegir el *Joglar de Mallorca* de'n Jeroni Roselló.¹⁰⁷

104 L'any 1912 Morera i Galicia publicà una *Selecta de Sonets* de Shakespeare al català.

105 És la primera vegada que Riba apareix en l'epistolari de Capdevila.

106 El comentari de Capdevila al seu amic coincideix en el temps amb la polèmica que s'originà en els cercles literaris barcelonins sobre les *Horacianes* de Costa i Llobera, i el rebuig d'aquest a les poesies amoroses d'Ovidi, autor que havia admirat.

107 L'any 1862 Roselló edità un recull de poesies amb el títol *Lo joglar a Maylorca*, considerat el punt d'arrencada de la Renaixença a les illes.

El grec me dona moltíssima feina. En Climent prepara per la Academia Calassancia un treball sobre Ronsard i la Plèiade. En Riba continua la traducció de les Geórgiques: serà admirable.

Qu'heu resolt no escriure-m mes? Quan m'escriguèu envièume poesies vostres. En Brunet va trevallant: es molt amic de Mn. Ll. Carreras.¹⁰⁸ Jo no he escrit ni una sola línia en vers; no me n'arrepenteixo gens ni mica. Ja vindrà que hi torni!

Adeussiau. Expressions, de part meva, als de casa vostre.

Joseph Maria Capdevila

* * *

30.- Barcelona, desembre de 1911 ¹⁰⁹

Estimat amich: He rebut, aquest mig-dia la vostra amabilíssima carta, i ja escrich responentvos. Aquestes festes de Nadal no vindré ni un sol dia perquè han començades les vacances massa tard, i a més me sembla que sentiria massa fret, aquí fa un temps una mica traidor, però, cap a l'últim, temperat.

Aquest ivern s'han obert a l'Universitat classes de llengua catalana que dona en Pompeu Fabra. ¿Heu vista la gramática que té publicada?¹¹⁰

Que heu gosat dir: "si fas versos..." No faig versos! Lo únic que faig es llegirne. No obstant de no escriure versos, estich totalment entregat *en mans de les lletres*;¹¹¹ la carrera de Dret, l'acabo per tenir el títol oficial.

En l'"Associació Catalana d'Estudiants", estich organitzant una secció de Filosofia i Lletres (que hi entrarán també els d'arquitectura la qual trevallará una mica; un dels projectes que tinch es que publiqui una petita biblioteca d'autors classicos antics, semblant a la que publiquen els Drs. Segalá i Parpal; però exclusivament en catalá, i hi hauria en la nostra, el text grec o llatí, una traducció interlinear, i una traducció literaria feta, si

108 Lluís Carreras i Mas (Sabadell 1884 - Barcelona 1955). Escriptor i eclesiàstic. Col·laborador del bisbe Torras i Bages, fou un orador brillant, amic de Carner, Riba i Capdevila. Fou també un dels homes de confiança del Card. Vidal i Barraquer.

109 Sense data. La referència a Nadal situa la carta al mes de desembre.

110 La referència a la primera gramàtica de Fabra, palesa l'interès amb què Capdevila segueix els esdeveniments culturals barcelonins. L'any 1939 Fabra i Capdevila foren companys d'exili. Escriví alguns articles sobre la tasca normativa de Fabra. Destaca el titulat "Tendències de l'oficina romànica". *Meridià*, 2-IX-1938.

111 En aquesta afirmació s'hi endevina ja el futur crític literari.

es possible, per el mateix que ha fet la interlinear. Igual seria quasi que aquelles publicacions de la llibreria "Hachette et Cia".¹¹²

Jo __potser ja ho escriguí__ estich estudiant llengua grega; m'agrada moltíssim estudiarla, i si hi treballo una mica, aquest istiu si Deu vol, ja traduiré els poetes grechs; me dedico (i potser sempre me dedicaré, si no torno a la poesia) especialment i quasi exclusivament a la Filosofia: potser aquest mateix ivern ja comenci a guanyarhi alguna cosa.

Adeussiau. El paper s'acaba. Ja us tornaré escriure aviat. Vos desitja molts anys de vida i salut, com a tots els de casa vostra, l'amic qu'us estima.

Joseph Maria Capdevila.

* * *

31.- *Barcelona, 2-II-1912* ¹¹³

Estimat amich: No estranyeu que no us hagi escrit avans, una mica per poques ganes y també perquè ting el temps ocupadíssim. Aquest Carnaval vindré.¹¹⁴ Les tardes vaig a l'Institut d'Estudis fa alguns temps.

No he llegit molts llibres, però he treballat bastant. He anat a veure en Brunet varies vegades; sembla que esta mes content de Barcelona que no estava de Vich. Adeussiau.

Recorts a la vostre familia. Me descuidava dirvos que *La Ben Plantada* (com vaig escriure que's posaria a la venda) ja es a les llibreries.¹¹⁵

Adeussiau.
Josep M.ª Capdevila.

* * *

32.- *Barcelona, 26-IV-1912*

112 Al llarg de la seva vida, Capdevila es plantejà múltiples projectes editorials. Per_ així com en l'aspecte crític i filosòfic hi reeixí plenament, en el camp editorial sembla haver-hi una desproporció entre el projecte empr_s i les possibilitats reals de dur-lo a terme.

113 Targeta postal. Adreçada a: Josep Maria Garganta / Olot. Data mata-segells: 2.FEB.12.

114 S'escaigué els dies 18-19 i 20 de febrer.

115 Les "gloses" de *La ben plantada* aparegueren al llarg de l'estiu de 1911; i el llibre, a principis de 1912.

Estimat amich: No estranyèu que no vos escrigui mes sovint: Estich enfeinadíssim. No ting ni una hora lliure. A les tardes vaig a l'Institut d'Estudis Catalans, on estudio historia de la filosofia; me sembla qu'hauré d'enarmen dexant encara per llegir obres que m'interessen moltíssim.

Vaig veure l'altre dia 'l Sr. Nadal.¹¹⁶ Veig sovint en M. Brunet, ha tirat als Jochs; jo desitjaria vivament que'l premiessin. Aquest istiu penso trevallar desespe-radament.

En J.M. de Segarra¹¹⁷ ha tirat també als Jochs: segur que'l premiaran; ¿Vareu veure aquella poesia que tenia en la Fulla del Divendres Sant, a *La Veu*? ¿Que va semblarvos-en?

Jo aquí, de literatura, quasi no he fet res; (ja podeu treure el "quasi" si volèu), penso aquest istiu traduhir, per conexe'ls els classichs llatins. Acabada la carrera, ting determinat estudiar grech, dos anys. Apart dels meus treballs particulars, en Danés y'n Sacrest m'han parlat de varies coses qu'aquest istiu deuriem acomplir y que penso ajuda'l s hi.

Ja'n parlarem. Adeussiau. Espero ab vives ansies poder parlarvos. Adeussiau. Vos saluda, y a tota la vostra familia, l'amic qu'os estima,

Joseph Maria Capdevila

* * *

33.- *Barcelona, 28-X-1912* ¹¹⁸

Estimat amic: Estic enfeinadíssim. Estudio el grec a l'Universitat. He vist bastants llibres nous, Aprenc també l'italià. He vist en Brunet varies vegades. Vos ha escrit l'Alcover, o M.S. Oliver? Qui més vos ha escrit sobre les *Evocacions*?¹¹⁹

116 Lluís Nadal i Canudes (Vic 1857 - Barcelona 1913). Escriptor. Fou també professor dels EUC.

117 Esmernta Josep Maria de Sagarra per primera vegada.

118 Targeta postal. Adreçada a: Joseph Maria Garganta / Olot (Pr. de Girona. Data mata-segell: 28. OCT.12.

119 L'any 1912 J.M. de Garganta public_ un llibret de poesies amb el títol: *Evocacions*. L'any 1968 fou incl_s en el llibre *Poesies de Josep Maria de Garganta*.

Espero lletra vostra. Un altre dia vos escriuré més llargament. Faig una vida estudiantil molt monòtona. Adeussiau. Recorts a tots els de casa vostra.

Joseph Maria C.-

* * *

34.- *Barcelona, 9 novembre de 1912* ¹²⁰

Caríssim: no estranyeu que no us hagi escrit abans. Estic ocupadíssim, i les matèries que m'ocupen no deuen interessarvos massa (no son ni poesies ni qüestions històriques). He llegit, ja ho veieu, poquíssimes poesies.

Ahir vaig veure en J. Danés. Va comunicarme la defunció del Sr. Bolós (a.c.s.). La biblioteca crec que es va arreglant de mica en mica.

L'associació de metges va treballant: a Olot son, tal vegada, els únics que treballen. I la novel·la? En Brunet ha escrit algunes coses molt boniques.

Adeussiau. Vostre.
Josep Maria

* * *

35.- *Barcelona, últims de desembre de 1912.* ¹²¹

Estimat amic: Desitjo vivament que hagueu passades unes bones festes de Nadal, ab tots els de casa vostra. Aquestes vacances com jo creia no les he pogut venir a passar a Olot ni un dia; ting però aquí molta feina a fer.

Ara estudio amb preferència a tot, filosofia. Aquests dies últims de desembre, matemàtiques. Les obres d'Henri Poincaré me tenen ocupat tot el dia. Vull aprendre matemàtiques, especialment geometria, i dedicarmi. No se a Vos, Henri Poincaré fins a quin punt vos interessaria.

En Riba ha escrit alguns versos imitant d'Annunzio. Ara jo llegiré en llatí, (i, alguns fragments, traduiré, (en vers tal vegada) les *Metamorfosis* de Ovidi. Quan tingui diners que superin els que necessito per cobrir els deutes que ting i'l cost de molts llibres que'm son indispensables, compraré les *Prosas profanas* de Rubén Darío qu'es un dels seus millors

120 Targeta postal. Adreçada a: Josep Maria Garganta / Olot. Data mata-segells: 9.NOV.12.

121 Sense data. La mateixa lletra fa referència a darreries de desembre.

llibres; vos ne donaré una mostra (i potser no es lo millor que hi hagi; jo no les he llegides totes)

*Amo mas que la Grecia de los griegos
la Grecia de la Francia, porque en Francia
al eco de las risas y los juegos
su mas dulce licor Venus escancia.*

*Demuestra mas encantos y perfidias
coronadas de flores y desnudas,
las diosas de Clodi6n que las de Fidias.
Unas cantan franc6s; otras son mudas.*

*Verlaine es m6s que S6crates; y Arsenio
Houssaye supera al viejo Anacreonte.
En Par6s reinan el Amor y el Genio;
ha perdido su imperio el dios Bifronte.*

Ara estava publicant en *Caras y caretas* una autobiografia qu'es curiosissima. Explica com va coneixer Verlaine. Va ser "cierta noche, en el caf6 d'Harcourt"; "se conocia que habia bebido harto". "Cre6 prudente retirarme y esperar para verle de nuevo una ocasi6n mas propicia. Esto no lo pude lograr nunca porque las noches que volvi 6 encontrarle se hallaba mas o menos en el mismo estado; y aquello, en verdad, era triste, dolorosa, grotesco y tr6gico".

Explica la coneixen7a que feu amb More6s. "Me habian dicho que Moreas sab6a espa6ol. No sab6a ni una sola palabra". "Sin embargo, as6 como Verlaine sol6a pronunciar, con marcad6simo acento, estos versos de G6ngora "A batallas de amor campo de plumas"; Moreas, con su gran voz sonora, exclamaba: "No hay mal que por bien no venga"... O bien: en cuanto me ve6a: "Viva don Luis de G6ngora y Argote!" Verlaine tampoc sabia res d'espanyol. Adeussiau. He d'anar a dinar. I desse-guida al trevall. Adeussiau. Vostre amic,
Joseph Maria Capdevila.

Quan m'escrigueu copieu en la carta les paraules den Joan Alcover sobre les *Evocacions*. Me plauria moltissim.

* * *

36.- *Barcelona, 23-I-1913* ¹²²

Estimat amic: Estic estudiant geometria. Crec dedicarmhi tota la vida deixant de banda tota altra cosa. Estic sorpres6 devant les obres de M. H.

Poincaré. He trobat, definitivament, me sembla, la meua vocació. Naturalment que dins les matemàtiques, m'especialitzaré en l'estudi de les primeres nocions: les de Temps, Espai, ect.

Ara llegeixo les lletres de S. F. de Sales:¹²³ son un prodigi d'inspiració en tots sentits. Adeussiau. Rebí la vostra carta agradabilíssima poc després d'haverne escrita una. Vos desitja salut i anys de vida com a tots els de casa vostra, l'amic,

Joseph Maria C.

* * *

37.- *Barcelona, 10-V-1913* ¹²⁴

Caríssim: Feia ja temps que no us havia escrit ni una ratlla i no podia ja esperar més. Estic, cregueu-ho, enfeinatíssim. Ahir van marxar d'aquí en Brunet i en Castells: aquest es igual que quan el vaig veure la primera vegada. Va dir-me uns versos que'm semblaren millor que'ls que li coneixia: ell estava, però, molt pessimista. Escriviu-me i digueu-me si heu treballat gaire. Jo ara miro d'aprovar les assignatures d'aquest curs.

Ara tinc damunt la taula *Les Pensées* de J. Joubert:¹²⁵ veus aquí un llibre meravellós i que'm sembla que us plauria; no no'm canso de rellegir-lo; es un llibre que reposa i vigorisa alhora. Espero poder-vos veure aviat i conversar llargament. Aquest istiu, si Deu vol trevallaré; ja he començat aquest ivern. Adeussiau.

Recorts a tots els de casa vostra. Escriviu-me, i sinó ja'ns veurem aviat: deueu estar ocupadíssim per el Congrés Esperantista; adeussiau. Sempre vostre;

Josep Maria Capdevila

* * *

38.- *Vernet, 26-VI-1913* ¹²⁶

123 Primer esment a sant Frances de Sales que apareix en els escrits de Capdevila.

124 Targeta postal. Adreçada a: Joseph Maria Garganta / Olot. (Pr. De Girona). Data mata-segell: 10.MAY.13.

125 Juntament amb De Sanctis, l'influx de Joubert es fa sentir poderosament en l'obra crítica de Capdevila. L'any 1922 en public_ una sèrie de treballs que foren inclosos a *Poetes i Crítics*, (pàg. 217-260).

126 Targeta postal. Adreçada a: D. Joseph Maria Garganta / Olot. Data mata-segell: 28.JUN.13.

Estimat amic: avui he estat a S. Martí del Canigó i aquest vespre ja seré a Perpinyà: tot molt bell; desde Perpinyà ja us escriuré si puc anar a veure D. Juli Delpont.¹²⁷

Aquesta setmana o la setmana entrant anirà a S. Martí el bisbe d'Elna, Mons. Carsalade.¹²⁸ Adeussiau. Vostre amic,
Josep Maria Capdevila.

Records als de casa vostra de part meva i de tots els de casa.

* * *

39.- *Figueres, 28-VI-1913* ¹²⁹

Caríssim: Ja soc a Figueres. He vist el Sr. Delpont a Perpinyà.

Vos duc un llibre de M. Agustí ¹³⁰ sobre Mn. Verdaguer; el Sr. Delpont me'n donà dos exemplars un per Vos i un per mi.

Adeussiau, vostre amic,

Josep Maria Capdevila.

* * *

40.- *Girona, 18-VIII-1913* ¹³¹

Apreciat amic:

127 Acabats els estudis universitaris, Capdevila féu una ruta verdagueriana i s'arribà fins a Sant Martí del Canigó. De retorn, s'aturà a Perpinyà a saludar el poeta Juli Delpont, (Ceret 1865 - Perpinyà 1924), conegut de Garganta, que l'any 1896 havia traduït al francès el *Viatge d'un pelegrí a Terra Santa* de Verdaguer.

128 Juli Carsalade du Pont (Simorra, Gascunya 1847 - Perpinyà 1932). Bisbe de Perpinyà. Admirador de Verdaguer, restaurà Sant Martí del Canigó __on és enterrat__ i Sant Miquel de Cuixà. Restablí el català a la diòcesi, organitzà els Jocs Florals de 1902 (prohibits a Barcelona per raons polítiques), presidí els de 1914 i col·laborà amb moss_n Antoni M. Alcover en l'obra del Diccionari.

129 Targeta postal. Adreçada a: Joseph Maria Garganta / Olot. Data mata-segell: 28.JUN.13.

130 Agustí Vassal. Perpinyà. Preparà en edició pòstuma les *Eucarístiques* de Verdaguer. En féu també la versió en francès (Barcelona, Tipografia L'"Avenç", 1904).

131 En paper impr_s: Hotel del Centro / (antes Fita) / de / Francisco Camps / Ciudadanos,4 - Teléfono, 50 / Garage.

Les últimes proves de les poesies de *Vida Olotina* no vos les pogué ensenyar; quan les tenia no vos devíeu trobar molt bé; no vinguéreu a la conferència del senyor Parpal,¹³² etc.

Estic, de tot en tot, dins la disciplina militar.¹³³ En Casas está a la mateixa fonda. No us deman que m'escriviu, però si us vaga de fer-ho, la meva adreça, Fonda del Centro etc. Sovint veig en Feixes, poeta. Parlem de literatura catalana contemporània. Adeu. Records als de casa vostra.

Vostre amic afectíssim,
Josep Maria Capdevila.

* * *

41.- *Girona, 20-XI-1913*

Caríssim: m'ha arribat aquest migdia *La conversió de Leucaonia*. Vos envio aquells exemples sintaxics de què el dematí parlàvem.¹³⁴

Aquesta tarda trevallaré amb el petit parlament de diumenge que vé. Sempre vostre aff. amic

Josep Maria Capdevila

Les meves paperetes de notes son de aquesta mida.

Jatsia que __conjunció concessiva__... e jatsia que la fe senes obres no vayla res, quan abdues son ajustades fan fruyt.. [Cron. Jacme].

no res menys = (ultra això, encara més, encara endemés, demés). Jo primera-ment veig que la anima dels bruts es substancia espiritual... Apres veig que es substancia propia... No res menys es racional... [B. Metge]. / De avaricia les has notades, de poca fermetat e de presumpcio... dit has, encara mes, que les dones son parladores... No res menys has dit que elles han a gran injuria si no son guardianes e tresorereres dels bens de llurs marits... [B. Metge].

Vijares - ...en així m'es vijares que deuriem esser... [ita mihi videtur].

* * *

132 Cosme Parpal i Marquès, (Mataró 1878 - Barcelona 1925). Historiador. En col!laboració amb Lluís Segalà des de 1910 edità una remarcable biblioteca de clàssics grecs i llatins.

133 El mes d'agost, ja acabats els estudis de Dret, començ_ les Milícies a Girona.

134 Capdevila fou també investigador de la llengua. Aquí mostra uns exemples etimològics a Garganta, extrets de textos medievals.

42.- *Barcelona, 18-III-1914*

Caríssim: Avui sí que no podré escriure-us gaire llargament perquè he d'anar-me'n desseguida que m'escaparia el correu.

Estic enfeinadíssim: això ja ho dic sempre que escric sigui a qui sigui. Vaig, o he d'anar, a classe den Parpal, de psicologia. Soc molt estudiós, i penso que la Sra. Trinxeria podrà posar-me bona fama, o, almenys, tornar-me la que m'havia treta.

Amb gran pesar meu (i no sé si de les Muses) no escric versos ni coses lleugeres: no més em faltaria ser bacallaner per acabar-me de revestir de filosòfica gravetat.¹³⁵

Adeussiau. Vos desitja un felix dia de Sant Josep, en companyia de tots els de casa vostre, l'amic qu'us estima.

JosepMaria Capdevila.

* * *

43.- *Barcelona, 23-IV-1914.*

Caríssim: Avui he trovat aquesta carta que no us havia enviada. Per si conserva alguna actualitat encara, vèus-la aquí. Vos escriuré un dia d'aquests. Vostre,
Josep Maria

Diumenge, 15 de Febrer del 1914. Caríssim: No estranyeu que us escrigui poc i depressa. Estic ocupadíssim, i el treball que m'ocupa es, em sembla, poc interessant per vos, o'ls vostres estudis d'heràldica i d'història. Llegeixo pocs versos.

Avui he llegit el llibre "Campos de Castilla" de *A. Machado*, que coneixeu de segur. I per un cas que no fos aixís, transcriuré un fragment d'una poesia ("A orillas del Duero") que, en part, es del mateix tema qu'una poesia vostra, però, naturalment, amb diferent esperit, tractant-se de poetes de diverses terres, un de Cata-lunya, i un altre espanyol o castellà, com volgueu. Comença la poesia:

135 Malgrat el to seriós i formal que tenen la majoria de les cartes, de vegades apunta en Capdevila una lleugera ironia que l'humanitza i se li anà accentuant amb els anys.

*Mediaba el mes de julio. Era un hermoso día.
Yo solo, por las quiebras del pedregal subía,*

*buscando los recodos de sombra, lentamente.
A trechos me paraba para enjugar mi frente*

*y dar algún respiro al pecho jadeante;
ó bien, ahincando el paso, el pecho hacia adelante*

*y hacia la mano derecha vencido y apoyado
en un baston, á guisa de pastoril cayado,*

*trepaba por los cerros que habitan las rapaces
aves de altura, hallando las hierbas montaraces*

*de fuerte olor __romero, tomillo, salvia, espliego__
sobre los agrios campos caía un sol de fuego.*

No sé ben bé si el llibre serà del vostre gust, pero penso que al menys, no us desplauria gens. Parla molt de coses de muntanya:

*Alamos del amor que ayer tuvisteis
de ruise_ores vuestras ramas llenas;
alamos que seréis ma_ana liras
del viento perfumado en primavera;*

*álamos del amor cerca del agua
que corre y pasa y sue_a,
álamos de las márgenes del Duero,
connmigo váis, mi corazón os lleva!*

En l'altre poesia que segueix:

*¡Oh!, sí, connmigo váis, campos de Soria,
tardes tranquilas, montes de violeta,
alamedas del río, verde sue_o
del suelo gris y de la parda tierra,*

*agria melancolía
de la ciudad decrépita,
¿me habéis llegado al alma,
ó acaso estábais en el fondo de ella?*

I ara, prou de "Campos de Castilla", que el temps me fa curt, i he d'anar a veure el P. Barbens¹³⁶ aquest dematí i anar al Ateneu a buscar un llibre __que, per cert__, no es de versos.

Escriuiu-me, curt o llarg que sia. Si llegiu o sabeu alguna cosa que us sembli que pugui interessar-me, escriuiu-me-la. Espero carta. Records afectuosos als de casa vostra. Sempre amic,

Josep Maria Capdevila.

* * *

44.- Barcelona, 19-V-1914

Estimat amic: Es inútil que esperi veure mai lletra vostra; ja sé el sacrifici qu'us es escriure, ja sé la peresa que'n teniu: però, no l'ameu una mica aquesta peresa?

Escriuiu-me, tard o d'hora, quan vos plagui, però voldria tenir el plaer de llegir de V. una carta llarga. Vegí el Sr Saderra, el dia dels Jocs, a l'Orfeó; però només de lluny. No havia vist mai Mons. Carselade; va tenir llargs aplaudiments [...].

Quan m'escriuiu (es que m'escriurèu?) vos agrairia que em diguessiu el nom de la casa editorial que publicà les obres de S.F. de Sales. Enviaré a buscar el *Traité de l'amour de Dieu*. Dispenseu-me que us hagi molestat tantes vegades per la mateixa cosa; ja deu esser la segona o la tercera vegada que-m doneu aquell nom.

Vaig escriure a en J. Danés i li parlava de la provisió de llibres de la Bibl. Olotina. La Bibl. de l'Institut ¹³⁷ (que __ho deveu haver vist a "La Veu"__ el dia 28 s'obre al públic, o potser, el dia primer de juny), la Bibl. de l'Institut, doncs, té ja l'acord pres de deixar els llibres als lectors, i que se'ls puguin endur a casa seva.

No serà desseguida: han fixada la data en que han de començar per a poguer, abans, o veure el curs de la Biblioteca, o arreglar lo que falta, o no sé què. Aixís, l'especialista en l'estudi, encara que visqués al Mallol o a la seva masia pairal, té a disposició seva els llibres de una bona biblioteca.

Aixís les biblioteques particulars de les poblacions podrien limitar-se a obres de la que podríem dir-ne, literatura universal, ja m'enteneu. Proveir-

136 El Pare Francesc de Barbens, (Barbens, Urgell 1874 - Barcelona 1920). Escriptor, orador i publicista caputxí (OFM).

137 La "Biblioteca de l'Institut d'Estudis Catalans" s'obrí al públic el 28 de juny de 1914. Eugeni d'Ors hi llegí *L'Oració de l'Institut* i la revista *Ars* de Sabadell en féu una edició de luxe il·lustrada per Esteve Monegal.

se de les obres cèlebres de les literatures neollatines, en el cas d'Olot de les més cèlebres, només.

L'intenció és que la Bibl. quedés arrodonida, tingués algun ordre, algun objecte. Per estudiar i especialitzar-se hi ha la de l'Institut. Però que tothom dels pobles tingui encara més a mà, aquelles obres indispensables a qualsevol cultura literària.

Donar a la Bibl. d'Olot una certa coherència: hi han ara les poesies de J.B. Rousseau, i no hi ha una línia de Ronsard o de Chénier; hi han les *Provinciales* de Pascal, i no hi han els *Pensaments*; hi ha l'*Historia de Jacob Xalabín* i no hi ha el *Tirant lo Blanch*. Tot hi és per atzar. Tot sense raó, sense solta. Es comprèn per que atzar es trobi a la bibl. olotina un llibre de poesia de J.J. Rousseau; no però, que hi manqui per atzar el volum de les obres del vostre estimat comte Xavier de Maistre; no us sembla?

Tots aquestos llibres son publicats en biblioteques econòmiques; a vegades elegantment presentades: exemp: les col·lec. Nelson, Lutetia, Gallia. __ Ja sabem que una llista de les obres millors de les lit. neollatines fora, enviades a buscar, econòmica; si la fessim, naturalment, i es com hauria d'esser, amb un criteri completament impersonal, les mes cèlebres.

Les modernes i les obres del sigle XIX, ja la falta de cabals ens aturaria de comprar-les; demés la celebritat, per ser més pròxima, guanya en extensió; hauriem tal vegada d'acontentar-nos amb les obres més econòmiques. I les modernes actuals? __ D'aquestes en surten poques cada any, i algunes se'n podrien adquirir sempre. Vos sembla bé limitar-nos a la literatura? __ Les obres que no son literaries, o manuals, o llibres de reproduccions de pintura o arts plàstiques, son tal vegada ja d'especialització.

Responeu-me, quan m'escrigueu, què us sembla això que dic de la biblioteca. M'hauré explicat molt confosament; amb dues pàgines llargues per una cosa tant senzilla es difícil esser clar i exacte. Però aixís, al menys, os donaré l'exemple d'es-criure cartes llargues.

Adeu. Records a la vostra familia i maneui i disposeu sempre d'aquest amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

45.- *Barcelona, finals de setembre de 1914* ¹³⁸

Estimat amic: acabo de rebre la vostra carta. Me plau moltíssim que ja estigui aprovat el Reglament interior de la Biblioteca. Ja era hora de poder trevellar!

Vindré diumenge o dilluns i faré lo que pugui perquè s'activi lo que falta a fer a la Biblioteca i que es puguin comprar els llibres que vagin sortint. S'ha publicat, aquest istiu, un estudi històric de l'Oliver, que em sembla interessantíssim.

El cas es no endarrerir-se, i que es vagi trevallant a fora i nosaltres badant. La manera de fer diners me sembla que la trobarem. Jo havia pensat alguna petita modificació, sense importància, en un art. del reglament; però, si està aprovat ja, millor!

En Brunet va venir i el vaig veure: ara deu ser a Reus a examinar-se de catorze o quinze assignatures a l'Institut.

En Badia va dir-me que vos havia volgut venir a veure però no havia pogut. La seva direcció no la sé certa; si li envieu les cartes a l'Ateneu amb el seu nom, ja basta; ell hi va cada dia. [Sr. D. Carlos Badia. Ateneo Barcelonés - Calle de la Canuda].

Desijaria qu'us acabessiu de posar bé de salut completament. Records als de casa vostra. Aquest ivern tot se'm prepara perquè trevalli moltíssim.

Adeussiau. Vostre sempre,
Josep Maria Capdevila

* * *

46.- *Barcelona, primera quinzena d'octubre de 1914.*

Caríssim: Veusaquí l'estudi sobre Giacomo Leopardi de F. de Sanctis.

Vos transcriuré en aquesta mateixa carta aquelles quatre línies a l'Enric Danés.¹³⁹ Eren quatre línies que no més les havia de veure ell mateix (i davant la rara actitud del seu germà Quim, ara, tal vegada, no l'hi enviaria. No fos que les dugués a la Biblioteca Pública). Com a cosa íntima que són, cal fer una breu explicació perquè se sàpiga on van. L'Enric era

138 Sense data. Pel context cal situar-la a finals de setembre o primers d'octubre.

139 Enric Danés i Torras. Germ_ d'en Joaquim i en Josep. L'anècdota que explica a Garganta mostra un cop més que les poesies eren per a Capdevila una qüestió personal i quan s'hi havia donat publicitat havia estat a contracor.

__quan jo era poeta__ un incondicional elogiador sincer de les meves poesies. Era aquell temps en que encara no us coneixiem nosaltres: perquè ja sabeu que desde que'ns coneguerem, per l'afany de pulcritud i justesa, era qualsevol poesia motiu d'un etern corregir...

Era, doncs, aleshores el meu amic en poesia, ultra Mossen Josep Burch (sempre benivolent igual) o Mossen Gelada que me les publicava contra el meu voler,¹⁴⁰ era doncs quasi l'unic amic l'Enric Danés. Però era just que al meu retorn, aquest istiu, a l'escriure, tinguéssiu per ell alguna memoria. I prou historia per aquestes quatre linies.

Desseguida escrivint un punt de lirismes, o, millor, de verba m'emporta a escriure records... Però la flaca dels records és encara més vostra que meva. Així m'ho perdonareu fàcilment. ¿I no us passaria igual, i mes aviat us caldria una mica de contenció, si, en alguna forma __no importa qual__ tentegéssiu d'escriure aquelles coses que vos deveu __i en alguna manera__ ens deveu?

Jo traduiré alguns pensaments de Joubert referents a l'activitat literària i __si no'ls publico__ vos els enviaré. No mes ara diré __m'ho ha ensenyat la meva més atenta que llarga experiencia__ que “un no's forma, tal vegada mai, ben bé concepte de lo que's vol escriure sinó a mesura d'anar-ho escrivint”. A vegades un s'escriu fragments a la memoria; mal sistema: son fragments que's perden. Si s'escriu per fragments es potser millor anotar-los, com un pintor anota *il suo terribile pensiero*, segons el dir de Miquel Angel, abans d'empendre la pintura definitiva. El cas es diferent? __ Si recordem la tècnica de alguns pintors del Renaixement que calcaven els croquis o dibuixos sobre la tela definitiva, i en cada croquis exigien gran justesa (lluny dels *à par prés rapides et vagues de la peinture moderne*), potser no temereu que s'esbravi l'emoció sino fiant-la a la memoria únicament.

I ara, què estic fent? I la estrofa a l'Enric? Vinga el vers, i prou: “A l'E. Danés el dia del seu sant”.¹⁴¹

— *Tu que fores amable de ma Musa als pocs anys
i (si res) d'alegria i sos frèvoles afanys,
fora el tendre llorer cenyidor de sa testa,
reb avui de ses mans una estrofa de festa.*

Vostre sempre, Josep Maria.

140 Eclesiàstics que residien a Olot, amics de Capdevila. Mossèn Burch en publicà algunes al setmanari olotí *El Deber*.

141 La festa de sant Enric s'escau el 15 de juliol

P.S. __ Pensant en les historietes qu'us conto, pareu ment que no son pas per llegitimar els versos, com el poeta de Molière. En tinc la consciència neta. Records a tots de part meva,
Josep Maria

* * *

47.- Barcelona, 24-X-1914

Caríssim: Vos envio una mala versió que per un pur esplai fa dies escriguí d'un bell article del nostre Josep Joubert. Mossen Josep Burch em deia que no'm tanqués massa a casa; i us cità com un altre del mateix vici. Josep Joubert ens renya també. Ens corregirem a l'ultim? __ Es un vici difícil d'adquirir i difícil d'abandonar. En mi, més que un vici, és un càstic per haver passat massa el temps corrent. Sia com sia acceptem el reny de Joubert humilment. Vostre,

J. M. Capdevila.

"Pigalle et l'art antique":142

Entre les obres de Pigalle, no n'hi ha una potser que no mereixi esser exposada en una academia; mes les obres dels grans artistes antics, semblen destinades a esser posades en llocs públics.

Els antics, és veritat, vivien en altres temps: tenien altres costums, i veien una altra natura. Els tallers eren llocs d'exercicis on l'amor a la fadiga i a la gloria tenia quasi sempre la joventut desnua. Es allà on ells podien escollir per models la beutat física, la juvenesa de llurs grans homes, així com podien, en els altres llocs públics, escullir per models de la beutat moral, llurs filles i germanes, llurs fillops i llurs pares, les esposes i les mares de llurs ciutadans més il·lustres.

Entre ells, totes les escenes de la natura patètica passaven al descobert, a les noces i ls funerals, en les victories i en les desfetes, en els exilis i en els triumpfes, en totes les benhaurances i les contrarietats de la patria i de la familia.

Aquesta natura que, perpetualment al defora entre els antics, es desplegava amb amplor, amb decencia i dignitat, en tots els llurs gestes i totes les llurs habituts, no és entre nosaltres somoguda que per intervals, i no recorre per exprimir la dolor o la joia qu'als bruscos moviments, a les expressions parcials i quasi imperceptibles de l'home solitari retirat a casa seva.

142 Jean-Baptiste Pigalle (París 1714 - 1785). Escultor francès. Es tracta de la primera versió conservada de Capdevila. Per aix_ mateix la reprodu_m.

Els nostres artistes no poden contemplar el model sinó en l'obscur recó d'alguna estreta cambra.

Obligats a posar-lo així tan a la vora de llur vista com de sa contemplació, no l'estudien sinó al moment de pintar-lo, i amb aquella excessiva atenció que no permet d'abraçá el conjunt sinó prescindint dels detalls, i d'heure els detalls sinó prescindint del conjunt.

No tenen per copiar, per exprimir la natura moral sinó actituds manades, que són obligats a inventar-les o enmatllevar-les al teatre. En un mot, per pintar l'home no tenen sinó vivents estàtues, car jo no sabria donar un altre nom a aquests models pagats, els quals, no estant animats de cap sentiment personal, no ofereixen a l'artista, dins el llur tedi, sinó l'insensibilitat i la fredor del marbre.

No ens havem d'admirar, doncs, de la superioritat dels antics. Ells veien l'objecte del llur art tant perfecte com el podia desitjar la mateixa imaginació. Ells el veien alenant totjorns emoció, sempre a son lloc propi, i tal com el devien pintar-lo. en un mot, voltat de l'univers.

Noresmenys, si les obres de Pigalle donen menys plaer que les llurs, i no omplen, com aquestes, la mesura de l'admiració, són dignes d'estima per llur faisó de perfecció i d'exactitud. Sia lo que sia, en efecte, que representi una imitació, aquesta acosta son autor als artistes més cèlebres, quan és fins a tal punt exacta i aciençada.

Aleshores no és simplement una obra, sinó un ser que pren lloc en el món, al raig dels veritables essers, i s'hi manté com un subjecte parenne d'observació i d'estudi.

(Traduït el dia 9 d'octubre-1914- Matí).

* * *

48.- Barcelona, 5-I-1915 ¹⁴³

Estimat amic: he reprès ja del tot la meva vida habitual de barceloní. Amb el fred dels últims dies, la biblioteca olotina no deu haver progressat gaire; tot deu ésser igual.

¿Han arribat els llibres de la Diputació? ¿Haveu començat ja les "Confidències", "Els esmalts de l'escut" i la traducció de les obres de Xavier de Maistre? Doneu-nos-en alguna primícia en alguna revista. Maneu i disposeu del vostre amic,

Josep Maria C.

Records afectuosos a tots els de casa vostra.

* * *

49.- *Barcelona, abril de 1915* ¹⁴⁴

Aqueix matí han vingut a casa dos dels Benedictins qu'aniran, certament, a Besalú,¹⁴⁵ el primer de juliol de l'any que ve.

Josep Maria Capdevila

* * *

50.- *Barcelona, 30-V-1915*

Mon apreciat amic:

Com havia promès, havia d'escriure, i encara que, sense dir mentida, tinc les hores del dia ocupades, amb ajuda de la bona voluntat, he trobada aquesta per complir.

Me ve ara a la memòria que tal vegada, aquesta carta quan arribi, sereu fora. Ara ja estic escrivint-la: encara que l'hagués d'esquinçar després d'escrita, l'acabaria; cosa començada ha d'esser cosa acabada. Com si no haguèssiu de sortir, doncs, l'acabaré.

¹⁴⁴ Targeta de visita. A l'anvers: Joseph M.ª Capdevila Balanzó. Sense data. D'acord amb l'arxiu de la família Garganta correspon a l'abril de 1915.

¹⁴⁵ Els benedictins, que se n'anaren del monestir de Sant Pere de Besalú llavors de la desamortització de Mendizábal (1835), hi retornaren l'any 1915 i van sojornar-hi fins a la guerra civil (1936-39) que es traslladaren a Encalcat (França).

No he llegit, aquests dies, cap llibre nou. I això que algun n'hauré de llegir imprescindiblement, com és, per exemple, la traducció d'En Riba;¹⁴⁶ a més, els *Diàlegs* de En Torres Garcia,¹⁴⁷ i, si sobra temps, unes narracions de En Santamaria.¹⁴⁸

Ha sortit *La Revista*,¹⁴⁹ publicada per En López-Picó; R. Rucabado,¹⁵⁰ C. Riba, Farran i Mayoral,¹⁵¹ etc. etc. Es verdaderament interessant.

He enviat a *Vida Olotina* una nota sobre la conferència del P. F. Català. No he mirat altra cosa, a l'escriure-la, sinó la concisió i la major exactitud possible. Poden, si volen, els redactors de *Vida Olotina* reduir-la més; els he demanat que anés en el N^o pròxim.

Quan rebi aquest, vos escriuré l'efecte que'm facin, en ell, el conjunt de les adaptacions que hi publicareu.

Els meus cosins ¹⁵² me demanen si sortiré a passeig, ara, amb ells. Vos escriuré abans de venir a Olot.

Records afectuosos als de casa vostra, i maneu i disposeu sempre d'aquest amic afectíssim,

Josep M. Capdevila

* * *

51.- *Santa Cristina. Lloret de Mar, 15-VII-1915* ¹⁵³

146 Es tracta probablement de les *Històries extraordinàries* (Vol.I), d'Edgar Allan Poe. (Societat Catalana d'Edicions. Barcelona, 1915).

147 Joaquim Torres i Garcia, (Montevideo 1874 - 1949). Pintor i teòric d'art. Exponent de l'escola noucentista. Els *Diàlegs* foren editats l'any 1914. Entre els articles que Josep Maria Capdevila dedicà a Torres Garcia destaca l'escrit reivindicatiu "Partida de Torres García". *El Fígaro*. Madrid, 9-III-1920.

148 Joan Santamari i Vinyals (Lleida 1886 - Barcelona 1955). Escriptor. Inicià la seva obra literària l'any 1915 amb la primera de les quatre sèries de *Narracions extraordinàries*.

149 El primer número fou publicat el 15 -IV-1915.

150 Ramon Rucabado i Comerma, (Barcelona 1886 - 1966) . Escriptor i periodista.

151 Josep Farran i Mayoral (Barcelona, 1883 - 1955). Assagista.

152 Els cosins Balanzó, de Barcelona.

153 En paper imprès de: Hotel Restaurant / del / Santuario de Santa Cristina" / Lloret de Mar / (Blanes).

Estimat amic:

Aquí'm teniu, a Santa Cristina. Es un lloc molt bonic. Hi havia estat, anys endarrera, venint-hi des de Blanes. Es un lloc verament agradable; hi ha bona platja, bona ombra de uns pins... aquí's sent a tota hora aroma de pi.

Ahir vaig anar a Blanes; avui a Lloret on no hi havia mai estat; és una població simpàtica. Però ja que sovint es fa comparança d'aquests dos pobles, jo diré que, obrant amb justícia, donaria el meu vot a favor de Blanes.

I en Ruyra? A casa seva no hi era; aquella tarda havia anat a pescar. Però si torno a Blanes, digueren-me que probablement, a aquelles hores, serà a casa seva.

I la noveleta? No l'heu començada, tal vegada. Recordeu que per escriure alguna cosa no cal tan sols posar-s'hi, sinó saber què s'és capaç d'escriure sense posar-s'hi. No s'ha d'ésser tímid; amb ardència de perfecció posar mans a l'obra; totes les equivocacions comeses així son corregibles, i a mesura de correccions s'arriba a la perfecció.

Aquestes equivocacions són pecats venials literàriament, fàcilment perdo-nats. Però quan no hi ha cap ardència de perfecció (penseu en l'"Herbolari"), o el no fer res per cobardia o peresa... això són pecats mortals en literatura; s'acaba essent un simulacre de literat igual que un Faritzeu era un simulacre de sacerdot.

Adeu. Records afectuosos als de casa vostra. Diumenge al vespre seré a Olot. Disposeu de vostre afectíssim amic,

Josep M. Capdevila

* * *

52.- *Olot, 5-VIII-1915* ¹⁵⁴

Estimat amic:

(Aquest troç de paper és l'únic que tinc a mà: no és massa presentable, però no és per deixadesa que vos l'envii).

Demà, a les quatre, reunió de la Comissió de la Biblioteca en el local d'aquesta.

Hi ha a la Biblioteca les obres completes de Musset i de Balzac (Honoré).
Vostre amic,

J.M. Capdevila

* * *

53.- *Barcelona, 17-VIII-1915*

Car amic:

Vos enviaran les proves de les poesies.

Al compaginar la revista les hi dedicaràn una pàgina entera. La nota hi anirà segons la última redacció que'n féreu.

Una observació: estendre i no estendre, segons les normes. En el vostre manuscrit estava estendre, me sembla. En el meu, copiant, igual. En canvi: extensió, no estensió (étendre, extension).

Vostre amic,
Josep Maria

* * *

54.- *Barcelona, 19-XII-1916*

Caríssim,

Dies ha que vos volia escriure. Avui m'en decideix el voler-vos demanar parer sobre uns petits homenatges literaris de *Vida Olotina*. M'ha semblat que, si vos agradés l'idea, fóra bell acordar-los amb aquelles breus endresses que teniu.

El primer fóra el nostre Joan Alcover. Podríem publicar com a capsalera la poesia "Gotes de rou que'n el pinar s'irisen", etc.

Després el darrer sonet de l'Alcover, dedicat a En J.M. López-Picó. (Es publicaria alhora a *Vida Olotina* i a l' *Ofrena*, una revista il·lustrada que s'il·lusionaren de fer alguns estudiants inexperts).

Després *l'Hoste* (o la poesia que escaigués més) i el *Glosari* dedicat a Rubén Darío i l'Alcover. Després l'article de Rubén Darío a *La Nación* sobre Joan Alcover.

Si dins l'estretor de límits de *Vida Olotina* tot això no hi cabés en un sol n.º, es repartiria en dos números consecutius. Després vindria el petit homenatge a Mossén Costa i Llovera; la dedicatoria fóra la vostra bella poesia.

Després es continuarien o terminarien aquests petits homenatges, a gust vostre. Escriviu-me el vostre franc parer.

Jo passo sis hores diàries davant de llibres de matemàtica. I si no disposés de tantes hores, no'm veuria amb cor de mai passar més enllà dels començaments.

Adeussiau. Escriviu-me prompte dient-me què s'ha de fer en això de *Vida Olotina*. Records afectuosos a tots els de casa vostra, i vos sabeu ja que teniu un ver amic que no vos oblidarà encara que tardi en escriure-us.

Josep Maria Capdevila

* * *

55.- *Barcelona, 6-III-1917*

Estimat amic:

Penso que la qüestió de la Biblioteca no's deu haver quedat en terra. Escriviu-me, si no llargament, brevíssimament, com segueixi.

He escrit avui mateix a en Josep Danés i li dic com donaria el vot si assistís a la reunió per els carregos de Secretari etc. dins la Comissió de la Biblioteca.

Si s'acorda, constituïda la Comissió, comprar o subscriure's a l'obra del Sr. Cadevall, jo podria cuidar-me, si us plagués, de fer-vos-la enviar per el recader o de dur-la quan vigui a últims de més.

Igualment, si vos semblés, podríeu encarregar-me que cerqués per la Biblioteca aquella "Invenció del cors de Sant Antoni Abad". Com vos sembli.

Ha aparegut en el 3 n.º dels "Arxius de l'Institut de Ciències" un treball llarguíssim i crec important de C. Longino Navàs:¹⁵⁵ si interessés a algú crec que la biblioteca deuria facilitar-li.

Hi havia en el convent dels PP. Caputxins un estudiant que estudiava amb afició (i tal vegada passava d'aficionat) l'història natural, no podia interessar-li aquest treball del P. Navàs? Si la Biblioteca no pot servir per el estudiosos jo temo que sigui una cosa perfectament inútil. Sia com sia, trevallem per arreglar-la qu'un dia o altre serà utilíssima.

Records als de casa vostra de part d'aquest amic que podeu manar i disposar-ne sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

56.- *Barcelona, octubre-novembre de 1917* ¹⁵⁶

Caríssim: Vindré aviat. No he rebuda contesta vostra ni den Danés, de manera que no sé què s'hagi fet a la Biblioteca. Ja sabeu, tal vegada, que en Badia marxa a Melilla un dia d'aquests?

No sé si m'el descuidí damunt la taula del vostre estudi, o se m'extravià a mi, que no he trobat aquell paperet on hi havia el nom de la casa editorial de la "literatura italiana" de F. de Sanctis.

La *Catalunya*, ha publicada la flor natural ¹⁵⁷ dels Jocs d'aquest any, a Olot. Records als de casa vostra. Adeussiau. Vostre amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

155 Longí Navàs, S.I. (Cabassers, Priorat 1858 - Girona 1939). Entomòleg. L'any 1916 membre corresponent de l'IEC.

156 Paper amb el membret de: Ateneo Barcelonés / Particular. Sense data. La referència als Jocs Florals d'Olot ens permet situar la lletra en els mesos octubre-novembre.

157 La poesia de Josep Carner titulada "Flora urbana". *Obres Completes*. Selecta, pàg. 399-400).

57.- Barcelona, 3-V-1919 ¹⁵⁸

Estimat amic,

No vos he escrit abans perquè l'haver de donar un curset ¹⁵⁹ aquesta setmana m'ha tingut totes les hores materialment ocupades.

No que no hagi pensat en totes aquelles coses de què havíem parlat. Més hi he pensat per la mort del pobre Fontfreda¹⁶⁰ que deixa un buit tan gran en la vida espiritual d'Olot. La falta d'En Fontfreda l'anirem sentint més de dia en dia.

No sé si ja s'ha reunit el *Cos d'Adjunts* pel nomenament de la Junta Organitzadora. La nova Junta Organitzadora es subjectaria ja al reglament que havíeu escrit amb el senyor Saderra i l'Eduard Bassols.¹⁶¹ Com que havíem quedat que jo intentaria escriure'l novament, obeint les mateixes bases, per no haver de cercar-lo, me sembla que fonamentalment les bases eren o podrien esser:

1.º La nova Junta Organitzadora no es renovarà cada any totalment. Els càrrecs de president i secretari duraran un trieni (?) i els altres càrrecs seran renovats cada any d'aquesta manera: de tres vocals, cada any sortirà de la junta el més antic i un dels dos de l'any últim triat a la sort. el segon any en sortiran dos de l'any primer triats a la sort. (Veig que m'he oblidat el càrrec de contador, que potser caldria donar-li alguna permanència). 2.º El secretari deurà juntar i ordenar tots els documents existents dels Jocs Florals d'Olot. (Més detalls sobre això). 3.º La Junta Organitzadora s'encarregarà de les imprimir els diplomes del jurat, etc.

Me sembla que haurem de fer moltes observacions sobre aquests punts; no penseu que m'acabarien la paciència: feu-me totes les observacions, que el meu gust és de servir-vos tan bé com sàpiga.

158 Paper amb el membret de: Institut de Ciències de Barcelona / Seminari de Filosofia i Psicologia.

159 Els dies 24 i 31 de març i el 7 d'abril, Capdevila impartí un curs extraordinari al "Seminari de Filosofia i Psicologia de l'IEC amb el títol: "Sobre el concepte de lleis en la matemàtica i en les ciències morals". Se n'ha conservat el programa.

160 Francesc Fontfreda (Barcelona 1877 - Olot 1919). Fundà i dirigí la revista *Vida Olotina* i col·laborà estretament amb Capdevila en la creació de la biblioteca. Morí el 30 d'abril. El 23 d'agost, coincidint amb la inauguració de la Sala de Conferències de la Biblioteca, se li reté un homenatge; Capdevila en llegí una semblança. Al matí, alguns amics anaren al cementiri a deixar sobre el seu sepulcre una branca de roure i Eugeni d'Ors pronuncià unes paraules de record.

161 Membres de la Junta Organitzadora dels Jocs Florals d'Olot.

Adeu. Records als de casa vostra. Afectuosament

Josep Maria Capdevila

* * *

58.- *Barcelona, 10-V-1919* ¹⁶²

Estimat amic.

M'he pensat més en la qüestió de la Acadèmia olotina. M'ha semblat que treta a les Juntes Organitzadores la facultat de nomenar els Jurats Qualificadors, aquelles no tenien ja gaire importància, i, per tant, la reglamentació no calia que fos la mateixa que, tenint en compte altres atribucions donades a les Juntes organitzadores, havíeu redactada.

Podria ésser més senzilla: El recollir els documents i llibres dels Jocs, per exemple, podria ésser cosa del Secretari de l'Acadèmia. L'Acadèmia podria encarregar a la Junta organitzadora aquelles coses que li semblés, propies de l'Acadèmia, i llavors la Junta Organitzadora ho faria. Com, per exemple, cuidar-se de la impressió d'un volum, etc. Però això sempre per encàrrec de l'Acadèmia.

Una altra cosa que m'agradaria que em responguéssiu; __si no em podeu escriure, parleu-ne quan el vegeu, a l'Anton Bolós ¹⁶³ i ell m'ho escriuria.

¿No fóra possible i bonic que aquesta Acadèmia (purament literària que és) fos una mena d'Arcàdia, amb les maneres i consuetuds d'aquesta i fins amb el seu nom? __Si evitàvem que portés un nom massa poc nostre, potser (i és allò que hauria d'ésser) la pendrien per Jurat ciutats diferents.

No sé si vos fa aquest efecte; me sembla més fàcil que una ciutat qualsevol prengui per Jurat dels seus certàmens literaris una Arcàdia olotina que no una Acadèmia olotina; perquè sembla que no fóra apropiat per moltes ciutats tenir una Arcàdia, i ho fóra el tenir una Acadèmia.

Adeu. Records afectuosos a tots els de casa vostra. Afectíssim amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

¹⁶² Paper amb el membret de: Institut de Ciències de Barcelona / Seminari de Filosofia i Psicologia.

¹⁶³ Antoni de Bolós i Vayreda. Es cas_ posteriorment amb Maria Capdevila i Balanzó; per tant, fou cunyat de Capdevila..

59.- *Barcelona, 8-I-1922*

Estimat amic,

Ja veieu per les fulles que vos incloc, el caient d'aquesta "Biblioteca d'Estudis Socials". Serà una col·lecció netament catòlica.

A en López-Picó va semblar-li molt bé el vostre volum de poesies. Envieu-me'n el manuscrit així que el tingueu. Doneu-me'n el títol de seguida.

Vostre amic,
Josep Maria Capdevila

Records a tots els de casa vostra, a tots, vos oferim la nostra casa, carrer de Granados, 139, pral. 1.ª Les fulles vos les envio en sobre apart.

* * *

60.- *Barcelona, 26-VII-1922* ¹⁶⁴

Estimat amic,

Em donàreu una alegria, de veure lletra vostra. No sabia que vos haguéssiu trobat malament.

Ara que, gràcies a Déu, ja esteu bé, si veniu a Barcelona, feu per manera que ens poguem veure. Vivim a la *Rambla del Prat*, n.º 6, pral. 2.ª. Vos escriuré més llargament.

Puc donar-vos la bona notícia, que ja tenim un hereu, nascut el dia 21. Estem contents i donem gràcies a Déu.

Records afectuosos als de casa vostra.

Josep Maria Capdevila

* * *

164 Targeta postal adreçada a: Joseph Maria de Garganta / Plaça dels germans Clar_ / Olot / (Girona).

61.- *Barcelona, 17-VIII-1922*

Estimat amic,

He rebuda la vostra lletra. Per ara, gràcies a Déu, anem seguint tots bé; el petit es torna cada dia més bon noi.

Vaig seguint, amb gran interès, les vostres publicacions. Espero vivament poder-nos veure per tenir una estona de conversa sobre les nostres coses.

Salutacions afectuoses als de casa vostra. Amic de sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

62.- *Barcelona, 4-II-1923*

Estimat amic,

Només un mot de salutació. Vaig llegint la versió d'*Evangelina*.¹⁶⁵ No cal que repeteixi amb quin interès vaig seguint-la. Penseu en preparar de seguida el llibre de poesies.

Adeu. Records afectuosos als nens i salutacions a la vostra esposa.

Josep Maria Capdevila

* * *

63.- *Barcelona, 21-II-1923*

Estimadíssim amic,

Acabo de rebre "Hores de Col·legi".¹⁶⁶ Ja l'anava seguint amb interès i guardant-ne els fulletins. — I fa temps que em retornen vives a la memòria les hores que havíem passat parlant de literatura, llegint... i

165 Josep Maria de Garganta recopilà en un llibret els fragments publicats al setmanari "El Deber", d'Olot: Cfr Henry Wadsworth Longfellow: *Evangelina*. Traducció del anglés per Don Josep M.ª Garganta. Olot, impremta Bonet MCMXXIII

166 Impremta Bonet. Olot. MCMXXII.

probablement moltes vegades abusant de la vostra amistat, destorbant-vos en compte de fer-vos companyia.

Us tinc un gran deute d'amistat, que no us podré pagar mai. Però si jo sabia que en alguna cosa us podia plaure, hi posaria tot el meu esforç. Em posaré a escriure alguna cosa sobre el nou llibret; valgui'm l'agraïment cada dia més ferm i l'admiració profunda que us té el vostre amic de sempre,

Josep Maria Capdevila

P.S. Em parleu de la Societat de Filosofia.¹⁶⁷ Fou immerescut que m'hi cridessin; però m'és, naturalment, molt agradable estar al costat d'homes eminents com, per dir-ne un, el Canonge Llobera.

Pensem publicar un *Anuari* i treballem en un vocabulari filosòfic.

Estem recollint els termes de les obres de Llull, Eximenis, etc.

Els meus pobres articles surten desfigurats per les errades d'impremta.

Records afectuosos a la vostra esposa i els nens. La meva esposa em diu que us saludi a tots. Adeu,

Josep Maria Capdevila

* * *

64.- *Barcelona, 22-III-1923* ¹⁶⁸

Estimat amic,

Rebí la vostra amable lletra; em sap greu que tingueu aqueixa peresa d'escriure: tinc una alegria quan, veient el sobre, endevino que m'heu escrit.

La gent de *La Veu* és cançonera de mena; fa dies i dies que els tinc donat un articlet sobre *Hores de Col·legi* ¹⁶⁹ i no hi ha manera que facin sortir la "pàgina". Jo voldria veure'n proves; em sabria greu que hi sortissen errades: doncs, encara no les he pogut veure! Potser hi he anat quatre vegades i els ho he fet telefonar mitja dotzena.

¹⁶⁷ Llegim a la "Memòria" de 1923: *El dia 17 de gener d'enguany, i sota la presidència del Dr. Turró, es reunien a la Sala de la Secció de Ciències de l'IEC els Srs: Josep M.ª Llovera, Canonge de la Seu de Barcelona; Lluís Carreras, Pore.; Jaume Serra i Hunter; Jordi Dwelshauvers; Pere M. Bordoy-Torrents; Alexandre Galí i Coll, i Josep M.ª Capdevila i de Balanzó, els quals junt amb el Dr. Turró, acordaren constituir i declararen constituïda la SOCIETAT CATALANA DE FILOSOFIA.*

¹⁶⁸ Lletre on Capdevila explica al seu amic el m_tode que segueix en crítica liter_ria.

¹⁶⁹ "Josep Maria de Garganta", 14-VI-1923.

Vaig seguint amb l'interès que sabeu les vostres poesies i versions publicades a "El Deber". Rebí la poesia dedicada a Mn. Costa i Llobera. Moltes gràcies.

Ara, sobre l'obra poètica de Mn. Costa pensava publicar uns articles semblants a uns que publiquí sobre l'Alcover. Em porten molta feina: només en tinc un d'escrit i em manca temps i calma pels altres. En Rubió i Lluch m'ha deixat alguns manuscrits de poesies de Mn. Costa, on puc veure de la manera que les corregia.

He repassat Horaci per veure'n la influència; he llegit i estic llegint encara els poetes que Mn. Costa preferia; sé de memòria la meitat millor de la seva obra; vaig ordenar una mica la visió que tenia de la seva obra en una conferència donada a l'Escola de Bibliotecàries; tinc la cronologia quasi feta de totes les seves poesies. I així i tot em trobo sense preparació per començar.¹⁷⁰ Un dia pendré la ploma i m'hi posaré, i alabat sigui Déu!

M'agradaria saber més sovint notícies literàries vostres. Espero les primícies de la vostra versió de *Evangelina*.

Tornaré a parlar a En López-Picó, si no m'ho prohibiu, de la publicació del vostre llibre de poesies; una part del llibre, que ja podria ésser una mica atapeït, seria, si vos semblés, la versió de *Evangelina*.

Ara En Ruyra¹⁷¹ prepara també un volum de les seves poesies escollides.

En la lletra que m'escriguéreu en dèieu que *Evangelina* no havia estat mai traduïda al català: no és cert: En F. Bartrina¹⁷² en publicà una bona part, traduïda en endecasíl·labs, a *La Il·lustració Catalana* (anys 1912, 1916 i 1917). No sé si se'n publicà més a la *Revista Catalana*.

Adeussiau. Records afectuosos de la meva esposa, que desitja conèixer-vos a tots, i saludeu de part nostra a la vostra esposa i als petits. Amic de sempre,

170 Dels comentaris a Garganta -, Capdevila n'extreu sovint temes periodístics. Pocs dies després d'aquesta lletra escrivia: *La dificultat més gran en crítica literària es troba no pas en separar una obra decididament bona d'una decididament dolenta, sinó en distingir bé una obra bella d'una que només ho sembli. Perquè hi ha obres literàries que tenen [de moment] un gran interès: sobten, torben, exalten, emocionen i, al capdavall, després d'una temporada, han perdut tot allò que tenien; les obriu i només hi trobeu paraules mortes (...). Torneu a veure, en canvi, una obra verament bella al cap de temps, i vos sembla cada vegada millor, més fresca, més profunda; perennalment emotiva. Sense cap crítica, el temps ja allunyaria aquelles obres moridores d'aquelles tan vives. Però, posat que hi ha una crítica, convé que s'avanci un poc a la tria que farà el temps.* "De la crítica". *La Publicitat*, 1-IV-1923.

171 Podria tractar-se del recull titulat *La Coblà*, tot i que el llibre no fou editat fins a l'any 1930.

172 Francesc Bartrina i d'Aixemús, (Reus 1846 - Barcelona 1917). Poeta. Germà de l'escriptor Joaquim Maria Bartrina.

Josep Maria Capdevila

* * *

65.- *Barcelona, 19-III-1924*

Estimadíssim amic,

He rebuda la vostra amabilíssima lletra. Us desitjo, en companyia de tots els de casa vostra, una feliç diada de Sant Josep.

Ja em temia alguna cosa del vostre silenci. I ja us volia escriure, quan avui he vist que realment havíeu passada mala temporada; Déu faci que per molt temps estigueu bons i que pogueu dedicar-vos a tot pler als treballs literaris.

Em semblaria molt bé que publiquéssiu la versió d'*Evangelina* a l'*Editorial Catalana*. Amb el vostre permís en parlaré a l'Estelrich i faré tot el que pugui perquè això no s'entregui. Publicar-la solament com fèieu era quasi deixar-la inèdita.

Feia poquíssims dies que havia parlat amb el senyor Saderra¹⁷³ llargament quan me sorprengué la notícia de la seva mort.

Ell tenia el bon humor de sempre; em parlà contra el Directori i la Unió Monàrquica. Seguia estudiant a pesar de quasi no veure-hi. Vaig deixar-lo a la Plaça de Santa Anna, que ell anava a la Biblioteca de l'Institut, i poc em creia que no el veuria més.

Jo tinc entre mans les proves d'un llibre de crítica literària;¹⁷⁴ tinc alguna cosa feta d'un llibret més íntim que penso publicar ¹⁷⁵ (on aniria aquella petita semblança vostra, arrodonida i corregida), i tinc in mente un tractadet d'*Est_tica* del qual tinc donada alguna cosa a una Miscel·lània tomista que publicarà el *Collegio angèlico* de Roma.¹⁷⁶

173 Josep Saderra i Mata (Olot 1850 - Barcelona 1924). Escriptor.

174 *Poetes i crítics*.

175 *Amics i terra amiga*. En la seva redacció definitiva (1930) se centrà en els artistes olotins. La semblança de Garganta, lleugerament retocada, fou publicada l'any 1968 com a pròleg al recull de poesies del poeta olotí.

176 "L'artiste en face de son oeuvre". (MCMXXV / Romae in Pont. Collegio Angelico) p.g. 379-388.

Ara no veig *El Deber*;¹⁷⁷ em sabria greu que hi anessin sortint coses vostres sense poder-les veure. Només que sàpiga si hi treballeu, i ja trobaria manera de llegir-lo.

Nosaltres seguim tots bé, gràcies a Déu; la meva muller us desitja a tots una bona festa de Sant Josep i molts anys de vida. Records a la vostra esposa i als nens.

Afectuosament,

Josep Maria Capdevila

* * *

66.- *Barcelona, 19-IV-1924*

Estimat amic,

Rebí la vostra amable lletra i la composició "El campanar". Us en estic molt agraït. Em sembla que és una de les vostres poesies més belles. __I la versió d'*Evangelina*?__ No la deixeu.

Ara, per una petita biblioteca popular he traduït *El leprós d'Aosta*¹⁷⁸ de Xavier de Maistre. I potser traduiré *El viatge nocturn*.¹⁷⁹ De seguida que surti aquella versió us l'enviaré, i del vostre parer dependrà que continuï traduint X. de Maistre o que m'en desdeixi.

Avui no tinc gaire temps per escriure. Vos desitgem unes bones Pasqües d'aquest any i de moltíssims més. Salutacions afectuoses per la vostra esposa i els nens.

Una bona estreta de mà,
Josep Maria Capdevila

* * *

67.- *Barcelona, 6-VII-1924*

Estimat amic,

177 Setmanari olotí.

178 L'obra havia de ser inclosa inicialment a la "Biblioteca Univers" de la Catal_nia, que dirigia Carles Soldevila. Finalment, Capdevila publica aquesta versió a *La Paraula Cristiana*, 28. Abril 1927, pàg. 246-362.

179 No consta entre les versions de Capdevila.

Encara tinc una lletra que no us l'he contestada; ja us fareu càrrec de les ocupacions diverses que em distreuen. Un dia que ens veiem en podrem parlar llargament i aleshores em perdonareu completament aquesta negligència on no hi ha res d'oblit.

Tinc a punt de donar la meva versió de X. de Maistre. Éreu ben bé vós qui l'havia de traduir, i no jo o Mossèn Josep Forn.¹⁸⁰

M. Josep Forn ha traduït el *Leprós*, i això ha fet que jo desés la meva versió. Però també em sap greu haver treballat per res... i així em trobo sense saber-me decidir.- Si me la publiquen almenys en tindrè per oferir als amics, i que en prenguin la bona voluntat.

M'ocuparé, si no us sembla malament, dels vostres afers amb l'Editorial i l'Estelrich el veig sovint i m'agradaria parlar-n'hi. No em cansaré d'insistir sobre la tria i publicació immediata dels vostres papers.

M'afiguro dos volumets: un de vers i un de prosa. A part anirien les versions més llargues: *Evangelina*, etc. Em recordo molt bé de "La Flora". I també de moltes altres coses, i em dol que gairebé no les coneixem més que nosaltres dos.

Vaig encarregar a la meva mare que us enviés tot seguit d'arribar a Olot un fascicle meu ("El concepte de creació en l'obra artística"), extret de l'*Anuari de filosofia*.

Ara he llegit els llibres de Maritain *Art et scolastique*¹⁸¹ que, si l'hagués llegit abans, m'hauria facilitat el treball i, a més, hauria pogut citar-lo. De totes maneres, així, sense guia, he tingut la satisfacció de comprovar que no havia malmès, ni deformat, les doctrines tomístiques, per les coincidències que hi ha en el meu treball amb l'obra d'un dels neoescolàstics de més anomenada.

Us he de demanar un favor, abans d'acabar el paper: volem fer un petit obsequi de llibres a la Comtessa de Noailles,¹⁸² jo voldria que a les cobertes hi haguessin les seves armes. M'han demanat quines eren i els he dit que us ho escriuria.

180 Josep Forn, (Igualada 1888 - 1936). Escriptor i eclesiàstic.

181 És la primera vegada que apareix Maritain en els escrits de Capdevila.

182 Amb motiu de la repressió del Directori contra la llengua i les institucions catalanes, s'originà a Europa un moviment a favor dels drets i la llibertat d'expressió cultural, un dels capdavanters del qual fou la Comtessa de Noailles.

Podríeu dir-m'ho aviat? Us ho agrairia. Li enviariem alguns llibres (no gaires): *Blanquerna*, B. Metge, Ruyra, Costa, Alcover, etc., encobertats en pergami i amb les seves armes daurades sobre la tapa.

Adeussiau. Records afectuosos a la vostra esposa i als nens; ja sabeu com us estima el vostre amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

68.- *La Garriga*, 31-X-1924

Estimat amic,

Rebí el nº de *El Deber* amb la vostra poesia. I la versió d'*Evangelina*? No l'abandonéssiu! Envieu-me'm fragments per *La Veu* i per *La Revista*.

Ara publicarem una revista catòlica;¹⁸³ jo he defensat que hi hagués una part o secció literària. Confio que l'honorarem amb la vostra col·laboració. I si ens escrivíeu un estudi sobre algun escriptor catòlic que us semblés convenient fer conèixer?

— Però almenys deixeu-me fer un grupet de poesies vostres i donar-les a la nova revista: no hi publicaran poesies si no van en petita col·lecció o si no és alguna composició molt llarga, a fi d'evitar la col·laboració literària espontània, gairebé sempre lamentable literàriament.

Igualment els fundadors han tingut tota mena de reserves en la col·laboració: hi ha una llista que fa goig: En Rubió i Lluch, En Puig i Cadafalch, en Valls i Taberner, En Jordi Rubió, en Ramon d'Alós, el Canonge Cardó, el Canonge Llobera, En Joaquin Ruyra, en Joan Alcover, Mn. Lluís Carreras, En Josep Mª Junoy, En Carreras i Artau, En Serra i Hunter, etc. Us hi han comptat també a vós, i jo no sé si he fet malament dient que podien comptar amb la vostra adhesió i, si us era possible, amb la vostra col·laboració. He fet malament?

Aviat us podré enviar un llibre de crítica, i en tindrè un altre a punt d'acabar d'arrodonir. Afectuosament,

Josep Maria Capdevila

* * *

69.- *Barcelona, 11-XII-1924*

Estimadíssim amic,

He llegit amb el plaer que us podríeu imaginar, si no en fóssiu l'autor, el vostre article "Les lletres a Olot" i la vostra versió de Zavelle.

Fa pocs dies que també vaig llegir-vos una nota a la *Revista Catalana*. Ja sabeu com enyoro les vostres proses i els vostres versos quan fa temps que no en puc llegir de noves. Estic ullant l'ocasió de pulicar-ne una tria; ja vindrà, si Déu vol, i si vós ho voleu; almenys no es perdrà per mi.

La Revista Catòlica sortirà el gener vinent. Podeu enviar algun treball, quan vulgueu. No el feu esperar massa, però no el feu per sortir del pas, sinó mostrant almenys una mica qui sou. - Us escriuré mes llargament.

Records i salutacions a la vostra família. Afectuosament,

J.M. Capdevila

* * *

70.- *Barcelona, 8-I-1925*

Estimat amic,

Estic esperant el vostre original per *La Paraula Cristiana*.¹⁸⁴ Més val que el reviseu ben bé i feu una cosa (i moltes més!) digne de vós.

Us envio un petit present de cap d'any: un volumet i un calendari de l'any darrer on hi teníeu una poesia; us envio també el d'enguany. Un moment que tingueu, escriviu-me si ho heu rebut.

Que heu abandonat aquella bella traducció d'*Evangelina*? __ Records afectuosos a tots els de casa vostra. Nosaltres ja som un més: ens ha nascut un nen.¹⁸⁵

184 El primer número aparegué pel gener de 1925.

185 El 30 de desembre de 1924 nasqué en Vicenç-Maria; el segon fill del matrimoni Capdevila-Montaner.

Afectuosíssimament,
Josep Maria Capdevila

* * *

71.- *Barcelona, gener/febrer de 1925* ¹⁸⁶

Estimat amic,

He rebut la vostra amable lletra. Comprenc que us emocioni profundament haver-vos de separar d'un fill,¹⁸⁷ però a la llarga us donarà una íntima alegria la seva destinació nobilíssima: servir Déu per l'estudi.

A la vegada, qui té la ventura d'unir una vocació religiosa i una vocació filosòfica, ha de trobar tota la felicitat possible en aquest món dins l'orde de Predi-cadors.

No dubteu que Déu prepara al vostre fill una benaurança temporal i eterna excepcional. Encomanem-li que pregui per vós i pels vostres amics.

Grans mercès per les belles poesies que, si Déu vol, publicarem a *La Paraula Cristiana*.

Vacil·làvem en posar-hi una secció estrictament literària; sembla que domina el parer de posar-l'hi; però jo vaig exigir com a condició que no hi podien anar treballs breus. La raó és molt clara: una poesia breu i relativament discreta qualsevol ens la podrà enviar i ens trobaríem amb una pluja de composicions i de compromisos.

No n'hi ha prou de dir que no volem col·laboració espontània, i que ja demanarem, als bons autors, si ens volen fer l'honor de la col·laboració: no hi hauria poeta novell que no ens vingués amb el seu verset. Però una col·lecció, ja és més difícil de fer-la ben feta i fins de fer-la.

Amb aquesta condició, que jo mateix posava, sembla que han accedit sense escrúpol a la col·laboració literària; i publicaríem un aplec de poesies vostres, un d'En Bofill i Mates, potser una novel·la inèdita d'En Ruyra, alguna cosa de l'Alcover, etc. Així, si m'hi afegíeu alguna cosa, millor. Si no us és avinent afegir-hi res, publicaré les poesies que tinc. I, no ens prepareu ben aviat un estudi? Feu-ho, per poc que pugueu.

186 Sense data. Pel context cal situar aquesta lletra a finals de gener o primers de febrer de 1925.

187 Josep Maria de Garganta i Fàbrega, religiós dominic.

Records afectuosos a la vostra esposa i als vostres fills, i ja sabeu com us estima,

Josep Maria Capdevila

D'aquí a pocs dies us enviaré una col·lecció de *Les Cent millors Poesies Líriques*.¹⁸⁸ Només hi ha poetes morts, amb algun dels més vells vivents.

Ja sospitava que no us havien enviat l'*Almanac de la Poesia* de 1925. Quan ho vaig saber vaig anar a veure l'Altés i em donà un dels poquíssims exemplars que es reservava per ell. La gent d'aquí encara és molt distreta: no solament no us devien demanar permís per publicar aquella poesia sinó que ni us enviaren cap exemplar.

* * *

72.- *Sant Juli_ de Vilatorça, agost de 1925* ¹⁸⁹

...una millora. És una de les vostres poesies més belles. En canvi l'esmena del darrer vers de *Convivial* em sembla discutible. Jo recordo dibuixos de Watteau que tenen el mateix aire i els mateixos assumptes que les seves teles, i aleshores potser la comparança és més escaient de fer-la amb un dibuix que no amb una tela. No sé...

D'aquestes observacions preneu-ne la bona intenció, i perdoneu-me si no en podeu pendre més. Ens hauríeu de fer un estudi per *La Paraula Cristiana* sobre un autor catòlic o sobre allò que vulguéssiu.

Doneu-me un conte per *La Veu*. Certament no és lloc gaire escollit, perquè hi ha tants contes en aquella secció del diari que no són més que una bestiesa! Però si els que ho fan bé es retreuen doblen el mal.- M'agradaria saber què penseu del conte d'En Ruyra *Les coses benignes*.

I la versió d'*Evangelina*? No la deixeu. Acabo de llegir la correspondència d'En Costa i Llobera amb en Rubió i Lluch, publicada per *Analecta sacra tarra-conensia*.¹⁹⁰ He pensat molt en vós, tot llegint-la. Potser us desplauria el seu caient pessimista. Però és interessantíssima pels devots del poeta.

188 Amb el títol *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana*, el llibre aparegué el Nadal de 1924.

189 Fragment. Fou escrita el mes d'agost, quan sortí el segon volum del *Tirant* i la família Capdevila estiujava a Sant Juli_ de Vilatorça.

190 Publicació eclesiàstica de la Biblioteca Balmes ("Balmesiana"), iniciada l'any 1925 com a anuari eclesiàstic.

Us enviaré el segon volum del *Tirant*; fa pocs dies que ha sortit. Suposo que us envií el primer; si no, fóra un descuit; dieu-m'ho i ara us els enviaria tots dos.

Jo vaig pensant en un petit llibret de records olotins;¹⁹¹ no el tinc ben format ni en el paper ni apenes en la fantasia. El compondrien algunes semblances dels meus amics, notes sobre pintures, alguna nota de paisatge, etc. Hi posaria repro-duccions de pintures, etc.

No us vull entretenir més. Records afectuosos als de casa vostra. Maneu al vostre amic de sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

73.- *Sant Juli de Vilatorrada*, 27-VIII-1925

Estimat amic,

Em donen ara mateix la vostra amable lletra. Escric de seguida a *La Paraula Cristiana* per l'encàrrec que em feu. Pregarem per la vostra germana, i volgueu la companyia del nostre condol. L'orde dominicana ja tenia rels dins la vostra família, i Déu va donant-li'n una santa continuació.

Quan mor un religiós de la família, hi ha el consol que tot pregant per ell és escaient i natural demanar també que ell pregui per nosaltres.

Us estic agraidíssim de les vostres paraules tan deferents, i de la manera cordial com aneu seguint els meus estudis. Us enviaré un llibre de crítica meu que ha de sortir el setembre vinent.¹⁹²

Voldria poder preparar tot seguit un petit llibre mig de crítica titulat "Records olotins", o cosa així, on aplegaré diverses notes i records, entre ells, voldria publicar-hi, completada tan bé com sàpiga, aquella nota sobre les vostres *Hores de col·legi*.¹⁹³

191 *Amics i terra amiga*

192 *Poetes i Crítics*. Sortí pels volts de Nadal.

193 El llibre *Amics i Terra amiga* se centrà finalment en la crítica d'art i no sortí fins al 1930.

L'aniré elaborant lentament; voldria que fos un llibret una mica íntim, ple de records que per mi són delitosos. Ja veurem com sortirà, i si me n'arribaré a poder sortir.

Tinc donades pel nº vinent de *La Paraula Cristiana* les vostres poesies. He anat esperant tot aquest temps que me n'enviaríeu més; però no els he donat pressa que sortissin en aquest nº, perquè em fa por, no podent-ne corregir les proves, que no us hi fessin errades; no sé què hauran fet; em doldria moltíssim que no fessin les coses al meu gust; a hores d'ara ja s'ho deuen haver arreglat.

Jo preferiria que comencessin la publicació d'un treball de la Sra. Maria d'Abadal sobre els trobadors, que els doní per aquella secció. Algun cop he pensat de publicar-hi la meva versió del *Leprós l'Aosta*, però no he gosat proposar-ho per temor que no fos prou escaient per la revista. Què us en sembla?

Amb en Ruyra parlàrem de vós molta estona; estima moltíssim la vostra versió d'*Evangelina*. No la deixeu. I el llibre, com el teniu? Els de *La Revista*, espe-raven poder-lo publicar.

Ara *La Revista* ja no sortirà més.¹⁹⁴ No el publiquen a Olot amb els aires de privadesa que doneu a les vostres publicacions.

L'Anton Bolós m'ha escrit que un vostre fill ¹⁹⁵ era molt donat als estudis de botànica i estava admirat del seu saber i de la seva erudició. A mi no m'admira perquè conec els vostres fills, i sé l'ambient d'estudi en què han viscut. Us en felicito cordialment.

Jo també continuo els treballs de filosofia; completaré, si Déu vol, alguns estudis d'estètica (voldria tractar el tema difícilíssim de la moral en l'art sobre el qual ja doní unes conferències al *Foment d'Estudis* de Tarragona; escriuré unes notes sobre els tractats de Maritain, de Wulf, etc.) i en faré un llibre. Rebreu també, un d'aquests dies el segon volum de *Tirant lo Blanc*.

Hi ha una certa agitació a favor i contra de Léon Bloy, amb motiu dels articles d'en Ràfols a *La Paraula Cristiana*. Què us en sembla? Aquests articles havien estat rebutjats a *La Publicitat* i a la *Revista de Catalunya* segurament perquè eren tan entusiàsticament catòlics. Jo vaig donar-los una franca acollida. Ara he de fer-los una nota addicional. He llegit uns

194 *La Revista* passava en aquells moments un període de crisi; l'any 1927 passà de publicitat quinzenal a semestral.

195 El botànic Miquel de Garganta i Fàbrega.

dotze volums de Léon Bloy, i vaig enllestint la lectura de les altres obres seves. No sé com me'n sortiré.

Adeu. Records a la vostra família, més explícits en aqueixes hores que li són de dol. Afectuosament,

Josep Maria Capdevila

* * *

74.- *Barcelona, 20-X-1925*

Caríssim,

Rebí la vostra amabilíssima lletra. Espero, doncs, algun conte per *la Veu*. Envieu-me'l, i ja el duré al Sr. Pellicena.¹⁹⁶

Procuraré que us en pogueu veure les proves; però així i tot no és pas segur que no hi surtin errades que no us facin angúnia. Es difícil sortir bé d'uns correctors d'impremta que també són correctors d'estil i de tot allò que no els sembla bé.

Us adjunto les proves de *La Paraula Cristiana*. Hi manca el sonet "Hiros-witha"; com que en tinc una còpia procuraré que surti sense cap errada. Veig que no han tret proves d'una poesia amorosa que jo volia que hi sortís.

El Dr. Cardó va descriure'm la pusil!l'animitat del nostre públic eclesiàstic, per mi quasi desconegut, i que forma una bona part del públic de *La Paraula Cristiana*. Vaig deixar-ho a les seves mans, pensant que si no sortia a *La Paraula Cristiana*, la podríem oferir als lectors de *La Veu* o de revista *d' Ací d' Allà*,¹⁹⁷ si no hi teníeu inconvenient.

A mi aquesta revista m'és simpàtica perquè sembla que és llegida per les senyorettes i dames barcelonines; i això em desvetlla l'interès d'oferir-los aquella vostra poesia que em sembla que fóra llegida amb delícia. Faré el que em maneu. He llegit les proves que us envio, sense tenir els originals. Fixeu tots els detalls: l'ordre de les poesies; si en aquella de Venècia voleu un espai entre les estrofes de 4 versos (veig que la impremta ha unit les deu primeres i les dues darreres; ho volíeu així?); etc.

¹⁹⁶ Joaquim Pellicena i Camacho, (Madrid 1881 - París 1938). Director tècnic de *La Veu* (1917-1936).

¹⁹⁷ *Magazine* publicat a Barcelona (1918 - 1936). Fou dirigit per Josep Carner (1918), Ignasi Folch i Torres (1919) i Carles Soldevila (1924). El setembre de 1925 Capdevila hi publicà unes notes estètiques amb el títol "El paisatge olotí".

En Bertran i Pijoan,¹⁹⁸ secretari de la revista, em sembla que us ha tocat algun vers; me sembla que no eren ben iguals els versos: *I en un planell quietes formen... etc.*

Segurament ho ha fet per no diftongar *quietes*. Dues observacions de detall. 1.ª el mot *corrent* sembla que en vell català sempre era masculí; no preferiríeu que ho fos en els dos versos: *vorejant el corrent que a meditar convida./ i veu en ell el símbol de nostra fràgil vida?*

2.ª En el vers, *segur de què Jahvè l'ha d'exaudir* la forma *de què* mai no es troba en els escriptors antics; dirien *segur que*. Tal vegada si us sembla admissible la forma Jehovà el vers podria prescindir d'aquell *de*.

Fixeu-vos bé en la puntuació que us hi ha fet la impremta, en l'us del *que* i el *qui*, etc. És a dir, tot allò que us interessi que surti d'una manera i no d'una altra.

Quan rebré un estudi per *La Paraula Cristiana*? Una notícia: el doctor Cardó té projectada una biblioteca dels grans autors catòlics traduïts al català. Començarà a sortir un *Sermonari* de sant Lleó el Magne. Podem confiar amb la vostra col·laboració? - No us sembla que l'empresa és excel·lent?

Records als vostres. Afectuosament,

Josep Maria Capdevila

* * *

75.- Barcelona, 22-XII-1925

Caríssim,

Avui aniré a la impremta de *d'Ací d'Allà* per corregir proves de la vostra poesia.

Us envio pel recader el segon volum del *Tirant* (ara no sé si us havia enviat el primer; sóc terriblement distret; els amics m'ho han de perdonar sovint, i ja m'ho perdonen) i el llibret de crítica que a la fi ha sortit. Hi ha algunes errades d'impremta però moltíssimes de meves.

Quants defectes hi trobareu! Si sabíem que havíem de tenir alguns lectors com vós, d'un gust tan afinat i exigent, com ens mirariem a

198 Lluís Bertran i Pijoan, (La Canonja, Tarragona 1892 - Barcelona 1959). Poeta i bibliògraf. Secretari de *La Paraula Cristiana*.

publicar res! Jo no m'he mirat tant a publicar com a escriure; si no ho he fet millor, és que no en sé més. - Però del publicar-ho en teniu una mica la culpa. Si quan us escrivia que preparava el llibre m'haguéssiu advertit que m'hi mirés, que m'hi pensés, que ho deixés córrer... Però el vostre parer, sempre massa benivolent, i el de l'Alcover, també per mi indulgentíssim, m'aturaven de desdir-me... i ara ja està fet.

El llibret de records olotins us el faré llegir abans que surti. Però, teniu! aquest mateix llibret de records el veig tan bé, podria ésser tan bonic... en altres mans!

Escriviu-me algun estudi per *La Paraula Cristiana*. Si algun dels vostres fills __ja sé que ho poden fer, ja que valen moltíssim__ ens envia alguna cosa també per aquella revista els ho agrairé molt.

A l'administració de *La Paraula Cristiana* hi ha una petita quantitat (20 o 25 pessetes, a raó de 5 pts. cada pàgina) per les poesies que hi enviàreu. Com voleu que us l'envii? Si us sembla, diré als de casa que us les donin, els feu un rebut i amb aquest rebut jo les cobraré a l'administració de la revista. Si no em doneu ordre en contra ho faré així.

Us desitjo un bon Nadal en companyia de tots els vostres, comptant-hi el fill que teniu consagrat al servei de Déu que, espiritualment, també us acompanyarà, i bon any nou i molts de vida.

Afectuosament,

Josep Maria Capdevila

P.S. I el vostre llibre de vers i prosa? I els contes a *La Veu*? Us va agradar l'últim d'En Ruyra? Doneu-hi *La Flora* i *l'Oncle Canonge*. O doneu-lo pel *d'Ací d'All*._

* * *

76.- *La Garriga*, 29-III-1926

Estimat amic,

Vaig tenir ja fa dies, l'amable visita dels vostres fills. En Ruyra m'havia dit que us volia escriure, i ells em digueren que ja us havia escrit instant-vos, com ara faig jo mateix, que acabeu la versió d'*Evangelina*.

Us voldria demanar un favor: He acabat la versió d'uns fragments de sant Francesc de Sales, i l'editor voldria reproduir unes pàgines del text

francès que precedissin la versió. No he trobat, a Barcelona, cap edició de l'*Introduction* en francès vell; l'impressor voldria aquest text de seguida; recordo que teníeu una edició crítica de l'*Introduction*: si el vostre fill Joan tingués l'amabilitat de copiar-me'n un capítol en ortografia vella, em faria un gran favor. Podria ésser el capítol "De la conversation et de la solitude"¹⁹⁹ (em sembla que el títol és així).

Us agrairia que li donéssiu les gràcies per l'amabilitat que tingué per mi en els seus articles de *La Revista d'Olot*. I que el felicitéssiu: la seva nota sobre *Tambonner* és justíssima. De seguida que pugui, que em faci coses per *La Paraula Cristiana*. Tot el que ens envii serà ben rebut. Ell també servarà fidelment les "tradicions patrícies". i les seves són enlairades i difícils de seguir. He de felicitar-vos-en cordialment.

No ens oblideu, i feu-nos algun estudi. I el llibre?

Records afectuosos a tots, i su desitja unes bones festes de Pasqua el vostre amic que us estima,

Josep Maria Capdevila

Estaré a La Garriga fins al diumenge de Pasqua.

* * *

77.- *El Figaró*, 10-VII-1927

Estimat amic,

No sé com donar-vos les gràcies del bellíssim article que heu dedicat al meu fascicle "Principis de teoria política".²⁰⁰ Només em dol que els elogis que m'hi feu siguin excessius, i que això em privi d'aplaudir-lo sense reserves. Us n'estic molt agraït.

Espero veure aviat les vostres versions darreres. M'agradaria que me les donéssiu per *La Paraula Cristiana* i *La Revista Nova*.²⁰¹ Espero amb deler poder-les llegir, i vaig veient el vostre llibre com es va engrandint; no hauríeu d'oblidar els vostres projectes de contes i novel·les; m'agrada la

199 Inclogué a *La cortesia cristiana*, la reproducció original del fragment "Des conversations et de la solitude" extreta de l'edició crítica publicada per l'Abbé H.J. Cretier.

200 Josep Maria de GARGANTA I VILAMANY_. "Un estudi orientador: *Principis de teoria política*, per Josep Maria Capdevila". *Catalunya Social*. Juny 1927, p.g. 5-6.

201 Capdevila es refereix a *La Nova Revista*, de J.M. Junoy, a la qual no trigaria gaire a col·laborar.

vostra prosa tant com les vostres poesies; us agrairia moltíssim que si escrivéu alguna novel·leta (o reuníeu un aplec de contes) m'ho donéssiu per *La Paraula Cristiana*. I l'*Evangelina*?

També us agrairíem que ens la deixéssiu publicar a *La Paraula*... I perdoneu que sigui un acaparador. - Acabeu l'*Evangelina*, i sortiria aquesta tardor; us en faria fer un tiratge a part, i això també podria plaure a molts lectors. I a primers d'any ¿no podria ja sortir el llibre?

En Junoy us agrairà la col·laboració a la seva revista. Podeu dir al vostre fill Joan que ja he escrit a En Junoy en el sentit que em va dir i que insistiré quan el vegi.

Records afectuosos a tots, i quan escriviu al vostre fill Josep Maria, no us oblideu de dir-li que penso en ell molt sovint, i que sovint en parlo amb els seus germans d'Orde que l'estimen moltíssim, i amb quanta raó!

Vaig veient també com En Miquel s'obre pas ràpidament. De tot cor us he de felicitar i ja sabeu com comparteixo cordialment les alegries que heu de tenir.

Vostre,

Josep Maria Capdevila

* * *

78.- *El Figaró*, 20-VII-1927

Estimat amic,

Amb l'amable felicitació que tots us agraim, vaig rebre els versos que esperava i... tal com els presentia: admirables. Vaig tenir-ne una alegria personal tant com un plaer literari. Seria molt bonic que les tres versions sortíssim juntes; podrien sortir a *La Paraula Cristiana* o a *La Nova Revista*.

Després de pensar-m'hi, sabent que el meu parer podria influir, em semblà que potser valia més que sortissin a *La Paraula Cristiana* tot seguit de publicar el dramet d'En Ruyra. Com vulgueu. El que jo faria és no separar-los; els donaria tots tres alhora. La prosa ja la sabia; si podíeu afegir-n'hi un parell més, podrien sortir a *La Paraula* i seria molt bonic; si us sembla que la doni a *La Veu*? Maneu-me amb tota llibertat. Aneu-ne escrivint més. En podeu fer un llibre.

Ara us voldria demanar una cosa: voldria que *La Paraula Cristiana* s'ocupés de Manzoni amb pretext del centenari de *I promessi sposi*. Jo m'atreuria a fer un assaig lleuger sobre algunes idees polítiques de Manzoni, tretes principalment de les *Osservazioni sulla morale cattolica*;²⁰² em sembla que podrien ser útils als catòlics d'ací pel dia de demà que hagin d'entrar en la política;²⁰³ hi faria el que podria.

Voldria que hi sortís, més interessant que el meu assaig, alguna versió, i amb Mossèn Riber parlàrem de fer-hi sortir els cinc *Himnes* aprofitant tres versions fetes: *Il natale*, (versió de M.A. Salvà), *La passione* (v. de J. Bofill i Mates), *La risur-rezione*, *La Pentecoste*, *Il nome di Maria* (versió de Mossèn Riber).

He decidit a Mossèn Riber a fer-me un treball sobre Manzoni a Mallorca: unes bones pàgines d'història literària (Manzoni i Quadrado, Manzoni i Costa i Llobera, etc.) teixides amb records personals que Mossèn Riber té molt vius i clars.

En Montoliu podria estudiar-hi breument la influència de Manzoni en l'Aribau, En Milà, etc. cosa que gairebé té feta en el seu curs d'Història de la literatura catalana moderna. I ja veieu que no em manca sinó una cosa que per mi és la millor: la vostra col·laboració, la vostra guia, el vostre parer, la vostra revisió.

¿Què us sembla que podríeu escriure-hi amb més facilitat, sense que us destorbés gaire, sense que us fos molt carregós? Quina cosa més gentil seria un estudi sobre *Manzoni i els poetes italians del seu temps*!

Potser més que els poetes, el moviment literari italià i europeu. El realisme sà de Manzoni, l'oposició a l'escepticisme que podia conèixer per experiència, el seu romanticisme contra la mitologia etc.

Un altre estudi a fer, molt bonic: el caràcter de Manzoni; la seva humilitat i bon seny; l'episodi del *ritratto di se stesso*, els seus dubtes i malcontentament de les seves obres, els seus nervis de vegades indòcils, la seva afició a viure retret, etc.

Ja veieu, doncs, quantes coses em podríeu escriure sense esforç, i tot amb les cites oportunes, seria un treball deliciós. - O en podríeu fer algun altre que en aquest moment no puc preveure. -

Aquest número de Manzoni podria sortir l'octubre. Fins a mig setembre el podríem preparar. Què més? Jo tinc un gran interès que els vostres

202 "Manzoni en la polèmica". *La Paraula Cristiana*, 36. Desembre 1927, pàg. 484-498.

203 Cal tenir en compte que des del diari *El Matí*, dirigit per Capdevila, es va gestar la UDC i que fou per la insistència de Capdevila que Maurici Serrahima intervingué en la política.

grans coneixements d'"insigne italòfil" no siguin del tot desconeguts a Catalunya. I que siguin substituïts pels pocs coneixements d'altres italòfils ben poc insignes. El papa²⁰⁴ és un estusiasta de Manzoni; si aqueix n.º li arriba a mans el pot complaure.

Adéu. No us vull demanar més sinó que em perdoneu que mai no acabi de demanar. Records afectuosos als vostres fills i els meus respectes a la vostra esposa. Cordialment vostre,

Josep Maria Capdevila

* * *

79.- *El Figaró*, 18-VIII-1927

Caríssim,

Perdoneu-me que hagi tardat tants dies a respondre les dues amables lletres que m'heu escrit. Estic esperant les versions de Leopardi i l'altre conte; tinc la versió de Zanelle.

Avui demanaré proves de les tres poesies que havia donat a *La Paraula Cristiana*; la versió de Zanelle amb les noves de Leopardi potser podrien fer un altre aplec per la mateixa *Paraula Cristiana* o per alguna altra revista. Em sembla que ara aquelles tres faran una gran impressió.

Les versions darreres a la *Revista d'Olot*, molt boniques.

Molt bé que traduïu altres poesies de Manzoni, però, un dia o altre, repreneu la versió de l'elegia per la mort de l'Imbonati. I de moment, en el n.º dedicat a Manzoni, a més de les versions, podria anar-hi la nota que havíeu posat a aquella poesia, arreglada en alguns detalls perquè pugui anar sola.

En aquesta poesia hi ha tot un aspecte de Manzoni: el Manzoni anterior a la conversió, i un aspecte literari: la influència de Parini, etc. Podeu fer una nota que encara que no us hi estiguéssiu molt, seria substanciosa, i una delícia de llegir-la.

He vist la nota sobre el darrer llibre d'En Miquel Roger;²⁰⁵ és com hauria d'ésser la crítica; però no tothom té capacitat i preparació eficient. És clara, deferent per l'autor, feta amb gran coneixement del "métier", amb les

204 "Pius XI i Manzoni" i "Manzoni elogiat per Pius XI". *El Matí*, 19-X-1929 i 25-I-1930.

205 Miquel Roger i Crosa, (Palamós 1881 - 1954). Escriptor. L'any 1926 public_ la novel·la: *El martiri d'un apotecari*.

observacions justes, útils al lector i a l'autor mateix, tot amb coneixença de la tècnica i de la literatura, i, exposat amb una lleugeresa que en fa la lectura agradable. *L'art c'est de cacher l'art*. Però això que sabeu fer no pot fer-ho tothom.

No us oblideu d'acabar l'*Evangelina*. Penseu que ha d'ésser una part de les més belles del vostre llibre de versions. Serà un llibre que influirà molt a la joventut, li serà utilíssim, i serà sempre llegit de tothom amb plaer. Ara ja faríeu un llibre d'unes 300 pàgines.

Quan vagi a Barcelona aniré a veure en Josep Maria al convent del carrer d'Auziàs March on el deuré trobar. M'agradarà moltíssim poder-hi parlar una estona. Pel que me n'han dit alguns pares dominicans, s'hi poden tenir grans esperances.

Records afectuosos a tots. Adéu. Afectuosament, el vostre,

Josep Maria Capdevila

* * *

80.- *El Figaró*, 15-IX-1927

Caríssim,

He rebut, amb la vostra amable lletra, l'original per *La Paraula Cristiana*. El n.º de Manzoni sortirà, si Déu vol, el primer de novembre. La versió i la nota que m'heu enviades justificarien el n.º - Si no sortia altra cosa, ja la commemoració d'una data manzoniana fóra digna entre nosaltres.

Mossèn Riber no m'ha donat res, i la meva estada a fora és un destorb. A mi ja us podeu imaginar com m'agrada; però, per algunes coses, ja se'm fa llarg el temps fins a primers d'octubre en què tornaré a Barcelona.

A més, he d'arreglar uns afers amb l'administració de *La Paraula Cristiana* de la qual estic descontentíssim, tant que segons com vagin les coses deixaré la Direcció. Estan abusant de la bondat del Doctor Cardó i sembla que vulguin abusar de la meva paciència.

No tingueu mai temor d'ocupar massa espai amb els vostres articles; envieu-me'n de ben llargs, i us ho agrairé moltíssim. Els vostres contes, molt bonics; me'n caldria un altre: "La flora" i l'"oncle canonge"? Potser aquell article del dia de Rams?

La nota sobre Manzoni anirà en cursiva davant de la versió, si us sembla bé així. Ja en parlarem quan vindré a veure-us, si Déu vol, el dia 23 ó el 24, que seré a Olot. El 23 ja hi seré. Gràcies de tot, espera veure-us el vostre amic,

Josep Maria Capdevila

Moltes gràcies a En Joan per l'article sobre la Col. S. Jordi, i els mots amables que té per mi.

* * *

81.- *El Figaró*, 18-IX-1927

Estimat amic,

Tinc les versions de Manzoni de Leopardi. Aquelles dues estrofes el Sant Pare va citar-les en un discurs sobre santa Teresina de l'Infant Jesús.²⁰⁶ Les heu traduïdes admirablement: aquella tendència a l'esdrúixol que informa el ritme dels himnes de Manzoni, la literalitat escrupulosa, l'eufonia, l'aire poètic, tot fa veure que podríeu traduir com ningú més algunes obres mestres de Manzoni com són el *Cinque Maggio* i el *Chor de la mort d'Ermenganda*.

El vostre llibret de versions serà un llibre d'or. Aquest hivern ja podria sortir. Donaré de seguida les poesies de Leopardi a *La Revista Nova*.²⁰⁷

No em podríeu enviar aquella poesia francesa? Perdoneu-me que us molesti tant. Amb tot el que teniu, aquest hivern podreu sorprendre el públic amb moltes coses: l'*Evangelina*, poemes originals, llibre, etc.

El n.º de Manzoni no serà el de 1.er de novembre, sinó el de 1.er de desem-bre: Mn. Riber no ha estat puntual, i volia que hi anés un article d'En Rubió i Lluch sobre Manzoni a Catalunya, però no un article erudit,

206 Capdevila tingué molta devoció a aquesta santa i li dedicà alguns articles: "L'esperit d'infància"; "Història d'una ànima" i "Cartes, consells i records de Sta. Teresina de Jesús Infant. *El Matí*, 3-X-1929; 16 i 17-V-1930 i 3-X-1930.

207 *La Nova Revista*, de J.M. Junoy. Es tracta de les poesies L'"infinit" i "Fragment".

sinó de memòries personals: el seu pare sabia de memòria les poesies de Manzoni, En Milà el feia traduir al castellà, etc.

A més en Rubió començaria així a escriure les seves memòries que serien interessantíssimes i li demanaria que les anés publicant, com li vinguessin, en articles a *La Paraula Cristiana*. Potser amb el temps podríem publicar-hi, per il·lustrar-les, la correspondència d'En Rubió i Ors (que és riquíssima) i la d'En Rubió i Lluç amb en Menéndez y Pelayo.

Adéu. Records afectuosos a tots els de casa. Vostre amic que us estima,

Josep Maria Capdevila

Tinc un record inoblidable de l'última tarda que us vaig venir a veure. Estar amb vós unes hores és aprendre coses noves, una eclosió d'iniciatives... i encara poder assaborir algunes poesies.

Estic preparant un llibret del Petrarca,²⁰⁸ clàssic de moda aquest any. Em podríeu traduir algun sonet o cançó que no estés traduït al català? M'agradaria incloure-l'hi. Encara que estés traduït, no hi fa res.

En Joan que no s'oblidi d'enviar-me coses per *La Paraula Cristiana*.

* * *

82.- *El Figaró, finals setembre 1927*

Caríssim,

Havia demanat proves de les vostres poesies a la impremta dies ha; avui les trobo a la redacció un moment que hi vaig; us les envio corregides; n'he enviat una ja a la impremta amb les correccions que veureu indicades; per si us sembla fer-hi alguna nova correcció, per les errades de caixa que m'hagi distret de corregir, ¿em faríeu el favor de revisar-les i enviar-me-les de seguida al Figaró? Potser encara hi serem a temps.

M'he permès, en el penúltim vers del *Cant a la Raça llatina*, posar un *qui* em lloc d'un *que* per evitar un equívoc. Si no us semblés bé esmeneu-ho a les proves que m'envieu.

A l'última estrofa de "La segadora solit_ria" i en l'"Elegia" hi ha les formes *a l'empendre, a l'abismar-se, al veure*; sembla que alguns gramàtics preferirien les formes *en empendre, en abismar-se, en veure*; però no les he tocat perquè he sospitat que preferíeu les primeres; si no, ja m'ho indicariéu a les proves.

Adéu-siau. Records afectuosos als fills i una respectuosa salutació a la vostra senyora.

Josep Maria Capdevila

* * *

83.- Barcelona, 12-XI-1927

Caríssim,

Tinc la vostra carta i les dues versions del Petrarca. També rebí, a son dia, les poesies per l'antologia moderna. En Junoy, no solament publicarà les vostres poesies, sinó que m'ensenyà la vostra lletra, i us n'està molt agraït. Jo us volia escriure aquell mateix dia, i així vaig dir-li (i han passat dies i fins ara no us escric!) i em va fer l'encàrrec que us donés les gràcies. Ja em perdonareu la meva negligència.

Estava molt inquiet perquè Mn.Riber no em donava les versions de Manzoni. Però inquiet relativament: de fet, les vostres dues em basten i em semblaven un homenatge de Catalunya a Manzoni. Només em dolia que hauríeu traduït meravellosament *La Pentecoste* i ara ja n'era tard...

Mireu, doncs, quina sorpresa més agradable veure que potser podria tenir, en traducció vostra, el chor d'Ermengarda! Contentíssim. L'espero amb il·lusió, i em plauria que poguéss acompanyar en el n.º vinent de *La Paraula Cristiana*, les altres versions manzonianes que teniu.

No em podria arribar també __això ja és demanar massa!__ una versió de *La Pentecoste*? Si no pot ser en aquest n.º, ¿No podria acompanyar l'Elegia a l'Imboati el dia que aquesta surti publicada?

He interrompuda aquesta lletra per veure la *Revista d'Olot*, i he llegida la vostra versió de Leopardi. No em feu esperar el Manzoni! El vostre llibre

de versions el vaig veient fet de dia en dia, i serà un triomf;estic seguríssim que se li farà justícia.

En Joan que m'escrigui alguna cosa per *La Paraula Cristiana* i per *La Nova Revista*.

Adéu. Records afectuosos a la vostra família. I us felicita novament el vostre amic que us estima,

Josep Maria Capdevila

* * *

84.- *Barcelona, 19-III-1928*

Estimat amic,

He sabut per l'Antoni Bolós que us havíeu trobat malament uns dies, i m'ha dit que ja estàveu millor; no cal dir com us desitgem que us trobeu de seguida completament bé, i que la convalescència no us digui llarga; com us desitgem vivament que, convalescent i tot, tingueu amb tots el de casa vostra una bona diada de Sant Josep, aquest any, i encara millor la de molts més.

El vostre fill Joan us devia donar la notícia de l'intent de fundar un diari catòlic;²⁰⁹ encara no havia caigut a mans dels gazetillers indiscrets i no gaire amics del nou diari. Ha dut, com heu vist, soroll abans de néixer. Sembla que serà un fet; i tot, ara per ara, surt bé.

Per aqueix afer no us vaig poder venir a veure a Olot, aleshores que vaig venir-hi invitat amablement pels socis d'"Atenea".²¹⁰ Em dolia no poder-ne parlar amb vós, i em vaig haver de limitar a donar-vos-en secretament la notícia.

En planejar la col·laboració, us he posat, amb el vostre fill entre els col·laboradors de primera fila; ja sabeu com estimo les vostres coses i com

209 Es refereix a: *El Matí*.

210 Es tractava d'un acte d'homenatge a Mari_ Llavanera i Enric Quintana, morts la passada tardor. L'acte tingué lloc a l'Orfeó Popular Olotí, seu de l'associació "Atenea", el 6-II-1928. Capdevila fou presentat Per Joan de Garganta i Fàbrega i dissert_ sobre "l'idealisme literari" (*Revista d'Olot*, 26. 1928; "Adéu a En Llavanera". *La Nova Revista*, 14. Febrer 1928, p_g. 5).

sovint em caldrà el vostre consell. Em sembla que el projecte us serà gratíssim, i més us ho serà quan el conegueu més en detall:

Si En Joan ve a Barcelona, per poc que pugui que em vingui a veure i en parlarem llargament. Doneu-li gràcies novament per la presentació tan amable, publicada a *La Revista d'Olot*. També en Miquel hauria de col·laborar al diari.

Presenteu els meus respectes a la vostra esposa i a la vostra filla. Hauria escrit al P. Josep Maria si hagués sabut on escriure-li. Afectuosament vostre,

J.M. Capdevila

* * *

2. Lletres de condol a Joan de Garganta

Barcelona, 4-V-1928 ²¹¹

Estimadíssim amic,

Estic veient al diari la mort del vostre pare. I em sembla un somni. Li volia escriure, tenia papers seus als dits. I veig que és mort. Els que l'estimàvem de tot cor i el coneixíem tenim un gran consol: poder pregar per ell i estem segurs que aquest mes de Maria ell ha començat una felicitat que nosaltres no podem comprendre. Ell pregarà també per tots.

Doneu a la vostra mare el meu condol. Com als vostres germans. I en les oracions i en la memòria del vostre estimat pare, us vol acompanyar sempre aquest amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

3. Lletres a Carles Riba

211 A Joan de Garganta (Lletra de condol per la mort del seu pare).

1.- Olot - 4-III-1913

Caríssim: He rebut aquesta tarda la teva amable carta. Justament havia pensat escriure a l'Eudald Durán sobre la revista en projecte.²¹²

No sé encara quan vindré: cap el vint d'aquest mes, segurament; però de la meua vinguda quasi no'n goso parlar: tan de temps olotinejant!²¹³ Però no és temps perdut: en l'inmensa soletat d'aquest desert he pensat __a l'últim!__ en mi, i potser hauré fet algún petit descobriment fecunde. Mes ara, a l'escriure, no veig cap descobriment, sinó, en tot aquest temps, algun avençament. Tant se val! Qualsevol canvi sembla al nostre egoisme un avenç.

Vaig rebre quatre línies den J.M. Lòpez-Picó, dient-me de la seva revista. Aquesta és ja una cosa concretada: editor, col·laboració etc. I, sobretot, els noms que cites. Una cosa, doncs, diversa de aquella revista, diem-ne nostra.²¹⁴ Havia sentida la buidor de qu'__m parles; i perxò, sense adonar-me'n, anava tantejant solucions. De primer cop escrivia a En Durán demanant-li detalls exactes sobre la presentació del periòdic, ordre dels articles, etc. Si això fos pensat és que ja s'han pensades moltes coses.

En va esperava contesta. Ara demanaria, doncs, una cosa més elemental, més interna: aon volem anar? Imaginem que no escric una carta; que conversem a una sala, per exemple, de l'Ateneu; i allà, a l'etzar, vos dic divagant: Aquí Catalunya les generacions se contenen de deu en deu anys, de manera que nosaltres, aquí reunits, potser som una generació nova... Abans tot idealisme prenia un aire polític. Era un mal? Avui ens trobem ja fora d'aquell corrent i podem prescindir de la política d'abans?

__ Però això a què ve? Ve a què abans no era una corrent cega lo que ho portava tot a una política, sinó una convicció: la convicció de que tot havia d'acostar-se a la palpitació del poble, portar-ho tot a la vida col·lectiva, única manera de que les coses fossin vives; i per això, la restauració de la llengua, l'amor maragallenc al poble, etc. __De quina manera avui prescindim d'això? Fins aon en prescindim i com? __ Avui, en lloc d'escrits, tenim "el treball silenciós de la joventut catalana". __Bé, però és que lo d'ahir, per als d'ahir era com un dogma; i dava sentit a tot lo seu.

212 Sembla evident que amb Carles Riba, Eudald Duran i algun altre amic, Capdevila tenia projectada la publicació d'un revista __o un periòdic__ de tema literari que no reeixí. No obstant, en aquestes reflexions hi veiem d'una manera incipient les inquietuds periodístiques de Capdevila.

213 Acaba el curs de Dret, però no es llicenciarà fins al setembre de 1916. Seran dos anys crítics; i Riba en serà el confident.

214 Sembla deduir-se que Lòpez-Picó per un costat i Duran-Reynals, Riba i Capdevila per l'altre tingueren dos projectes diferents; i quan Lòpez-Picó tirà endavant "La Revista" i va integrar-hi la generació de Capdevila, aquest se'n distancià. Tot i això, assistirà esporàdicament a les reunions del "Cafè Continental" i en més d'una carta expressarà a Riba el desig d'escriure a Lòpez-Picó i li'n demanarà l'adreça.

__Nosaltres quatre o cinc, __que devem ésser una generació de més__, convè que tinguem un sentit, i això era lo que l'Eudald Durán només vaguèssimament m'insinuava. Aquest sentit és lo que, si no tenim, hem de cercar, i aquesta recerca serà la nostra actuació. Què cerquem? Què busquem? Si ho sabèssim amb precisió ja no cercaríem.

La pregunta ha d'esser: __Aon cerquem? A dintre casa, no; aquesta fóu i és labor de aquells que'ns precediren. Doncs a fòra de casa. Quin precedent tenim? Don Eugeni d'Ors, contemporani. Lema: Informació. Que vivim en el pensar totes les idees noves. Passar-les al català, i dar-les a Catalunya. Que passin a la política, a la vida, a la nostra vida. __I de què'ns salvem? De què'ns defensem?__ Potser una mica del conservadorisme, potser una mica de certa ortodoxia jesuítica, potser una mica d'aquella erudició poc plena però vasta. __ I aquí, amb el paper, s'acaba la conversa.

Adéu, ton amic.
Josep M. Capdevila.

* * *

2.- Olot, 9-VII-1913

Caríssim: dispensa'm que no t'hagi escrit avans. Me plau moltíssim que les qüestions universitàries t'hagin anat bé totes.²¹⁵ He llegit *La Chartreuse de Parme*.²¹⁶ Aquí faig una vida, encara més que monotona, solitària. A casa teva volen enviar-te al Golf de S. Jordi? Deu n'hi dó!

Tens fetes gaires més traduccions de Píndar? ²¹⁷ Envia-me-les! I les noves poesies originals també! això ho espero. Voldria conèixer personalment la teva Clementina;²¹⁸ no n'he vist més versos que'ls de la *Catalunya*; envia-me'n.

¿On viu En Josep Maria Lopez-Picó per escriure-li? Has vist en Brunet? Em té una mica agraviat, però si m'escriu el perdonaré desseguida.

Adeu. Espero carta teva. Ton amic,

Josep Maria Capdevila.

215 Riba es llicencià en lletres el 20 de juny de 1913. Pel que fa a Dret, l'acabà el 1921.

216 *La chartreuse de Parme*, de Stendhal, fou publicada l'any 1839.

217 L'any 1914 Riba publicà a *Catalunya* una selecció de les *Olímpiques* de Píndar.

218 Carles Riba i Clementina Arderiu es conegueren l'abril de 1912 en ocasió d'un Certamen literari. Riba feia de mantenidor i Clementina fou guardonada amb la poesia *A un llibre oblidat*.

He anat al Canigó aquest istiu; ja'n parlarem, Adeu

* * *

3.- Olot, 18-VII-1913 ²¹⁹

Caríssim: En aquests instants acabo de llegir la teva carta; no sé fer més que respondre-la desseguida. M'ha estat una alegria llegir el teu plà d'estudis, tant bell! He vistes les teves traduccions noves;²²⁰ espero que aviat m'enviaràs la última.

No conec el llibre de Sienckiewicz,²²¹ però sí coneixia el de Tolstoi. Me'n desplaçaren les crítiques poc respectuoses per algunes obres d'art i alguns artistes. M'agrada el respecte per totes les coses de l'esperit.²²²

Fa temps que no he vist aquest llibre; potser dos anys i escric purament de memòria. Tinc una mala impressió d'una crítica que fa de Wagner; qu'ell anà a sentir-ne una òpera i en el llibre hi surten els còmics i els bastidors. Si la memòria no m'enganya "tracta malament" a Verlaine, als simbolistes, etc. etc. Vull dir a una ironia no massa ètica. I ens limita, al capdavant a un art religiós nomes i fraternal.

Però, quina religió? La seva, no és aixís? I de quina manera l'art seria religiós? Explicant els bons (?) sentiments i comunicant-los, etc. Un art moralista o pitjor. Una religió massa humana, massa interna i democràticament caritativa... li sento molta antipatia. La democràcia ho iguala tot, és veritat, i també ho abaixa una mica tot; no crec ni en la bondat democràtica; qualsevol cosa alta i noble és aristocràtica. Ni faria, però, cap elogi de l'orgull. M'agraden aquestes paraules: "els dons que tenim són diferents segons la gràcia que ens ha estat dada".

El parlar de democràcies m'ha recordat una conferència den Carner, que ja devies sentir, sobre la dignitat literària.²²³ No't semblà malsonanta aquella fórmula que feia l'elogi de l'ingenuïtat? L'ingenuïtat exigible? No m'hi avindria. Ja m'avindria, però, amb la "sinceritat" literària; això sí; la

219 Sense el context anterior, es fa difícil la comprensió d'aquesta lletra.

220 En aquells moments Riba tradueix el *Càntic dels Càntics* de la Bíblia que no publicà fins al cap de cinc anys.

221 Henryk Sienkiewicz, (Wola Okrzejska 1846 - Vevey 1916). Novellista polonès. L'any 1905 obtingué el Nobel de literatura. Podria tractar-se de la novella titulada *Bartek el vencedor i altres contes*". La versió de Riba aparegué l'any 1922. (Editorial Catalana. *Biblioteca Literària*).

222 Vegeu: "Elogi del respecte". *La Veü*, 26-VI-1926.

223 Josep CARNER. "La dignitat literària". *La Veü*, 2-VI-1913.

sinceritat pot ésser reflexiva, temperada i fins continguda. Quan m'escriguis diga-m el teu parer sobre la conferència den Carner. Que'n pensa en López-Picó? demana-l'hi, m'interessa.

Estic ple de curiositat per aquell llibret polac que'm resumeixes.²²⁴

Tinc una idea del llibre de Tolstoi més clara de la que tenia; i ja veus que la tinc encara ben confosa. No conec gaires obres de Tolstoi.

¿Perquè quan me parles "que et reconcilies" amb Molière poses un "mea culpa!" entre parèntesis? No ho fassis més, eh?

Envia'm, si no t'es molest, alguns versos de la teva Clementina quan m'escriguis, i, sobretot, versos originals teus.

Escriuré a En López-Picó un dia d'aquests. Ha escrit poesies noves? Moltes? Continúa aquelles petites fàbules en prosa? Diga-m'ho. Adeu.

Avui ja t'he escrit més llargament. Quan hi torni també ho faré aixís. Adeu. Contesta-m aviat. Teu sempre,

Josep Maria Capdevila

I en Valeri,²²⁵ què fa? I en Segarra? Records a tots. Adeu.

* * *

4.- Girona, 22-VIII-1913

Caríssim: no vull passar més dies sense escriure't. Tinc avui el temps justíssim. Ens tenen cinc hores diaries a l'escola militar: si no fos massa temps, no'ns aburriria. He d'apendre alguns articles que no'm son massa agradables d'apendre al peu de la lletra. Vindré tant aviat com pugui a Barcelona. He escrit a En Lopez-Picó i no m'ha respost; si fos per no saber la direcció de casa, diga-li.

D'En Brunet no'n sabs res? No sé on para. No et responc avui a lo que'm deies en la teva carta, perquè algunes coses ja te les diré de paraula i llavors en parlarem, no et sembla? i d'altres te escriuré lo que'm sembli en una altra carta, un dia que no'm falti, com avui, temps; de manera que aquesta carta, no val: l'escric no més perquè no esperis contesta tants dies i per donar-te les gracies per la teva poesia que m'enviares; envia-me'n

224 Sembla referir-se a la versió Sienkiewicz.

225 Lluís Valeri i Sahís, (Barcelona 1891 - 1971). Poeta amic de Capdevila i Riba.

més. No et miris si serán o no del meu gust; pensa que basta que vingui de tu perquè ja m'interessin en extrem.

I de prosa? No has fet res que no et sia molest enterar-me'n? I en Segarra ha escrita alguna poesia? Alguna ja sé que l'ha escrita. He vist una poesia de'n Solde-vila ²²⁶ que en Climent m'envià. Quan m'escriguis diga'm que et sembla de les seves poesies [d'en Soldevila].

Adeu. T'escriuré aviat i contesta'm quan puguis. Adeu. Ton amic,

Josep Maria Capdevila.

* * *

5.- Girona, 27-VIII-1913

Estimat amic: Rebre la teva carta i respondre-la de seguida i ja ho veus.

Tens publicades les odes de Píndar a la "Catalunya"? Totes? Lo que dius de publicar les Odes de Píndar en prosa castellana per la "Bibl. Renacimiento", fes lo que et sembli, però jo no ho faria. Ho fas per els diners que en treguis, eh? però no'm sembla bé que es dongui un Píndar als espanyols per l'interés de quatre quartos.

Te parlo amb tota franquesa, com t'ho diria de paraula. Preferiria, i tant! que ens donguessis als catalans una traducció de Sofocles o Eurípides. De totes maneres, me reservo el dret de demà que cregués una altra cosa sobre la traducció espanyola de Píndar, i sostenir-la. Vui dir, que amb lo d'avui no m'hi afermo massa.²²⁷

A mi l'instrucció militar me té una mica enguniós; voldria fer, al venir a Barcelona, algun treball que tinc entre mans, i que voldria posar-m'hi amb tota l'ànima i l'instrucció m'amenaça de tenir-me aquí tota la vinenta tardor.

L'última pàgina de la teva carta no la he entesa; ho dic malament; no he entès a que et referies. Puc sospitar-ho però... Sembla que et complaguis amb una creixent complexitat espiritual; i jo que voldria, per mi, una transparència d'esperit impossible! Voldria alguna cosa en mi immutable i descansadora. El moviment i l'inquietut i tot lo que sigui camvi etc. etc. ja

²²⁶ Carles Soldevila i Zubiburu, (Barcelona 1892 - 1967). Tot i que és més conegut per la seva narrativa, l'any 1913 publicà un llibre de poesies, titulat *Lletanies profanes*.

²²⁷ L'any 1920 Capdevila es trobà en el mateix dilema. quan la Patronal li encomanà la "Biblioteca de Estudios sociales". Pels escriptors catalans que s'havien proposat viure de les lletres, l'ús del català tingué, com té encara avui, unes limitacions econòmiques.

per si sol se m'enduria; per altra banda, soc l'home més feble de la terra, necessito ordre i veure ordre al meu voltant, i sempre una mica de companyia.

Adeu. Escriu-me. Diga'm què son aquestes reformes en la carrera de lletres i filosofia. Adeu. Sempre teu,

Josep Maria C.

* * *

6.- *Girona, 6-XI-1913*

Caríssim: no estranyis que no t'hagi escrit. Avui me'n determino i no m'arre-penteixo pas de no haver-ho fet abans, si no fos que ja hauria rebut alguna carta teva. Ja no desitjo venir a aquesta meva Barcelona; vaig aconçolant-me de creure qu'un dia o altre hi tornaré, i quan m'hi trobi tindrè l'amable sensació com si sortís d'un llarguíssim desterro.

No tot es lamentació, però. M'he fet la meva manera de viure a fora i mai me sobre temps per "sentir-me viure".

Escrime què fas, en què t'ocupes, etc. Si ha sortit algun nou llibre __. Ah, potser tu ho sàpigues: què es aquella "Conversió de Leucaoinia" (no sé si el nom és exacte) que llegeix D. E. d'Ors en un glosari, el mateix dia de jo anar-me'n, que n'estic inquiet de curiositat desde llavors? Escriu-m'ho! Qui n'es l'autor? Quin conte es? etc. etc.

He vist l'*antologia de poetes catalans d'avui*,²²⁸ que publica l'Avenç. Me sembla que s'hauria pogut donar dels nostres poetes d'avui una idea millor i més exacta. __No et sembla? Vindrè aviat. Acabo ja l'instrucció militar.²²⁹ I el teu viatge a Roma?

Escriu-me desseguida. I en Valeri? I en Soldevila? (En Miquel Soldevila,²³⁰ s'entén). I en Brunet, l'extranyíssim Brunet? No se t'ha aparegut mai a la Rambla o a alguna cantonada? No sé perquè sempre que se'm presenta en Brunet me fa l'efecte d'una aparició. Voldria saber, per tafaneria, i també per alguna cosa més, què fa, viu a Barcelona? habita a Vich? Si es això últim ja el planyo. M'estimaria més en una caseta de la Roca o de la Pinya que viure un parell de mesos en la noble ciutat de Vich. No sé

228 *Antologia de poetes catalans d'avui*. Llibreria l'Avenç. Barcelona, 1913. (BPA, 135).

229 L'acab_ a finals de novembre.

230 Miquel Soldevila i Valls (Sant Andreu del Palomar 1885 - Barcelona 1956). Esmaltador, dibuixant i pintor. Vegeu: "L'art de Miquel Soldevila a Ca l'Arenyes". *La Veu*, 4-VI-1927.

encara com en Brunet es possible que'n descendeixi i encara en sigui fill.
Ah sí! es que en Brunet es tot anormal o estrany almenys.

Adeu. Estic de mal humor. Adeu. Escriu-me. Me volta la temptació
d'esquinçar aquesta carta i escriure't un altre dia.

No sé què faré. Adeu. Ton amic,
Josep Maria Capdevila.

Avui t'escric solament perquè m'escriguis tu. Aquesta carta no val.
T'escriuré amb més calma un altre dia, aviat. Adeu. ton amic,

Josep Maria

* * *

7.- Barcelona, 21-III-1914

Caríssim: es inútil que passi temps i temps; mai rebo carta ni posta que
de Madrid m'enviïs. I això havent anat i estat a Madrid! Doncs si
t'haguessis qudat aquí i fos jo el que hagués vist coses noves? No creguis
que et demani un tomo d'impres-sions, però d'això a no escriure'm ni una
lletra! Tenia ja feta i posada dins el sobre una (o dugues) cartes per enviar-
te, i, ara no sé perquè, les vaig esquinçar.

Madrid deu ésser bonic i típic; hi han biblioteques i Museus i excursions
(diguem-ne excursions) a fer. No t'has mogut de Madrid? I les
madrilenyes? això és interessant. No es indiscret que te'n demani
impressions, encara que estimis una catalana; parlem-ne *objectivament* com
si n'haguessis de fer una noveleta, però no me la fassis; diga-me'n l'estricta
veritat. Crec que son nirvioses i menudes i garboses com a bones
espanyolas. I els toros? No has anat a veure els toros? ²³¹ Ves-hi! I el
passeig de la Castellana? I els afores de Madrid? que diuen esser el fons
de paisatge de les teles de Velazquez? I Goya?²³²

231 D'acord amb la imatge estereotipada que de vegades ens podem fer de les persones, resulta si més no pintoresc trobar un Capdevila interessat per les madrilenyes i aconsellant el seu amic d'anar a toros.

232 El tema estètic fou una les afeccions més intenses del jove Capdevila. En la seva bibliografia hi apareixen nombroses crítiques d'art __especialment relacionades amb l'Escola d'Olot__ i ell mateix ens explica que, juntament amb Francesc Vayreda i Casabó anà de petit a classes de dibuix amb Josep Berga i Boix, el popular "Avui Berga".

— Ja veus com pots escriure'm una carta llarguíssima diguent-me només alguna brevíssima paraula d'algunes de les coses qu'has vist i viscut; l'espero, aquesta carta, adéu. Ton amic,

Josep Maria Capdevila

Has escrit alguna poesia que tinguis per llegir-me-la, vui dir, per enviar-me-la? Quan rebi carta teva, t'ho prometo, la contestaré immediatament.

Una cosa: per poc que puguis, breument o llargament, en diverses cartes o en una, entera-m de les aficions i moviment literari madrileny; quins autors estimen, quina manera de treballar tenen, la gent que val, la que crida i no val i no treballa; què els agrada i què pensen dels catalans; quina mena de joventut hi ha a Madrid etc.

* * *

8.- *Barcelona, 27-III-1914*

Caríssim: Ahir vaig parlar de tu amb en Josep Maria de Segarra. Avui t'escrivia una carta molt fidel, però l'he esquinçada:²³³ et diré de paraula, quan vinguis, lo que t'hi deia. Ton amic,

Josep Maria Capdevila.

* * *

9.- *Barcelona, 27-IV-1914*

Caríssim: Com que no m'escriuries mai, he de començar jo. No es que tingui moltes coses per dir-te, sinó que fa bon temps i que els Jocs d'aquest any seran dolents. Té la Flor Natural D. Evelí Doria,²³⁴ i no han guanyat ni englantines ni violes En López-Picó, en Bofill i Mates etc. etc.

Adeu. Escriu-me.— En Sagarra no ha tingut ni el menor desengany amb el veredicte.

233 Quan des de Madrid Riba festejava amb Clementina Arderiu per carta, Sagarra li feia de mitjancer i els fou padrí de noces. Des de les pàgines de *Catalunya* Sagarra féu l'elogi de Riba i aquest li dedicà el primer article de crítica que publicà a *La Veu* (21-I-1915); Malgrat això, hi havia entre ells dos una tensió creixent com ho mostra el fet que Riba no inclogués aquest article en cap dels seus aplecs de crítica. Capdevila, el comú amic i condeixeble, fou un dels primers que se n'adonà.

234 Evelí Dòria i Bonaplata (Barcelona 1862 - 1921). Escriptor, decorador i industrial.

Josep Maria Capdevila

* * *

10.- *Barcelona, finals abril 1914*

.....el mal era escollir aquest jurat. Es sempre així: quan s'encastella una mica a un mediocre (encara que el castell dels Jocs florals...!!) es venja del talent. Als mediocres, com a mediocres. No s'ha d'ésser com els llibres ni revistes.

Hi havia en l'últim n.º de *Bibliofilia* una crítica de *La Ben Plantada*. El crític (En Miquel i Planas,²³⁵ era) la sotmetia estrictament al seu gust o, millor, al seu plaer. El gust del crític era, en aquest cas, discutible. No la crítica, no. La crítica era, decididament, mesquina, dolenta. El gust mateix, era lo discutible: vui dir que sotsmès a un interrogatori, no sabia potser el Sr. M... respondre ni remotament al perquè de aquella crítica feta d'aquella manera... si no respongués qu'era per molestar una mica D. Eugeni d'Ors o, com ell diria, tal vegada, per donar-li un bon concell d'amic. Hi ha molta mesquinesa i vanitat; però cada dia va en disminució perquè venien d'unes causes que ja deixen més i més d'influir. Adeu. T'he escrit més llarg del que creia fer-ho. Espero aviat contestar-la. Adeu. Ton amic,

JMC

* * *

11.- *Barcelona, 15-V-1914*

Caríssim: Ahir vaig rebre la teva amable carta. No sé si en Climent s'acontentarà de que li estalviis així l'escriure-li. Aquí fa uns bons dies... No vaig mai a l'Ateneu. M'agrada lo que-m dius de Madrid: és una nova confirmació de lo que creia i crec i creuré. Aquí som una altra gent, aquí hi ha una altra raça. Però coneixem i amem tant poc Catalunya! Llegia, no fa gaires dies, o rellegia, el llibre de J. Joubert; hi dona una admirable idea del patriotisme grec: "Ce n'était pas de la Grèce, mais de la grécité, si l'on peut s'exprimer ainsi, que les anciens grecs étaient enthousiastes; et peut-être en serait il ainsi, si l'on y prenait garde, de tous les peuples fameux par leur amour de la patrie. C'est l'amour de moeurs, de l'honneur, des lois et des usages de leur pays qui faisait leur patriotisme".

Ara, caríssim, mira si no ens ha de moure un ben distint patriotisme que l'espanyol, si no tenim una altra patria. Però hem de no admetre, perxò, tot l'adormiment dels segles XVI, XVII, etc. I les poques costums i la llengua encara inculta i inhàbil per moltes coses, i la mica de tradició de

235 Ramon Miquel i Planas (Barcelona 1874 - 1950). Escriptor i bibliògraf. Fou president honorari de l'*Institut Català del Llibre* i director de la revista *Bibliofilia* (1911-1920).

costums que'ns quedi, tot això guardar-ho com a coses santes, que hi va la nostra sang i la nostra ànima. No parlo ara de política: ja m'entens. No separatisme polític; separatisme de cultura. Desconeixe'ls? __De cap manera! Al contrari, coneixe-ls i bé; però salvar les diferències. Aborrir-los i dir-ne mal? Tampoc. Ells, amb lo seu poden fer grans coses, a nosaltres estrangeres. Nosaltres només amb lo nostre farem alguna cosa.

L'esperit nostre el volia senyalar i definir dins la novel·la *La Ben Plantada*, D. Eugeni d'Ors. N'hi haurà, o n'hi ha que no hi creuen. __No hi creuen? __Es necessita, doncs, certa fe? Jo estimo amb tota l'ànima aquest petit llibre i voldria tornar-me'n divulgador. Divulgador, no. Divulgador entre els meus amics, no més. D'aquest llibre i de les lliçons tàcites de l'altre llibre adorable: la tragèdia de D. Joan Maragall, *Nausica*.²³⁶

Adeu. La carta s'allarga massa. Dispensa que t'escrigui tant desmanegadament com no m'agrada fer-ho. Adeu. Ton amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

12.- Olot, 29-X-1914

Caríssim: un moment; no mes escriure't que m'escriguis. Digueres que ho faries i veig ara que no ho faràs. Tant poques coses passen, o tant poques coses per dir-me? Escriu-me, escriu-me. En Segarra, també. Tu, principalment, que ho prometeres. Aquí no sé que passi res. Deuen passar moltes coses que no sé. Estic sol; tancat tot el dia. Estic sol com mai havia estat sol.

Escriu-me. Ton amic sempre,
Josep Maria Capdevila

* * *

13.- Olot, 7-XI-1914

Estimat amic: He rebuda la teva carta. Sabia ja que s'estava a Barcelona en plena epidemia. Si no pels diaris ho haguera sabut per casa: molts parents malalts, i avui ens diuen que a dos cosins meus els han dut la Santa Unció.

236 Obra teatral de Joan Maragall basada en un tema clàssic i amb influències goethianes, estrenada l'any 1912. L'any 1913 Carles Riba en prologà l'edició i posteriorment en féu el tema de la seva tesi (1936-38).

El meu condol per la mort del teu cosí; jo el coneixia per tu; havíem anat junts algunes vegades i'l recordo vivament. No cal que digui si desitjo el millorament d'aquells malalts qu'estimes.

Veus en Climent sovint? __ M'havia d'escriure i no ho fa no sé perquè. Surto de casa poquíssim. I fa uns dies esplèndits. Em faig l'efecte que som en una mena de quaresma; jo mereixia *aquesta* mica de soledat; l'he volguda, i no sabia estar-ne malcontent. Adeu.

Compleix la promesa d'escriure'm. Adeu. Teu amic sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

14.- *Olot, 9-XII-1914*

Caríssim: No tu solament sinó quasi tothom té una peresa d'escriure cartes! Ja'm faig càrreg de les moltes ocupacions, de les poques estones de descans, etc.

Llegia, no fa gaires dies, el volum dels Jocs de Girona de l'any onze:²³⁷ m'agraden molt les teves coses que hi tens. He rellegit també aquell article "Al marge de *La Paraula en el Vent*".²³⁸ I l'he llegit amb verdadera delectança.

Vindré aviat a Barcelona. Desitjo venir, vivíssimament. He passat moltes hores aquí d'una soledat, no sentimental ni llefiscosa, sinó sense cap ganes d'estar sol i mut. Massa sol tampoc no es pot trevallar, la fatiga us ve sense descans, etc.

Escriu-me. Jo he d'esser sempre el qu'ha de començar i acabar? Tant-se-val? Escriu-me. Ton amic,

Josep M. Capdevila

* * *

15.- *Olot, 13-XII-1914*²³⁹

²³⁷ Jocs Florals presidits per Eugeni d'Ors; Riba hi guanyà la "Flor Natural" amb una *_gloga* i el premi de D. Bartomeu Bosch amb la traducció del poema LXII de Càtul.-

²³⁸ *La Veu*, 18-VII-1914.

²³⁹ Resposta a un tema confidencial, relacionat amb la salut de Clementina Arderiu, que serà reprès en la carta següent.

Caríssim:

Veig com devies passar moments i dies d'angunia per lo que contes en la teva última carta. Mes tot lo que és sacrifici per sers amats no ha de doldre, ja que després és purificació i amor. No cap engunia, sinó la desgracia és de doldre; i cal fer vots perquè no'n vingui cap de pitjor. I així, amb tu, ho voldria. ¿Com tu, que deuries ésser, per ella naturalment, tant expansiu, et tornes amb una habitual melancolia sempre?

No per ara ultimament, que's comprèn; però ja l'última vegada que'ns vegerem a Barcelona.²⁴⁰ I abans. Mes, perdona que t'importuni amb qüestions íntimes, que tenen la seva raó totes; m'hi ha portat la teva carta.

A tothom la situació avui és difícil: ser reservat és una mala medicina per la melancolia; i la oberta confiança, és avui aconsellable? — *On doit faire choix d'amis si sûrs et d'une si exacte probité que, venant à cesser de l'être, ils ne veuillent pas abuser de nôtre confiance ni se faire craindre comme ennemies.* Però avui, sense deixar de ésser amics, ens costa tant poc de prescindir-ne, i abusar de la confiança i de l'intimitat!

Altrament, has publicat enlloc aquestes poesies últimes que'm dius? No he vist encara el llibre den López-Picó.²⁴¹ Adeu. Escriu-me.

Ton amic,

J. M. Capdevila

* * *

16.- Olot, 19-XII-1914 ²⁴²

Caríssim:

Con deuria ésser escrita la última carta meva, qu'expressés tant malament lo que t'hi volia dir!

No és cap mal, tal vegada, qu'una carta a un amic sia un poc negligida, però si passa del poc ja és diferent. I aquella devia ser... ara recordo que, a mig escriure-la, va venir algú, i al cap de dues hores l'acabí, amb alguna paraula i un adeu. Tant-se-val: amb la d'avui, si Deu vol, s'arreglarà tot malentès (millor: tot mal escrit).

240 La segona quinzena de setembre

241 Es deu referir segurament al llibre de poesies titulat *Epigramata*. Porta la data de 1915 per_ com era normal, sortí pels volts de Nadal de 1914.

242 Continua el to confidencial de la lletra anterior, amb una exposició més clara per part de Capdevila. Clementina agaf_ el tifus i estigué a les portes de la mort.

Què? Et deia reservat? — Perdona'm, caríssim. Devia voler dir, en termes generals, que moltes vegades és un remei contra la tristesa la confessió. Hi ha coses que's poden dir als amics; altres que's poden escriure i llençar-les al públic, i no's poden dir; altres que s'haurien d'escriure i esquinçar l'escrit després, o, en llenguatge religiós, dir-les en secret de confessió. I aixís, en una forma o altre, cap dels nostres pensaments o *actes* (actes sobretot) que no quedés oculte, i'ns pogues fer mal: confessió doncs, (no vull dir precisament ni únicament religiosa, ja m'entens).

Ja'm sabs no massa amic de exàmens psicològics; sinó que tota mena de confessió fos una simple relació, amb veu clara, de les accions, dels sentiments (i no massa de les intencions). I prou. No vull molestar-te més amb aquestes coses. No sabia lo que me contes den Benet. En Benet em fa molta llàstima. Havia llegides ràpidament les poesies teves a la *Catalunya*. I adeu. M'interessa la salut de la teva Clementina i'l teu benestar.

Ton amic

Josep Maria Capdevila.

* * *

17.- Olot, 24-I-1915

Caríssim:

Va escriure'm En Durán dient-me d'una revista a fer. I de la reunió del dimecres no n'he sabut res. Escriu-me, doncs, i entera-me'n; no siguis tant peresós.

A mi'm semblà que això de la revista es pararia per falta de diner, d'una banda, i perquè, d'altra, tothom a qui'n parlariem, invocant una ploranera experiència, ens prepararia el camí del desengany.²⁴³ Jo tinc per mi __i tu creus també segurament__ que sense un poc de follia no's va enlloc.

Altrament, he llegit el teu article a *La Veü*,²⁴⁴ tant de temps esperat. Tindria por, parlant-ne, de dirte res mal entès; insinúes moltes coses que no expliques rodonament, i queda de la lectura una impressió una mica confosa.

243 Capdevila sembla lamentar aquí la manca de decisió per no haver portat endavant la revista que tenien en projecte

244 "Primer llibre de poemes de Josep Maria de Sagarra". *La Veü*, 21-I-1915; reproduït a: Carles RIBA. *Obres Completes*, 2. *Crítica*, 1. Edició a cura d'Enric Sullà. Introducció ded Giuseppe E. Sansone. Ed. 62. Barcelona, 1985, pàg. 155-160. (*Clàssics Catalans del Segle XX*).

Dues paraules sobre una qüestió que no fa gaire en parlavem en cartes. Sembla que digués qu'angunia la prodigalitat den Segarra, el dar-se tot, la sinceritat absoluta. No, no; convé dar-se tot (a qui? com? quan? __Aquest és el problema). Posar en tot __com diu Josep Joubert__ no l'"esprit" sinó l'"âme"__. Però, en nom de la sinceritat més absoluta! allò que no convé és exhaurir les forces. "Celui qui fait tout a qu'il peut s'expose au danger de montrer ces formes. Il ne faut porter à ces extrémités ni son talent, ni sa force, ni sa dépense". Això últim __ni sa dépense__ no ho oblidem al parlar de la revista. Adeu.

Josep Maria Capdevila

* * *

18.- Girona, 31-VIII-1915 ²⁴⁵

Amadíssim amic:

Sense ni llegir els *Quaderns d'Estudi* que gentilment m'envies, et responc, a cop calent, a la teva amable carta; no t'excusis: també jo tants dies sense escriure't una paraula! Perdonem-nos. Dinàrem amb en Rogent junts. Jo no estava massa de bon humor tal volta. La nit anterior no havia dormit un quart d'hora, fent de centinella. Vingueren coses més interessants.

Que'm contes del "nou estat" ²⁴⁶ pròxim teu? T'han anguniat molt, caríssim, i potser massa per problemes obscurs sentimentals. Però, ¿voler defugir problemes: voler "no més els que un s'ha creat lliurement"? (No entenc be el sentit que dónes an aquests mots). No, mil voltes no.

Et desitjo amb tota l'ànima una felicitat completa; però no l'absència de problemes dels indòcils; si vols, dels obscurs.²⁴⁷ I doncs, la serenitat? La serenitat no és una immobilitat morta. Es un resultat, sembla, de la bona solució dels problemes.

No m'has cregut mai. Fa tres anys que t'aconcellava la lectura de la *Introduction à la vie dévote*, aquest amable llibre de la calma sentimental. Però... si m'escrius una lletra nerviosíssima. No s'ha de témer, doncs, que t'acontentis d'una serenitat morta. I tot això dit, doncs, és no més un dir. Bona sort i bona valentia! Semblo fer-me càrrec dels moments patètics de

²⁴⁵ En paper imprès de: Hotel del Centro / (antes Fita) / de / Francsico Camps / Ciudadanos, 4. - Teléfono, 50 / garage. Continua fent les milícies a Girona i s'hostatja al mateix lloc que l'any anterior.

²⁴⁶ Carles i Clementina es van casar el 6 de maig de 1916. Capdevila hi anà convidat i Josep Maria de Sagarra fou padrí de noces.

²⁴⁷ Hi havia l'oposició dels pares de l'un i de l'altra a les noces. En aquest sentit, Capdevila encoratja el seu amic a mirar endavant. Curiosament, el propi Capdevila es trobarà anys després amb el mateix problema familiar.

pertorbació domèstics. I més, si recordo que tu no ets massa bon diplomàtic. També m'imagino a tu t'havien de transtornar profundament.

Sabia del teu curset de Literatura Catalana moderna que'l donaves...²⁴⁸ mes no sé per on ho sabia; per alguna publicació que's feu per aquests cursos.

Que col·labori a *La Revista*?²⁴⁹ Caríssim, no no més sabria escriure al costat de don Eugeni d'Ors comptant amb la seva direcció i la seva paraula sincera.

Adeu. Records als amics. Avui escriuré, si puc, a En Josep Maria López-Picó. Adeu. Sóc el teu amic de sempre.

Josep Maria Capdevila

PS.- He vist els *Quaderns d'Estudi*.²⁵⁰ Una excel·lent delícia. Deu meu! i pensar que no he llegit encara la lògica de Stuart Mill,²⁵¹ i pensar que sóc tan ignorant, i que a Catalunya es treballa tant i be, i ¿quan hi podré contribuir? Adeu, adeu.

JMC

* * *

19.- Olot, 3-X-1915

Estimat amic:

Dues paraules no més. Estic esperant lletra teva. Me sotscriuràs als *Quaderns d'Estudi*? Fes-me aquest favor. Mil coses per dir-te. Moltes vegades he anyorat els meus amics de Barcelona. Aquí només hi ha En Vayreda.²⁵² Aquí la gent té una duresa provinciana... La gent no's fa

248 Riba, en aquesta època, de vegades substituïa Eugeni d'Ors en la càtedra d'Història de la Cultura" que impartia a l'Escola de Bibliotecàries.

249 Amb tota seguretat Riba, coneixent l'interès de Capdevila envers la nova publicació literària, li proposà de col·laborar a *La Revista* de la qual era redactor i corrector. Malgrat el refús, poc després hi envià un escrit titulat... *Influència moral del glosari*. *La Revista*, II, núm. 10.

250 Nova publicació, de periodicitat trimestral, editada pel Consell de Pedagogia de la Diputació de Barcelona. Capdevila hi efectuarà algunes col·laboracions. El primer número sortí el gener de 1915.

251 John Stuart Mill, (Londres 1806 - Avinyó 1873). Filòsof positivista anglès format en bona mesura a França i amb algunes connotacions hegelianes. Un dels pares de la psicologia experimental.

252 Francesc Vayreda i Casabó.

estimar. Sòrt d'alguna lectura acompanyadora. Joubert. *J'ai la tête fort aimante.*

Adeu, caríssim. Has oblidat de llegir sant F. de Sales? Voldria saber què'n penses. Escriu-me. Sóc ton fidel amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

20.- *Olot, 3-XI-1915*

Caríssim:

Perquè no he rebut lletra teva? Després d'aquella, confidencial, de Girona, que dava esperança d'una seguida correspondència, ni una paraula. Les coses que tinc per contar-te! Però coses meves íntimes amb les quals avui no't molestaré.

Me sembla molt bell el teu article sobre el Gènesi de Mossen F. Clascar.²⁵³

Adeu. Te desitja un bon dia del teu sant, i creu-me amic del teu cor.

Josep Maria Capdevila

* * *

21.- *Olot, 11-XI-1915* ²⁵⁴

Caríssim:

He llegida la teva amable lletra. Me sembla entendre la teva incomodíssima situació. Però, vacil!lo a cada paraula que l'escric... Què podria dir-te? Si fos en aquesta meva Barcelona sortiríem un matí clar cap a un lloc reposat, o a entrada de fosc; i mil solucions ens acudirien a tot, i conversariem de tots els problemes nostres i dels altres __que no és bo isolar les propies preocupacions,__ i, creu-me! trobaríem el conçol d'alvirar una solució clara. No somnio, no. Estic despert...

²⁵³ Frederic Clascar i Sanou, (Vilafranca del Penedès 1873 - 1921). Escriptor i eclesiàstic. L'any 1915 publicà la versió catalana del *Gènesi*.

²⁵⁴ Resposta a una altra lletra confidencial. Pel context s'hi deixen entreveure problemes sentimentals; Capdevila, per la seva banda, hi descabdella també les pròpies inquietuds, la primera de les quals és trobar feina a Barcelona, però no és l'única. En aquests moments no descarta encara treballar en un despatx d'advocacia, però té clar que la seva autèntica vocació està en les lletres.

Se com me trobo. Aquí sóc un solitari. La culpa és de la gent? Ho havia alguna vegada pensat així. Ara, no. La culpa era meva. I he comprovat que *a Olot mateix*, Deu meu! podia trobar el conçol de les solucions cercades en companyia bona. Però no és hora de parlar de coses meves. Ara són les teves que'm tenen tot l'interès.

No recordes, caríssim, un parell de pàgines de Stendhal sobre la manera, per exemple, de *guérir de l'horreur qu'inspire le rénegat vendu au pouvoir, qui examine votre passeport d'un oeil lauche, etc.?* (Mémoires d'un tomiste - Lorient, le 7 juillet). Les he tornades a llegir després de veure la teva lletra. Repassa-les i veuràs com no són una solució. Les en separa que sia un desdeny, al fons, allò que hauria d'esser compassió.

Com que has trovat el teu centre, el teu repòs, no sabria quin consell donar. Però m'agrada, per poder-te dir què faria jo. (No, no què faria - això és un dir). Escolta, doncs:

Contava aquest istiu a una gentilíssima el mal que són les petites mentides femenines, les petites crueltats, els petits fingiments. No és una ombra equívoca de coqueteria, fugitiva, no; no és la passió que inquieten fins al turment... de tot això les en absoldria. Es que amb una mentideta inofensiva (a mi, em desesperarien) s'hi juguen lo que'n diré l'esperit de veritat. Com amb un petit odi s'hi juguen l'esperit d'amor. Com amb una petita freda crueltat, s'hi juguen l'esperit de tendresa. I aquella recança infinita davant una insignificant crueltat, no vindria de pressentir una desaparició, en aquella gentil, potser amada, de la gracia de la tendresa d'ànima? Probablement. Són les primeres petites crueltats que són gracioses i s'acompanyen de la recança: veiem en una acció els dos contraris: la tendresa i la crueltat.

Doncs, bé; quan per alguna cosa fórem cruels, recordem alguna cosa amada, i per salvar l'esperit d'amor, no encrudelim aquell instant. Tal volta sense adonar-nos-en, ens trobarem compassius.

Deu meu, quina carta més llarga! __Quan vindré a Barcelona?²⁵⁵ Si puc venir el dos de desembre no esperaria per res del món el tres de desembre. I quan hi sigui, si me n'entorno serà per força; rodaré tots els despatxos d'advocats i de procuradors per si amb alguna cosa que'm donin, i que'm faci alguna cosa més fent copies, em puc pagar una dispesa i no tornar a Olot. Aquí *ara* no hi tinc res a fer.

Imperativament, he de marxar d'aquí. __Però, a casa un advocat, ¿I les matemàtiques? ¿I la meva ciencia, que's queda feta magre diletantisme? Es veritat, però *aquí m'he conegut una mica i sé que per allò que més m'apassioni*, he de marxar.- Se m'acosten moments tal vegada decissius.

255 S'hi traslladà a principis de l'any següent.

No he pensat sinó en lo pitjor que'm passés a Barcelona. Si torno aquí, a Olot, és que, ni bo ni dolent, a Barcelona no he trobat res.

Adeu caríssim. Escriu-me. No intervenc a *Vida Olotina* tant com sembla. Un senyor que'l difunt Masramón descobrí, el senyor Fontfreda,²⁵⁶ és qui porta la revista. Me plau moltíssim la nova secció de *Quaderns d'Estudi*.

Què'm demanes? Sàpigues que m'és impropia la més mínima activitat sense acció. Sol, fora de converses, de qüestions i d'amics, ni'm sé imaginar, perdo el temps en coses que no'm porten altra utilitat que la d'omplir d'accions aquell temps preciós...

Els meus amors, les meves qüestions les he de tenir materialment, davant meu. Temperalment oposat a Rousseau i al mateix Maragall al Pirineu veia una nena que's deia Marta. Després se'n recordava. "Sobretot hi pensava en les nits d'hivern, en mig del bullici de les festes nocturnes ciutadanes. Marta!"

Adeu, adeu. No'm parreu de res. Aquí es parla d'eleccions, i he de pensar que d'aquí pocs dies potser seré fora d'Olot per no tornar-hi, per contenir-me d'escriure, conversar... i preparar les eleccions que tinc davant.

Saluda afectuosament don Eug. d'Ors.²⁵⁷ Sóc el teu amic de sempre,

Josep M. Capdevila

* * *

22.- Olot, 12-XI-1915

Caríssim:

Avui escriuré la post-data de la lletra d'ahir. No és pas ésser poc inhàbil no saber dir quatre coses completes amb sis pàgines! Què, completes? Això tindria excusa i raó; no completes; ni arrodonides. Se podria creure, tal vegada, que parlava d'una recerca i domini de les emocions. No. Parlava solament de emocions consentides, o, en termes millors, recercades. Les emocions no les devem consentir ni buscar, sinó comportar només.

²⁵⁶ Francesc Fontfreda, (Barcelona 1877 - Olot 1919). Industrial, amic de Capdevila. Fundador i director de *Vida Olotina* (1915-1919).

²⁵⁷ En aquells anys, Riba col·laborava als *Quaderns d'Estudi*.

Si tingués a mà la *Introduction* ²⁵⁸ trobaria paraules precises per això. Però hauré de provar d'explicar-me com sàpiga. Ens portarien a dues maneres d'obrar diverses les dues concepcions que tinguéssim dels homes, segons creguéssim __usant paraules teves__ que "són així perquè han nascut amb un crani així", o segons els comparéssim a un instrument musical de corda, apta per l'agra dissonància rebutanta, com apta per l'harmonia.

Ve, doncs, una emoció qualsevol (bona o desordenada, a propòsit o inopor-tuna, aliada a elements de gust o amb la depravació del gust) i aquesta emoció vibra en nosaltres. Si pensem segons aquella imatge de l'instrument musical, deixarem que vibri aquella corda i no'ns semblarà cap mal aquella vibració: la comportarem. Si posem els dits damunt les cordes, amb l'intenció d'un domini complet, vé una manca de sonoritat, que'n diem, en nosaltres, sequedat de l'ànima. Cal, doncs, abandó. Però no tot ha de esser etzar. No tot vagues ressonàncies. Cal jugar amb l'instrument harmoníes, és a dir, quelcom ja de precís i numeral.

No tot en l'home ha d'ésser versalitat. Trobo elements de fixació en la professió, el dever, el gust. Cal, doncs, un domini no d'emocions, sinó d'accions. Això posa o senyala els límits en aquell abandó d'abans. Convé una humilitat molt delicada. Davant d'una harmonia ben jugada, no'ns passionem per l'instrument musical, sinó per la savia música, per allò precís, objectiu, numeral. Davant d'una dissonància, no menyspreem l'instrument humil, apte per l'harmonia.²⁵⁹ Aquest matí m'ha vingut aqueixa comparança de l'instrument musical, i n'estic content perquè m'ha estat dòcil de llarg a llarg de la post-data.

Adeu. Ah, dues paraules. Detalla'm què hauria de fer per *Quaderns d'Estudi* i compliré com pugui. Una explicació sobres una cosa meva, allò de marxar d'Olot.²⁶⁰ La primera obligació meva és obeir la meva natura (no vaga inclinació, no instint, sinó segons coneixença de les meves aptituds i incapacitats, les línies essen-cials de la natura). Doncs bé; convé omplir les meves hores d'una acció fecunda de *fixació*. (Recorda paraules mateixes d'aquesta lletra). Aquí, obrant sobre lo que'm volta, no compleixo el meu dever, la meva missió. Però segons la meva natura, he d'obrar sobre lo que'm volta. Doncs, cal que marxi d'aquí. No vaig a Barcelona a buscar-hi ambient, sinó objectes.

258 *Introduction a la vie dévote*, de sant Francesc de Sales.

259 Imatge orsiana, Depenent de la "Filosofia de l'home que treballa i que juga". L'any 1921 Capdevila dedicarà una sèrie d'articles a *La Veu* sobre aquest tema..

260 A primers de gener Capdevila es traslladà a Barcelona. Viu en una casa de dispeses, anomenada DEOPS (C/. Balmes 69, 2.n 2.ª). Fins a l'any 1918 participarà activament en la vida cultural d'Olot: amb els escrits a "Vida Olotina", formant part de la Junta Organitzadora dels Jocs Florals en qualitat d'arxiver i preparant la biblioteca.

Adeu. No oblidis els meus afectuosos records per don Eugeni d'Ors.
Adeu. Sóc molt amic teu,

Josep Maria Capdevila

* * *

23.- *Barcelona, 25-V-1916* ²⁶¹

Caríssim,

M'agradaria veure les proves del *Natorp*.²⁶² No vaig a l'Ateneu. Digue'm com les podria veure si a l'impremta a casa (Balmes, 69, 2.on 2.ª) o aon. Em convé molt veure-les. Dona'm l'adreça de casa teva que't vindria a veure.²⁶³

Adeu. Records a la teva Clementina. Ton amic, affm.

Josep M. Capdevila

* * *

24.- *Olot, 11-VII-1917* ²⁶⁴

Amic caríssim,

Rebuda la teva lletra amabilíssima. Fas bé d'enviar-me versos, perquè també te n'hauria demanat. En els versos que m'envies sembla haver-hi una orientació nova que s'inicia però que jo encara no sabia ben definir. Envia-me'n més; m'interessa moltíssim veure els versos que componguis.

Me sembla comprendre la teva situació, d'un acontentament afectiu i d'un voler insaciable de noves comunicacions intel·lectuals. Però això tal vegada és l'única solució d'equilibri en la vida. Aquell que s'acontenta intel·lectualment és un imbècil. Aquell que no s'acontenta afectivament és un malhaurat.

261 Targeta postal adreçada a: D. Carles Riba-Bracons / Ateneo Barcelonés - Canuda / Barcelona.

262 Paul Natorp, (Düsseldorf 1854 - Marburg 1924). Filòsof i pedagog alemany. Capdevila traduí al català un comentari a la *Sozialpädagogik* de Natorp escrit per Manuel García Morente. Fou la primera versió que Capdevila veié publicada.

263 El matrimoni Riba-Arderiu vivia al Putget, al C/. de Roca i Batlle, llavors quasi despoblat. Clementina el descriu en una poesia titulada "El meu carrer": *Pel meu carrer passa una gent estranya / homes i dones, cadascú amb el feix; pel meu carrer, que és dalt de la muntanya, corren les aigües i molta herba hi creix.* "L'alta llibertat".

264 En aquesta carta es confirma un cert mestratge literari de Capdevila envers Riba.

No tenia notícia encara de l'aparició de la *Mir_ia* de la Maria Antònia Salvà.²⁶⁵

No'm sé imaginar les aventures del teu barceloní²⁶⁶ dins i fora de Barcelona.

Aquest any hi haurà Jòcs Florals olotins.²⁶⁷ T'enviaré el Cartell desseguida que aparegui. M'ha agradat molt saber el reviscolament de la Editorial Catalana.²⁶⁸ I també la teva col·laboració a *La Veu*;²⁶⁹ serà un plaer pels lectors i un consol pels escriptors.

Ja tinc poques coses per contar-te i cap de nova. M'han dit que a Olot ja hi havia algunes famílies forasteres. Avui vaig a Santa Pau ²⁷⁰ a passar alguns dies.

Adeu. Saluda la teva Clementina de part meva, i ¿no'm podries enviar cap poesia d'ella quan m'escriguis? Pensa-hi. Adeu.

Teu afectíssim sempre,
Josep Maria Capdevila

* * *

25.- Olot, 18-VIII-1917 ²⁷¹

²⁶⁵ Maria Antònia Salvà i Ripoll, (Ciutat de Mallorca 1869 - Lluçmajor, 1958). Escriptora. A petició de l'IEC, traduï *Mireia*, de Mistral 1917). La visita de Capdevila a Mallorca, amb Carles i Clementina, fou l'any 1918.

²⁶⁶ Com s'assenyala a la carta següent, sembla referir-se a en Perot Marrasquí.

²⁶⁷ És el primer any del Certamen renovellat i Capdevila insisteix en la participació de les primeres figures.

²⁶⁸ Sota la direcció editorial de Josep Carner, L'Editorial Catalana es fundà l'any 1917 i començà les edicions el 1918. D'entrada, es dividí en dues col·leccions: La *Biblioteca Catalana* que s'inicià amb *L'auca de la Pepa*, de Josep Pons i Massaveu, i la *Biblioteca Liter_ria*, amb l'*Eneida* de Virgili (versió de Mossèn Riber), per a les traduccions.

²⁶⁹ Carles Riba havia començat de col·laborar a *La Veu* el gener de 1915, per_ ho feia espor_ dicament.

²⁷⁰ Concretament al Mas Esparregueres, del terme del Sallent de Santa Pau, propietat de la família Capdevila.

²⁷¹ Llargíssima carta on Capdevila s'esplaià a cor què vols amb el seu amic. És encara recent la mort de Prat de la Riba (1-VIII-1917) i el futur polític provoca inquietud especialment entre els membres de les "Joventuts Nacionalistes", on Capdevila __i sembla que també Riba__ militen.

En aquesta lletra hi apareix ja la visió crítica de Capdevila respecte d'una burgesia ancorada únicament a fer diners, sense inquietuds culturals i molt menys socials. Francòfil convençut, s'adona que la divisió entre els uns i els altres no és únicament del color de la bandera, sinó que hi ha la darrera el futur el país i, al capdavall, la subsistència de la democràcia.

Caríssim,

Rebuda la teva carta del dia 17. D'acord sobre el que dius d'aquesta revolució. El dia 19 era a Barcelona.

Després hem fet una propaganda tan eficaç que el diputat Llosas ha presentada la dimissió. Voldríem En Bofill i Matas. Digues-li que el volem de totes passades.

A Catalunya hi ha com dos corrents polítics. Un que mira a la propaganda; al vot, a la voluntat, a la opinió del burgès. La sirena que entusiasma el bon burgès és l'èxit, la victòria, que ell guanyi. (Un exemple: ¿Quins diaris compra el burgès francòfil? ¿I el burgès germanòfil? __ Aquells que li donen __no la raó, que d'això se'n cansaria desseguida,__ sinò la victòria).

Aquesta política que crea allò que se'n diu una opinió, fent que la burgesia tothora paladegi èxits i victòries, és singularment estèril i inestable: ve un altre i promet victòries i aleshores venen les divisions de la opinió.

Per obtenir l'adhesió del burgès, la victòria ha d'anar amb que defenseu els seus interessos particulars, i que amb els enemics vostres correrien perill. En argot burgès, de la victòria, de l'èxit, de la veritat satisfeta se'n diu la part "poètica", "espiritual"; i dels seus interessos particulars se'n diu la part "positiva", "real". I aquí s'acaba la ideologia burgesa.

Un altre corrent polític a Catalunya és el que va a la competència, al saber, a l'art. Biblioteques, publicacions, escoles. Així com el corrent anterior anava a la satisfacció immediata, a l'èxit, en aquest l'èxit sempre ve tard i sempre és un poc dubtós: amb paraules orsianes: "se'n pot esperar tot a condició que no's compti amb res"; amb paraules d'En Carner: "no's va a l'èxit sinó a l'immortalitat".

Doncs bé, ara s'hauria de conciliar aquesta política de la competència, amb les coses actuals, burgeses totes: sufragi universal, provisió de càtedres per tribunals, opinió pública, etc. etc. Conciliar de moment la política burgesa amb la política de la competència, i, encara no's pugui, anul·lar la política burgesa *canviant-li*, llevant-li les institucions; veusaquí la feina que hi hauria a fer.

Perdona que m'allargui tant en coses polítiques, i encara apreciacions, personals només. Tal vegada comprenc aquell *neguit* de què'm parles. Es poca cosa i no és poca cosa. Obtingut, assolit un *ordre* interior, en el jo, el fet que aquest ordre encepugui amb un *desordre* exterior és poca cosa. Però

com que sempre i quasi a tothora s'encepega amb un o altra desordre exterior, si no's trobés una solució per no topar-hi, això no fóra pas poca cosa.

Quina és la solució perquè els desordres exteriors no torbin l'ordre interior? S'ha dit una ironia, una ironia indulgent. Jo m'he convençut que molta gent és incapaç d'ironia i més d'una ironia indulgent, coral.

Jo crec que és qüestió de raça. Un empordanès és capaç d'ironia, un vigatà, no. Diríem, doncs, que els vigatans han de veures pertorbats per desordre exterior sempre, essent-los però cosa impossible l'ordre interior si no fan una vida reclosa, solitària, fugint les topades amb l'exterior, fugint tot contacte amb l'exterior com fugirien del dimoni? És a dir que els pobres vigatans foren una gent estrangera, reclosa, solitària, o bé si no una gent dolenta?

Meditant solucions he vist que una mateixa solució duia, segons el temperament, a normes de conducta, o millor, a conductes molt diferents.

Així la solució de l'ironia mentre per un empordanès hauria estat la salvació, a un vigatà l'hauria dut tal vegada, en comptes d'una ironia que llença vels sobre les coses i insinua el desordre i l'ordre a la vegada, l'hauria dut a una sàtira realista, cruel, al sarcasme.

Hauria ideat una solució. Calia bondat, simplicitat de cor, rectitud; però també calia decisió. Sense decisió en la bondat se és un M. Arnoux que en el fons és bo, però juga els diners, etc. etc.; se és una Mlle de Volanges ("Liaisons dangereuses"). Amb decisió sense bondat es podria arribar a ésser un Vicomte de Valmont o una Marquise de Merteuil. Una bondat decidida fóra per un empordanès un ideal àtic, per un vigatà, un ideal lacedemònic.²⁷² En resum, a tots, la solució fóra salvar el propi ordre. I pels altres allò que's pugui que no torbi l'ordre interior propi; i potser el millor és confiar en l'eficàcia de l'exemple.

Ara tu podràs observar com ara parles d'ordre, de serenitat, de calma, i això és molt lluny d'aquella anterior exacerbació de l'emoció, dels sentiments __molt anterior__, ja llunyana. Les teves darreres estances senyalen el trànsit. Així el llibret d'estances serà bellíssim.

He d'aprofitar aquesta pàgina. M'escris dels contes, *històries del Perot Marrasquí*:²⁷³ "Cal llegir-ho, no es poden narrar perquè se'n perdria allò que n'és per ventura la millor part: el detall pintoresc". Jo responc: "cal

272 Passatge fosc, a manca del context precedent.

273 L'obra, feta per encàrrec de la Casa Muntanyola, aparegué en fascicles; el pròleg del primer, és datat el mes de setembre de l'any 1917.

llegir-ho; no me'n puc fer càrrec, perquè no me'n puc fer d'allò que n'és per ventura la millor part".

Aquells teus articles a *Cuca-fera* ²⁷⁴ em varen ser una sorpresa. Em té molt encuriolit la teva *Odissea*.²⁷⁵ Aquest hivern m'entregaré un poc a l'aventura: donaré lliçons (si'n trobo) i em ficaré a qualsevol redacció (mentre sigui catalana, i m'hi vulguin).

No escriguis a En Badia.²⁷⁶ Les teves coses i les de la Clementina no necessiten combinacions. Envia-les desseguida. Adeu. Els versos de la teva Clementina, molt bells. Desitjo vivament que es posi bona. Adeu.

Teu, afectíssim,
Josep Maria Capdevila

PD. Una observació. En l'escriure pot més una imatge que no un fet real, que no una presència real. S'escriu de memòria.

Ara tu escrius __les *Estances* que m'envies__ sobre un trànsit que ja és llunyà. Trànsit: aquestes estances diuen una cosa nova i es lliguen també amb les anteriors estances:

*T_nuement mon cant declina
els mots són tendres i perfets;
mes, febre viva, tu no hi ets,
tu no hi ets pus, joia divina.*²⁷⁷

Perquè una emoció actual *nova* esdevingui conscient fins a poder-se dir, escriure, cal un temps; cal que s'allunyi en el temps, que passi a la memòria. Però quan es presenta a la memòria cantable, és que l'ha suscitada una emoció actual i nosaltres pensem de vegades que en aquesta està tot.

PD. Nova Post-dada; aquesta brevíssima. El secretari dels Jocs és fòra. Envia el plec a Antòn Bolós. Carrer de Sant Rafael - Olot. Que no hi envia M. Riber? Que hi envii desseguida, que s'acaba el plec i s'ha d'omplir el cartell. (El plaç s'allargarà un poc, si convé... Que hi envii En Carner i tu indica per quin premi envia la composició. No li diguis res per ara. Ja t'escriuré sobre això). A M. Riber, sí, que envii. En Sagarra que no hi falti *personalment*. Mira les poesies que enviïn.

274 Setmanari barceloní humorístic (abril-agost, 1917).

275 Publicada en tres volums, l'any 1919 a l'Editorial Catalana. (*Biblioteca Literària*).

276 Carles Badia i Malagrida.

277 Estança 49 del Llibre Primer. *Obres Completes*, Vol. I. *Clàssics Catalans del S. XX*, pàg. 92

* * *

26.- Olot, 3-IX-1917

Caríssim,

Avui ja puc donar-te notícies certes dels Jocs olotins. En Carner té la Flor Natural. També hi són premiats En Sagarra i Mossèn Ll. Riber. Les "Estances" tenen el premi de l'Ajuntament. La *Elegia*, el premi Vayreda. Sé que aquesta elegia ha plagut moltíssim al president del Jurat.²⁷⁸

Si d'alguna manera pots saber qui vindrà a la festa m'agradaria que m'ho escrivíssiu.

Adeu. Teu amic,
Josep Maria Capdevila

* * *

27.- Barcelona, 25-III-1918

Caríssim,

Me diuen que aquest matí m'has telefonat a l'Ateneu, quan ja era fora. Abans d'ahir veia dubtós el venir jo a Mallorca; avui ja dic que no vindré.²⁷⁹

No sé res de casa; vindran segurament quan jo me n'aniria. El divendres tenim reunió a l'"Escola Industrial". Aquests dies En Creixells ²⁸⁰ hi anirà

278 Presidits per Eugeni d'Ors i amb la participació de Carner, Riba, Sagarra, mossèn Riber i Clementina Arderiu i Joaquim Folguera els Jocs Florals olotins de 1918 van representar un dels esdeveniments literaris més significatius del país.

279 Carles i Clementina persuadiren finalment el seu amic perquè els acompanyés a Mallorca. L'estada a l'Illa tingué lloc del 26 al 31 de març. Anys després, des de *Serra d'Or*, Capdevila en feia la següent evocació literària: *A Palma saludarem En Joan Alcover al cancell de l'audiència, i En Costa i Llobera al portal de la Seu. Aquest ens manifestà l'alegria de veure el traductor de les "Eglogues". La Maria Antònia i el seu amable germ_ens invitaren a dinar al poble de Deià. Estiguérem a la Vall de Sóller, i una nit obligada al Port de Sóller perquè en fugí el tramvia. Amb en Ferr_per guia, en una anada al Gorg Blau, ens perdérem al Pla de Cúber.*

280 Joan Creixells i Vallhonrat, (Barcelona 1896 - 1926). Escriptor i filòsof, amic de Capdevila. L'any 1919 impartiren classes al seminari de filosofia en qualitat de professors adjunts. A manera de necrològica, Capdevila li dedicà un estudi titulat: "Joan Creixells, les seves tendències ideològiques" *La Nova Revista*, 2. Febrer 1927, pàg. 101-104.

cada tarda. (No sabs qui és en Creixells? Es un que ve amb mi allà, a les reunions).

Tot això m'espatlla la ill·lusió que em feia l'anada a Mallorca, doblada per poder-hi anar amb vosaltres. Mossèn Ll. Riber et buscava aquest matí.

Adeu, caríssim. Si marxeu demà potser no rebis aquesta lletra... Però ja ens veurem. Adeu. Records a la teva Clementina.

Sempre teu,
Josep Maria Capdevila

* * *

28.- Olot, 25-VIII-1918 ²⁸¹

Caríssim,

He rebuda la teva lletra amabilíssima. He passat alguns dies a Mieres ²⁸² i, com que Mieres figura que és un lloc incomunicat, no t'havia escrit abans.

Segurament __no sóc, no puc ser senyor dels meus passos__, probablement vindré a l'excursió ²⁸³ amb l'Obiols. ²⁸⁴ M'agradaria reveure les terres empordaneses acompanyat dels millors amics. Pots pensar que vos acompanyaré, si no puc venir a tota l'excursió, fins on pugui.

Mentre era a Mieres, han publicat el cartell dels Jocs Florals olotins. En aquest cartell hi ha alguna cosa fora de lloc; *but it is needless*. Hi he posat un premi __com que no sóc del jurat qualificador__ a una versió del grec, pensant assegurar així la teva vinguda si enviaves un cant o un fragment qualsevol de la teva *Odissea*. Això és un excés de previsió.

281 *Els Amics d'Europa*. Publicació quinzenal. Organ del "Comitè d'Amics de l'Unitat Moral d'Europa". Des de la primera quinzena d'octubre de 1917 apareix com a suplement de *Vida Olotina*.

282 "Les Esparregueres"; mas de la parròquia del Sallent del terme de Santa Pau. Mieres és el municipi del costat.

283 En una targeta postal de Riba a López-Picó, datada a Besalú el 24 de setembre, s'explica que l'excursió començà el dilluns 23 de setembre i acabà el diumenge 29. L'itinerari fou Olot, Besalú, Port de la Selva, Cadaqués, l'Escala, Empúries i Arenys de Mar. Hi participaren Carles Riba i Clementina Arderiu, Josep Obiols, Ventura Gassol i Capdevila.

284 Josep Obiols i Palau (Sarrià, Barcelona 1894 - Barcelona 1967). Pintor amic de Capdevila, format a l'Escola de Decoració de Torres-Garcia en el més estricte classicisme, s'especialitzà en l'art religiós. Vegeu: "Art Catòlic. Comoentari a unes pintures de Josep Obiols". *La Veü*, 22-VI-1923.

Penso que En Carner podria venir si tirava als Jocs i li donaven (jo sense ser del jurat, miraré de persuadir des de fora - i això és un excés de previsió) el premi Fàbregas. Escriu-me combinacions possibles que imaginis.

Jo faré tot el que pugui per decidir el jurat a favor nostre. Envia'm les composicions a mi, i de seguida. Diré que manquen premis al cartell, que En Raimond Vayreda escrigui als senadors d'Olot, i llavors faríem un suplement que, si fos de premis en metàl·lic, em faria més fàcil enquistar les poesies dels Manents, Fonts, Capdeviles, etc. Adeu. Esquinça aquesta carta que sembla cínica. Saluda de part meva la teva Clementina.

Les teves notes o, millor, articles a *La Veu* són molt bells. Al secretari dels Jocs, Fontfreda, un dia li deia si li agradaven unes meves notes publicades a *Els Amics d'Europa* i em responia que no li agradaven gaire, que hi havia a Catalunya tres prosadors: En Xenius, En Carner i En Riba. Em descuidava En Ruyra, i no sé si cap més. En Fontfreda té lluc.

Adeu. Disposa sempre del teu amic que no desitja sinó veure't i conversar llargament,

Josep Maria Capdevila

* * *

29.- Olot, 20-IX-1918

Caríssim,

Molt bé tot el que haveu fet.²⁸⁵ Parlarem de mil coses. Me doldria que En Carner no vingués.²⁸⁶ Records a l'Obiols.²⁸⁷ Saluda de part meva a la teva Clementina.

Adeu. Encara que no t'escrigui te recorda cordialment, ton amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

285 Relatiu a l'organització de l'excursió.

286 A la inauguració de la "Biblioteca Popular" d'Olot que tingué lloc el diumenge, 22 de setembre.

287 El pintor Josep Obiols, molt amic de Carles Riba.

30.- *Blanes, 29-VII-1919*

Estimat amic. He escrit la teva nota,²⁸⁸ que t'havia promès. M'hauria agradat més parlar-te en cartes del teu llibre.²⁸⁹

He corregit molt aquesta nota i encara al copiar-la hi sentia mil dissonàncies, hi trobava inexactituds. Tant, que no la dono per acabada, i voldria que fossis tu que la revisessis. Potser valdria més no publicar-la. Entre altres defectes té el de suposar que el lector ha llegit amb atenció el teu llibre. He evitat l'apologia parlant de les teves poesies com l'he evitada parlant d'un llibre que jo he estimat tant com és el *Cançoner* del Petrarca.

M'hauria estat més fàcil i més agradable passar de llarg l'aspecte obscur d'*algunes* estances i parar-me en la majoria, que són clares. Però he preferit entretenir-me en les dificultats. Escriu-me. Faré allò que vulguis d'aquesta nota.

Ara sóc a Blanes. Escriu-me a Olot, que ja hi seré el dia 31. Adeu.
Records a la Clementina. Afectuosament,
Josep Maria Capdevila

* * *

31.- *Santa Pau, 16-VIII-1919*²⁹⁰

Sr. D. Carles Riba

Estimat amic: Rebuda la teva amable lletra a Santa Pau.²⁹¹ Mentre jo escrivia la teva nota, estava pensant massa tal vegada en l'aventura vital que el teu llibre revela i que jo callava i fins dissimulava al públic. Això feia que oblidés una cosa tan essencial i que (si les coses el podien fer dugues vegades!) caldria posar en primer lloc: el caràcter de recerca en la matèria artística (els mots, les expressions, les estrofes, etc), d'esforç per identificar amb la matèria artística l'interès total de l'obra.

288 Amb el pseud_nim M.M. Capdevila féu una recensió del *Primer llibre d'Estances* i volgué que Riba se la llegís abans. En les reflexions de Capdevila hi podem endevinar els seus dubtes en la publicació de la nota, a causa de la profunda amistat amb Riba. Vegeu: "Primer llibre d'Estances", per Carles Riba. *La Veu*, 14-IX-1919.

289 Carles RIBA. *Estances "Llibre primer"*: Edicions de La Revista, Barcelona, 1919.

290 Continua el tema anterior. Capdevila fa petites esmenes al comentari sobre el primer llibre d'*Estances* fins a configurar el text definitiu.

291 Pròpiament, al Mas Esparregueres del Cellent de Santa Pau.

Això ja és vist una mica amb el caràcter d'aventura que dic que sembla la teva obra o el conjunt de les teves obres tingui. Però no hi és dit prou explícitament; tant com caldria.

El final de l'article potser fóra més clar si sigués així: *Millor, aquesta infidelitat. No seria tal vegada infidelitat sinó un retorn benaurós a la manera pròpia. perquè qualsevol poeta, i tot artista, té un poc la seva manera i cal que no l'abandoni per temor als defectes que en puguin pervenir a la seva obra. Tota manera és una qualitat que voreja un defecte. Una poesia molt plàstica és de vegades dura; una poesia musical és de vegades vaga i mòrbida; una poesia molt imatjada és de vegades buida; una poesia austera i reflexiva és de vegades apagada d'emoció. Cal suportar humilment aquells defectes que són gairebé inherents a les qualitats; cal suportar aquests defectes humilment i, si pot ésser, amb alegria.*

Mira si et sembla bé la correcció. Tens dret a la correcció de la meva nota; un dret que no solament te'l dono sinó que et demano que, per favor, no l'oblidis.

Posa el meu nom sota aquesta nota o bé un pseudònim (Joan Aubaré, per exemple) o unes inicials.²⁹² Allò que t'agrairia també és que la salvís de les *errades de impremta*; que no hi hagi omissions, mutilacions, etc.: totes aquelles errades que provinguin de l'impremta.

Una recomanació; en uns Jocs Florals, En Benavent ²⁹³ ha enviat unes poesies: "Del ritme espars". Si et sembla que no és cap injustícia, mira que se les premii. Vui dir només en el cas que fos per distracció del Jurat que corressin el perill de no ser premiades.

Adeu. Records a la teva Clementina. Afectuosíssimament,

Josep Maria Capdevila

* * *

32.- Olot, setembre de 1919 ²⁹⁴

Estimadíssim amic,

²⁹² Riba opt., en aquest cas, per les inicials M.M. És l'únic article de Capdevila que coneixem amb aquest pseudònim.

²⁹³ Pere Benavent de Barberà i Abelló, (Barcelona 1899 - Reus 1974). Arquitecte i escriptor, amic de Capdevila. L'any 1918 edità en versió catalana els *Pensaments* de Joseph Joubert (*Minerva*. Segona Sèrie, vol. IV).

²⁹⁴ Sense data; pel tema tractat (la recensió de les "Estances"), cal situar aquesta carta a primers de setembre.

He estat uns dies a Barcelona, i no t'he pogut veure. He rebuda la teva lletra parlant d'allò de les inicials d'aquell article. Jo t'havia dit que fessis allò que volguessis; així em semblà bé trobar-hi aquelles inicials com m'haguera semblat bé trobar-hi el nom. Això era cosa que tu havies de dir. Com havies de dir també a on s'havia de publicar l'article, i si s'havia de publicar o no.

Adeu. Records afectuosos a la teva Clementina. Vindré aviat i parlarem llargament de mil coses. Teu amic sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

33.- *Barcelona, 1-I-1920*

Estimat amic,

T'hauria de veure per arreglar els papers de l'Eudald Duran;²⁹⁵ jo mateix me'n cuidaré i procuraré que surti el llibre aquesta primavera.

Bon any nou! Saluda de part meva afectuosament la teva Clementina.

Josep Maria Capdevila

* * *

34.- *Barcelona, 5-IX-1921* ²⁹⁶

Sr. D. Carles Riba

Estimat amic,

Per si t'interessa canviar de pis, n'hi ha al mateix replà del meu pis, un per llogar [Carrer de Granados (Universitat), 139 - pral.].

²⁹⁵ Eudald Duran-Reynals (Barcelona 1991 - París 1917). La seva mort fou un cop dolorós pels companys de promoció. Formava part del grup "La Revista" que li publicà el llibre *Quatre històries* (gener 1918). L'any 1919, després de la mort __també prematura__ del poeta Joaquim Folguera, hom decidí aplegar-ne el testament literari. Qui millor que un crític com Capdevila? Amb tot, les proses completes no sortiren fins l'any 1952 a la "Biblioteca Selecta", amb un pròleg de Josep Maria de Sagarra. En aquesta lletra Capdevila apareix com un dels marmessors literaris de l'amic i condeixeble Eudald Duran i Reynals, juntament amb Carles Riba i Josep Maria de Sagarra.

²⁹⁶ Paper de: Ateneo Barcelonés / Apartat de correus 97 / Particular.

Per si et convingués, el propietari és el senyor Anglès (Lampisteria del carrer de Salmerón, pujant a mà esquerra, vora una botiga de robes "La Innovación").__ No sé ben bé què hi ha; si té llogater, si és que ja li han dit que li deixaven el pis, etc. Ell t'informarà millor que jo.

Adeu. Records a la teva Clementina. __Si totes aquestes coses de pisos ja no t'importen gaire, perdona, i disposa sempre de ton affm. amic de sempre,

Josep Maria Capdevila
C/. Granados, 139, pral. 1.ª BARCELONA

* * *

35.- *Barcelona, 7-XII-1921*

Estimat amic,

He fet la tria de fragments de la *Política d'Aristòtil* pel fascicle de la F.P.²⁹⁷ Si necessites el text francès digues-m'ho. Caldria que tot estés enllestit de seguida.

La tria és: Llibre I, Cap. I, 1, 4, 7 (fins on diu "talment vivien els homes dels temps primers"), 8, 9, 10, 11; Cap. IV, 9. "Es tracta d'examinar etc.", 10, 12. Llibre II. (Una nota sobre la República de Plató, preliminar). Cap I, 2, 4, 7, 10, 17: "Quan una substància, etc". On diu: "aquells noms sagrats" s'ha de posar "els noms sagrats de pare i de fill"; Cap II, 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10; Cap. IV, 11. Llibre IV, Cap I, 2 (fora fins al primer punt), 3, 4, 5, 6: només un punt: "La vida més perfecta pel ciutadà, etc... per a poder fer allò que la virtut voldria".

M'agradaria que hi posessis les notes que et semblés bé perquè fos intel·ligible a qualsevol lector. Per exemple: alguna nota sobre l'esclavitud i l'abolició posterior de l'esclavitud deguda al cristianisme (4, cap.I, llib.I). El cultiu de les terres pels esclaus (lib. II. cap. II, 2); nota sobre els viatges en l'antiguitat grega (Lib II, cap. II, 3); etc.

Adeu. T'agrairia que enllestissis tot això. Teu afectíssim,

Josep Maria Capdevila

Records a la teva Clementina

* * *

36.- *Barcelona, 2-II-1922* ²⁹⁸

Estimat amic,

Vindré al Continental ²⁹⁹ aquest vespre. Si no vingués, recolliria l'Aristòtil³⁰⁰ a l'Ateneu o si me'l poguessis fer enviar a nom de "Biblioteca d'Estudis Socials" (Rambla de Catalunya, 123, 2º), com te sigués més comode.

Adeu. Records,

Josep Maria Capdevila

* * *

37.- *La Garriga, 15-IV-1922* ³⁰¹

Estimat amic,

Rebudes les teves amables postals, i perdona'm que hagi tardat tant a respondre-les. Ja ha sortit el teu Aristòril.³⁰² De seguida que arribi a Barcelona te n'enviaré un parell, i tots els que vulguis demana-me'ls; te'n guardaré uns vint-i-cinc exemplars.

Qüestions econòmiques: de seguida que pugui arreglaré l'afer Xenofont. La teva mensualitat de febrer (de l'Escola d'Arts i Oficis) la tens cobrada?

298 Paper de: Ateneo Barcelonés / Apatat de Correus 97 / Particular. Porta la data 2 de febrer de 1921, però és evident, pel tema, que fou un lapsus __propi dels primers mesos del nou any, i correspon al 1922.

299 El Cafè Continental, situat a la Rambla (xamfrà Plaça de Catalunya) fou des de l'any 1913 el lloc de tertúlia de la penya de *La Revista* de López-picó.

300 Els originals del llibre de Riba, *Crítica del comunismo de Aristóteles*. Traducción directa del griego por C. Riba, profesor de la Escuela Superior de Bibliotecarias, Barcelona, 1922. (BES).

301 Paper de: Balneario Blancafort / La Garriga / Teléfono n.º 6. Riba sojorna a Munich i Capdevila l'informa sobre la dinàmica de les institucions de cultura i la situació general de Catalunya i Espanya.

302 Cfr *Crítica del comunismo*, de Aristóteles, traducción directa del griego por C. Riba, Profesor de la Escuela Superior de Bibliotecarios, Barcelona, 1922. (BES).

Si no, te la cobraria i et duria els diners on me diguessis. Jo necessito per cobrar el març una autorització teva; com que també necessitaré autorització per l'abril i el maig, si em fessis les tres autoritzacions alhora (en papers i amb dates diferents) no hauríem de pensar en més tràmits administratius.

Avui he llegit el pròleg a la teva antologia de Verdaguer.³⁰³ L'ha publicat *La Veu*. Es bellíssim.

Ha sortit el primer volum de la Biblioteca "Estel". *l'Escola dels marits*, versió Sagarra.

Hi ha una mica d'enrenou polític. Manifest de la joventut catalanista. Conferència nacionalista anunciada. No veig aquestes coses gaire clares. Desastres espanyols a l'Àfrica. - Ja et pots fer càrrec de l'estat d'esperit de tothom.

He assistit a moltes reunions de la Comissió d'Educació General de la Mancomunitat; impressions de sorpresa: la pedagogia planeja coses noves; quan no hi ha plans delirants de grandesa, surten uns plans massa esquifits. Realment, és difícil saber veure les coses tal com són.

Adeu. T'escriuré més sovint. Records afectuosos a la teva Clementina. La meva esposa vos saluda cordialment. Teu amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

38.- *Barcelona, 25-VI-1922*

Estimat amic,

He estat enfeinadíssim tot aquest temps, a no poder més. Estic ocupat en estudis de principis econòmics i sociològics; i aquestes matèries són tan blanques que un corre el perill de creure's haver fet alguna cosa, saber alguna veritat, i no haver forjat sinó una fantasia inútil o nociva.

Ara escric uns articles sobre el llibre d'En Sagarra "Poemes i Cançons",³⁰⁴ aplec dels seus llibres anteriors amb les poesies disperses. No sé ben bé si sabré veure tot el conjunt de la seva obra, amb les seves febleses, les seves

303 "Introducció" a les *Poesies* de Jacint Verdaguer. Tria de Carles Riba. Ed. Catalana. Barcelona, 1923, pàg. 5-17. (*Biblioteca Literària*).

304 "Poemes i cançons de Josep Maria de Sagarra". *La Veu*. I. 21-VI-1922. II. 30-VI-1922. III. 15-VII-1922. IV. 8-VIII-1922.

gràcies i la seva força. Tant se val! L'obra d'ell serà la mateixa; jo seré l'únic que hi perdre, si no me'n sé sortir bé. He de procurar, doncs, fer allò que pugui i després estar tranquil.

Ara hem canviat de pis. Estarem molt millor. Estem a la Rambla del Prat, número 6,-Pral. 2.ª.

Les coses de Catalunya? No vulgues saber-les gaire. Hi ha molt pessimisme. Jo potser sóc l'únic en creure que van bé. No facis cas d'aquells que tot ho veuen negre.

El fascicle de Xenofont³⁰⁵ el publicarem després d'algun de més estrictament tècnic.

Respecte de la qüestió catalana, recorda una cosa: aquí les qüestions socials han estat tractades d'una manera que és pitjor que no una manera errada: han estat tractades amb covardia. Això explica molt la desorientació d'avui.

Adeu. Ja t'escriuré, no més llargament, però més sovint. Records de la meva Carme, saluda a la teva Clementina de part nostra; i tu perdona la negligència en escriure't d'aquest amic teu que t'estima,

Josep Maria Capdevila

Encara estem examinant els minyons de l'Escola d'Arts i Oficis. A classe sempre n'hi veiem pocs; però eren atents.

* * *

39.- *Barcelona, 21-IX-1922* ³⁰⁶

Estimat amic,

Tens molta raó queixant-te de que no t'escrivís abans. He passat algunes contrarietats d'ordre familiar, gràcies a Déu, ben resoltes ara, però que foren ben penoses: hem tingut un filllet i la mare estigué a punt de morir. Ara està bona, cria el petit i tot va de bo en millor. Les coses quan es poden contar després tranquil·lament fins semblen més petites; però quan passen no s'hi veuen gaire.

305 S'havia de titular: *Diálogos del perfecto ciudadano*, extracto de los "Recuerdos" de Jenofonte. Traducción directa del griego por J. March.. Vegeu darrera p_g. del llibre *La civilización*.

306 En aquesta lletra Capdevila s'esplaia a cor què vols amb el seu amic; en aspectes familiars, polítics __dels quals no acostuma parlar gaire__ i temes relacionats amb la seva vida intel·lectual.

Aquí hi ha hagut alguna remor i molts canvis. Els nostres amics, tots o quasi tots estan a "Acció Catalana",³⁰⁷ partit integrista dins el nacionalisme. Jo, allunyat per temperament de qualsevol integrisme, no he sortit de la "Joventut Nacionalista".

Avui per avui sembla que ells tinguin raó; a la llarga es veurà que jo la tenia. Sóc amb tots més amic que mai; però em penso que els directors ³⁰⁸ no em perdonaran fàcilment que no els seguís.

T'escriuré no més llargament, però més sovint. Ara estic donat a estudis d'economia, de filosofia, de sociologia. He limitat, dins la repetició d'hores de treball, el temps destinat a literatura. La limitació és obligada i externa només.

Ja deus anar seguint els articles que vaig publicant a *La Veu*: alguns sobre En Sagarra: què te'n sembla?

Adéu. Records a la teva Clementina de part nostra i un petó al petit.
Amic de sempre,

Josep Maria Capdevila

* * *

40.- *Barcelona, 13-XI-1922* ³⁰⁹

Estimat amic,

Aquella petita "Biblioteca d'Estudis Socials" ja és a terra.³¹⁰ M'han dit que pagarien les coses fetes, vui dir els originals. No cal dir l'interès que tinc en què cobris el Xenofont.

307 "Acció Catalana" fou el resultat de la Conferència Nacional Catalana (Barcelona, 4 i 5 de juny de 1922). Aplegà gent de les Joventuts Nacionalistes, antics membres de la "Unió Federal Nacionalista Republicana" i joves intel·lectuals independents. Adquirit per elements del nou partit, es catalanitzà totalment el diari *La Publicitat*.

308 Jaume Bofill i Mates, Lluís Nicolau d'Olwer, Antoni Rovira i Virgili i Raimon D'Abadal.

309 Com l'anterior, també en aquesta lletra Capdevila informa al seu amic sobre l'actualitat política i literària de Catalunya.

310 El fracàs de la "Biblioteca d'Estudis Socials" fou una experiència dolorosa. Capdevila se sentí manipulat ideològicament per la patronal. L'any 1931, essent director d'*El Matí*, es repetiria la mateixa circumstància a través dels articles de contingut social i laboral de Capdevila..

Junt amb aquesta lletra rebràs el Xenofont català; m'agradaria que, si és possible, me'l poguessis retornar per si calia donar els originals a la Federació Patronal: els originals que els he dit que ja posseïa. La cosa, de totes maneres, no duu pressa, i de moment ja em bastaria poder presentar el castellà amb l'explicació donada de la manca del text català.

Aquí ara es fa molta política. Al principi m'hi ficava; ara ja no; m'he trobat que divergia massa i massa fonament dels meus contraris catalanistes i dels del meu partit.

Tu ja saps la manera com jo estimava la poesia de Mossèn Costa, i pots, doncs, afigurar-te la impressió que m'ha fet la seva mort sobtada. Penso escriure sobre la seva obra alguns articles. En tinc un d'escrit i no en donaré cap al diari que no els tingui tots llestos i revisats:³¹¹ Ho faig amb temor. Ara em poso de ple a rellegir i estudiar Verdaguer. Penso fer-ne un llibret.³¹²

Tinc a punt de llegir els teus *Deu mil*:³¹³ sé que és una obra excel·lent d'estil i de lèxic. M'ho digué l'Estelrich. Només que les teves versions ja et posen ben per damunt __sense comparació__ de la munió de nois de lletres que pul·lulen a Barcelona.

Vaig poder veure En Crexells; i després em va desaparèixer. Sense ell i sense tu, no és que estigui solitari, però no estic tan ben acompanyat com solia.

Adéu. Records de la meua muller i meus a la teva Clementina i una abraçada al petit. El nostre petit, bé. Teu amic,

Josep Maria Capdevila

P.S. A l'Ajuntament ara fan obres a l'Escola d'Arts i Oficis. Hi hagué pel juliol un augment de 50 Pts per encariment de la vida. No n'hi ha hagut cap més.

Vaig a cobrar ja sense els teus rebuts, perquè estic com a substituït teu (...). Havent-nos passat el dia de Sant Carles sense escriure't, rep ara mil felicitacions de tots els de casa.

* * *

311 Els vuit articles de Capdevila sortiren publicats a *La Veu* del 3 de setembre al 13 de desembre de 1922 amb el títol "La poesia d'En Costa i Llobera". Aplegats, formaren el pròleg de les *Liriques*.

312 Fa el comentari quan Riba no havia publicat encara la seva antologia sobre Verdaguer. L'antologia de Capdevila, sobre la prosa verdagueriana, no fou publicada fins al 1936. .

313 XENOFONT, *Els deu mil*, traducció de C. Riba. Ed. Catalana. Barcelona 1922. (*Biblioteca Liter_ria*).

41.- *Barcelona, 21-II-1923*

Estimat amic,

Estic desitjant veure't aviat i parlar de mil coses que no acabaria mai si les havia d'escriure. Aquells de l'Escola de Gràcia³¹⁴ encara estan fent obres, em prometen que pel novembre començarien les classes, i de quinze en quinze dies encara no les han començat. Ara diuen que pel març o l'abril.

Vaig seguint totes les teves coses. Si jo tingués més saber, m'agradaria parlar-ne. Aquí hi ha molt pessimisme i molta inflor. I molta democràcia literària. La gran cosa és tancar-se a casa i fer tranquilament tot allò que es pugui. Tancar-se a casa no vull dir no fer res. Al contrari: vull dir no dissipar inútilment energies. Jo m'he fet aquest propòsit; si no hi guanyo res més, hi guanyaré calma. Hi ha gran agitació de la classe mitjana literària, hi ha els seus perills polítics... Però això hi serà sempre. Només amb el temps es posa cada cosa el seu lloc.

De seguida que arribis ³¹⁵ deuran posar-te a les mans *La Revista*. Estaria molt bé que t'en decidissis i que donessis rigor a no admetre col·laboració que no sigui seriosa. En els darrers números de *La Revista* hi havia algunes bestieses! Ja deus haver vist les extravagàncies últimes de l'Ors; els articles de *Las Noticias* i la presentació de l'exposició Plandiura. Es ridícul. Adeu.

Records afectuosos del teu amic,

Josep Maria Capdevila

Salutacions a la teva esposa i la meva vos saluda afectuosament.

* * *

42.- *La Garriga, 29-III-1923*

Estimat amic,

Ahir devies esperar a l'Ateneu que et durien el meu article: m'ha sabut molt greu; dóna'n la culpa als telèfons de Barcelona: fou impossible poder-m'ho dir. Ahir a la tarda degueren donar-te'l.

314 Escola on Capdevila impartia classes.

315 El matrimoni Riba-Arderiu tornà a Barcelona a començaments de març.

No sé si duia títol. posa-li com te sembli; potser "Per la crítica independent".³¹⁶ El que t'agrairia és que no hi deixessis passar cap errada *ni cap correcció si no li feies tu mateix*.

Estic uns dies a La Garriga acompanyat del llibret de Mossèn Cinto *En defensa pr_pia* i de Mossèn Collell ³¹⁷ en persona. Mossèn Collell està malalt potser de l'última malaltia. El llibre de Mossèn Cinto sembla d'anys i d'anys endarrera.

De vegades hi trobo alguna cosa de què no ens hem ben corregit i que convindria fer-ho de seguida. "Sóc del parer, diu Mossèn Cinto, que no ha d'ésser coronat un poeta mentre puga ésser xiulat, i tots ne poden i solen ésser un dia o altre, sobre tot en nostra terra en què, sia per lo que sia, los noms passen i s'esborren uns als altres com les onades de la mar".³¹⁸

El remei és l'acadèmia. Una coronació quan se tenen garanties de seriositat i de certa edat, i que sigui impossible el descoronament. L'acadèmia, fins a l'home de lletres ja invàlid, va donant-li una certa part en la vida literària, suficient perquè l'escriptor no es trobi personalment oblidat en vida.

Això no vol dir que de vegades el millor talent literari d'una època, per temperament incompatible o pel que sigui no es trobi exclòs de la coronació oficial. Exemples; Verlaine, Moreas, Gautier, etc.

Adeu. Records a la teva Clementina i petons al petit. Els de casa tots vos saluden afectuosament. Teu amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

43.- *Barcelona, 28-III-1924* ³¹⁹

Caríssim,

Cal que el manifest ³²⁰ corri de seguida, i siguin recollits noms, perquè En Cases-Carbó ja fa córrer el seu i té els noms d'En Guimerà, Ruyra, Russinyol, etc.

316 Al final es titula "De la crítica". *La Publicitat*, 1-IV-1923.

317 Jaume Collell i Bancells, (Vic 1846 - 1932). Escriptor i eclesiàstic.

318 Es tracta de l'article titulat: "Llorers espinosos".

319 En aquesta lletra es manifesta la resistència Capdevila a les imposicions del Directori de Primo de Rivera.

Adeu. Afectuosament,
J.M. Capdevila

* * *

44.- *Barcelona, 1924* ³²¹

Caríssim,

He anat a les Galeries Arenyes (Corts, 670), "Amics de la Poesia", lectura Garcés. Si hi pots venir, vine-hi. Tornant passaré, de totes maneres, per l'Ateneu". Adeu.

Afectuosament teu,
Josep Maria Capdevila

* * *

45.- *Barcelona, 14-XII-1925* ³²²

Caríssim,

He rebut les teves amables postals, i en la darrera he vist amb sorpresa agradabilíssima que encara no estaves indignat de la meva manca d'atenció, de les meves distraccions imperdonables. Què fer-hi! Tu ja saps __i m'ho perdones__ que el temps i jo mai duem el mateix compàs. No hi hagué cap dificultat per cobrament d'aquelles lliçons de Gràcia. Aquells nois molt atents i simpàtics. Els vaig entretenir tan bé com sé. En Sánchez Sarto, molt amable, m'encarregà definitivament la histò-ria de la lit.

320 A primers de març una cinquantena d'intel·lectuals castellans adreçaren un escrit al dictador en defensa de la llengua catalana.

*El fet provoca des de Catalunya dos escrits de regreïament: el primer anava encapçalat per Angel Guimerà seguit de 95 firmes més: el contingut era respectuós amb un cert to literari i fins i tot amb un toc d'ironia. L'altre, escrit en castellà i signat per Pere Rahola i 89 signatures més, era més clar i contundent, encara que només amb petites diferències de matís, hi predominaven els professors, noucentistes i gent d'Acció Catalana (...). No va poder fer-se públic íntegrament als diaris de Barcelona per la censura, insinua una crítica punyent per al cap del Directori i va més enllà de la defensa de la llengua en ratificar la seva voluntat d'afirmar la personalitat com a poble. (Roig Rosich. *La dictadura de Primo de Rivera*, pàg. 574-576).*

Capdevila parla a Riba d'aquest darrer manifest. Vegeu a l'Arxiu Capdevila el text publicat en castellà a *El Diario de Mallorca* amb el títol "A los escritores castellanos" i l'encapçalament "Homenaje a la lengua catalana" (11-IV-1924) i el text original català (cinc esborranys amplificats progressivament)

321 Sense data. Pel tema tractat, correspon a l'any 1924.

322 Finals d'any. Capdevila fa balanç i comenta al seu amic els projectes per a l'any 1926

francesa. Jo no veig altra manera de fer-la discretament, si no és fent petits estudis de cada època, publicant-los com articles (o sèries d'articles) i després fent-ne un resum que fóra la petita història de la Col·lecció "Labor".

Ja tinc els primers exemplars del meu llibre d'articles de crítica.³²³ És un llibre llarg. Està bé. Una mica desigual; a més de les faltes dels impressors n'hi han moltes de meves: vacil·lacions en l'estil, impureses de lèxic, faltes de gramàtica, algunes o moltes pàgines massa avalotades; massa influït, fins externament, de vegades de la impressió que dóna el llibre de què parla; potser hi prodigo excessivament les cites de versos, per fer comprendre bé el que vull dir... Però tant-se-val: els versos sempre distreuen el lector.

Després de moltes vacil·lacions he aprofitat aquella noteta sobre la poesia de la teva esposa;³²⁴ no diu cap bestiesa, però és tan esquifida! És la mida que havia de tenir en el lloc on sortí, però no la que havia de tenir en un llibre on es prodiguen paraules i paper.

Reprendré la direcció de *La Paraula Cristiana* que la tenia completament abandonada. Hi publicaré una petita biblioteca (d'acord amb En Casacuberta) d'autors cristians.³²⁵ Una biblioteca de difusió, que pot ésser de gran utilitat pel país; ja en parlarem quan vinguis, i si no vens de seguida te n'explicaré el plan i te n'enviaré prospectes. Vaig enllestint Ciceró ³²⁶ bé o malament, però de pressa __i no tant com caldria. I tal vegada, quan tingui els cabells blancs, seré un llatinista. Ho dic per l'afecte que tinc a alguns autors llatins.

Vaig vencent la meva ignorància de dia en dia, ja ho veus. Els meus pares podrien fer molt per mi, i no fan res!³²⁷ Però jo sé, i quasi no goso dir-ho, que si fessin gaire em llençarien dins una embriaguesa de projectes, de problemes, de meditacions interminables, de fantasies d'on a penes em pot treure la necessitat d'haver de viure com tothom i el sotrac amable dels meus amics, que m'estimen i a moments em veuen perdut.

Adeu. Records afectuosos a la teva esposa. Escriu-me llargament. Ja saps que t'estima moltíssim el teu amic,

323 *Poetes i Crítics*

324 "Clementina Arderiu" a: *Poetes i crítics*, pàg. 189-190.

325 Biblioteca de "La Paraula Cristiana". Mentre dirigí la publicació, Capdevila en fou director editorial. Tingué una durada efímera. El primer volum que public_ fou *El llibre de Sant Josep* de Francis Jammes, trad. de Josep E. Ràfols. Tipografia Occit_nia. Barcelona, 1926. (BLPC,1).

326 Un dels tants projectes de Capdevila que restaren en el paper.

327 Un dels pocs comentaris on es refereix a la família. Capdevila tingué algunes diferències amb els seus pares; primer per no haver exercit d'advocat; després per criteris diferents respecte del seu matrimoni amb Carme Montaner. Mantingué aquests temes en l'estricta àmbit privat.

Josep Maria Capdevila

* * *

46.- *Barcelona, 26-XI-1926* ³²⁸

Molt estimat amic,

Ateses diferents suggestions, obrim, per a ser publicada a *La Paraula*, una enquesta sobre el tema de l'art i la moral.³²⁹

Hem pensat que vós éreu una de les persones indicades per tractar-ne i que ens honoràrieu amb l'aportació dels vostres punts de vista. Per això em permeto demanar-vos que sense presses __podeu disposar de dues o tres setmanes de temps__ si l'assumpte us sembla bé, vulgueu trametre'ns la vostra opinió que sempre serà molt estimada i reconeguda.

Per l'interès que té, confiem de veure'ns honrats amb les vostres quartilles, per la qual cosa des d'ara us dono les més expressives gràcies, afectuosament,

Josep Maria Capdevila

Caríssim, per poc que puguis respon a l'enquesta. Teu,

JMC

* * *

47.- *Cali, 27-XII-1949* ³³⁰

Estimat Amic,

Un bon any vinent amb la teva esposa i els fills, i molts anys de vida feliç.

Agra_dissim per la teva lletra i de la Clementina, del 20 de juny. Ja m'ima-gino que la Maria Dolors i la nena deuen haver passat males

328 Lletre cicular en paper mecanografiat, signada. El "Post Scriptum" és escrit a m_. Paper amb el següent membret: La Paraula Cristiana / Revista d'estudis religiosos i morals / Redacció, Baix de Sant Pere, 5, Pral. / Administració, Angels, 22 i 24 / Telèfon 4110-A / Barcelona / Direcció.

329 Referit a la pol_mica sobre el nu al carrer, originada a Barcelona per la remodelació de la Plaça de Catalunya.

330 Resposta tardana a la lletra de Riba, datada el 22-VI-1949 en qu_ el poeta -en nom de l'esposa de Capdevila- invoca "tot el que han estatels nostres quaranta anys d'amistat", per demanar-li el seu retorn a Catalunya. Vegeu: *Cartes de Carles Riba*. Vol.3. A cura de Carles-Jordi Guardiola. Ed. Magrana, Barcelona, 1990-1993, p_g. 392-393.

estones. Per_ si he allargat la meva estada a Am_rica no ha estat sinó per evitar complicacions encara més dificultoses. Havent-me de guanyar la vida donant lliçons particulars és gairebé impossible: ni la mat_ria arriba a gaire ni la meva salut tampoc hi arribaria. Més f_cil -i tan just!, era enviar regularment alguna cosa a la família, i han sorgit unes dificultats imprevisibles.

Totes les combinacions les he pensades: que la M._ Dolors i la filla vingues-sin a Cali; és una ciutat alegre, activa, cosmopolita; per_ la llibertat dels rics hi ha fet la vida tan cara, que ja només els rics hi poden viure. Els altres o es van morint o vivotegen. A vegades un té la sensació que només passa entre

(*genti dolorose*
chi hanno perduto il ben dell'intelletto.

És un deliri pel diner. I aix_ és igualment a tota Am_rica. He esperat deu anys, i puc esperar una mica més. Per_ qualsevol dia potser digui: vinc. Perqu_ a Am_rica, ni a l'ombra d'un bananer ningú podr_ trobar-hi pau.

He vist alguna vegada a la vídua i filla del nostre amic Creixells: viuen retrets i tal vegada malcontents a Popayan. És una ciutateta quieta, adormida, amb un clima que és un somni i temps, i temps i temps per estudiar en aquella calma.

Escriu-me i fes-me saber alguna cosa dels teus escrits i dels de la Clemen-tina. En sé poqueta cosa, que em diuen els amics, les nétes d'En Vila, per exemple.³³¹

Adéu-siau. Ben afectuosament,

JosepMaria Capdevila

4. Lletres a Joan Alcover ³³²

331 El ge_graf Pau Vila, company d'exili a Col_mbia. Nota del Comp.

332 A diferència de les lletres adreçades a Josep Maria de Garganta, purament informatives, o les adreçades a Carles Riba __expressió d'una amistat juvenil__, les lletres a Joan Alcover tenen per a Capdevila un valor especial. Les escriu a consciència i, abans d'enviar-les, en fa un esbrossany previ. Ens poden adonar que hi parla ja el filòsof i el crític literari. I, no obstant això, aquestes cartes respiren sovint un aire confidencial.

Les lletres es troben dipositades __excepte algunes trobades entre els papers de Capdevila__ a l'"Arxiu del Regne de Mallorca" (C/. Ramon Llull, 3, Ciutat), carpeta núm. 138. Voldriem agrair a Aina Moll la gentilesa que tingué de fotocopiar-les i enviar-les a l'Arxiu familiar de Capdevila, juntament amb les que Capdevila adreçà al seu pare, Francesc de Borja Moll.

1.- *Barcelona, 23-VI-1916* ³³³

Ben amat amic i senyor,

Me plau, després de poc de coneixe'us, poder escriure-us amb motiu de dar-vos bones festes desitjant-vos coralment anys de vida.

Aquest istiu, a Olot, a estones, entremig d'ocupacions de professió, pararé atenció a la antiga literatura italiana,³³⁴ i en la part qu'influía en la nostra.

Les relacions amb Italia quasi foren constants. A Barcelona, al vuitcents, hi havia una influència italiana perifèrica i ràpida que a Mallorca fou més profunda.

La llengua nostra és més parenta de la italiana que de la llengua francesa. Tenen, ella i la italiana, un aire, no ja sols de família, sinó de casa. Italia és un país fecunde; igual Catalunya: un país fàcil al desvetllament... com a l'abandó.

Aquesta flexibilitat d'ànima passa a la parla. Hi hauria a França el cas qu'aquí sovinteja, d'un escriptor de dos estils? A Italia, compti's del Dante a d'Annunzio; aquí, de Jordi de Sant Jordi a Verdaguer, quants! Quasi tants com foren; no?

I la diferenciació estilística entre escriptors distints? La llengua catalana, perxò, ens és com aquelles dònnes que tenen dies o hores o instants de bellesa; i facilment ens pren per ella passió, com després oblit.

A Italia, igual: el dogma de la bellesa constant de la llengua italiana és cosa propia d'un país de tòpics. Qui no recorda com Alfieri aprenia l'italià? Així amb aquesta llengua plena de secrets, que'ns en revela novament cada poeta, cada prosador, perquè'ns priveu de tant d'oir-la parlada de vos?

Haveu ja oblidat aquella mitja-promesa que'ns fereu al jardí de l'Ateneu d'escriure unes notes vostres autobiogràfiques? Dèiem que a Mallorca, aon es troba la poesia *impersonal* més "casta", hi ha també un poeta personal, una poesia personal no rousseauniana ni cellliniana; d'una originalitat, no sorprenent, però només deliciosa: *et ce n'est pas peu*.

333 Vegeu a l'Arxiu Capdevila un esborrany manuscrit amb llapis. És idèntic al text enviat, excepte petites correccions d'estil.

334 En aquells moments treballant ja en la *Crítica de la Divina Comèdia*, de De Sanctis que publicà l'any 1921.

Adeussiau. Vos desitja un bon dia de Sant Joan,³³⁵ vos ama, vostre affm. amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

2.- *Barcelona, 10-X-1916* ³³⁶

Ben amat mestre,

Es a deshora respondre avui a la vostra lletra amabilíssima de tant temps enrera. Però fins ara estava cohibit per enuigs de tota mena i hauria escrit a desgana fòra d'escriure planys personalíssims: encara que la vostra lletra m'era una abraçada cordial no'm creguí autoritzat per usar d'una franquesa molesta; preferí que poguéssiu creure que vos oblidava, a Vos, que m'és una joia poder-vos dir amic meu.

He mal acabada a Murcia la carrera de lleis, per a satisfacció de la gent de casa,³³⁷ i endreçaré el títol al fons d'un armari que mai vegi, si Dieu vou, la claror del jorn. Ara sóc ditxós estudiant ciències,³³⁸ clos en un recambró de la dispesa.³³⁹

Entre el bany, la sesta i la tertulia, haveu treballat un poc aquest istiu? A estones anyoro veure coses noves del meu poeta, amb viva anyorança. Em fa il·lusió veure noves proses: veure aquell llibre que prometeu... Ja està en premsa o no?

No sé com marxa allò d'unir a la Mancomunitat de Catalunya la Diputació de Mallorca. Potser així a Mallorca pendria la llengua catalana, com a Barcelona, una certa oficialitat: això li fóra un aventatge immens. Perquè el poble parli amb gust una llengua i la parli polida, i la llengua no perdi el seu geni, la seva gracia, cal qu'aquesta llengua sigui la oficial del país.³⁴⁰

335 Sant Joan Baptista, 24 de juny.

336 Amb satisfacció continguda, innova a Alcover que s'ha llicenciat en dret i ho ha fet a Múrcia. Entre el 7 i 29 de setembre de 1916 es conserva d'aquella estada un petit dietari manuscrit, amb llapis; és una reflexió sobre la força de la voluntat.

337 Del 7 al 29 de setembre es traslladà a Múrcia per a obtenir la llicenciatura en Dret. El comentari que fa a Alcover és inequívoc. S'ha conservat de l'estada a Múrcia un petit dietari, escrit amb llapis que reprendrà a Barcelona al llarg del mes d'octubre.

338 S'entén matemàtiques i filosofia.

339 Anomenada DEOPS, aquesta dispesa es trobava al carrer Balmes 69, 2.n 1._.

340 El tema de l'oficialitat de la llengua, la seva reivindicació a tots nivells i el ben parlar i el ben escriure serà una de les constants de Capdevila.

La llengua catalana que reclama ésser ben sillabejada com en serena dila-tació, la malmeten parlant-la ràpidament: allavores ens malsona. En justa compen-sació, a Barcelona dilaten cada paraula castellana que pronuncien, malgrat de que reclami tal volta la llengua castellana ésser pronunciada durament, clarament i ràpidament alhora.

Adéu, caríssim, vos amava ja temps ha, però ara més podent-vos enviar un salut afectuós.

Vostre,
Josep Maria Capdevila

* * *

3.- *Barcelona, 31-XII-1916* ³⁴¹

Ben volgut amic i senyor,

Vos volia escriure per dir-vos com vos desitjo un bon començament i una bona fi d'any, i he tingut l'agradabilíssima sorpresa de rebre abans lletra vostra. Aquesta meva d'avui no val sinó com a felicitació d'any nou; he de dir tantes coses que m'és un plaer de comunicar a un bon amic qu'és alhora un poeta volgut!

No seré peresós d'escriure-us; abans podia témer que us molestés, avui devant de la vostra amabilitat palesa vos escriuré com a un bon amic amb tota confiança.

Vos ama coralment vostre,

Josep Maria Capdevila

* * *

4.- *Barcelona, 2-III-1917*

Mon apreciat senyor,

He passat tant de temps sense escriure-li per una certa temor, d'una banda d'abusar amb la meva franquesa d'una confiança i d'un acolliment

341 Paper amb el següent membret: Ateneo Barcelonés / Particular.

que jo, un desconegut sense cap mèrit no podia mai esperar i d'altra banda de mal respondre amb la meva reserva respectuosa a la oberta confiança que V. des de la primera lletra que m'escrigué em mostrava.

En la darrera lletra em parlava de la política a Mallorca. La política mallorquina, no es farà sentir cada dia més a Catalunya? Jo no entenc bé els recels d'aquells que es diuen *mallorquinistes*. De les relacions entre Catalunya i Mallorca en derivara l'influència de Mallorca sobre Catalunya perquè Mallorca és més agraciada. ¿No ha passat igual, i passarà de més en més cada dia en coses literàries?

Més que En Verdaguer, que En Maragall i que en Carner han d'influir en la literatura catalana les poesies d'En Costa i Llobera. Com més que les *Cròniques*, plasma la llengua el *Llibre de Contemplació* o el *Blanquerna*. (Però no sé que ho fa que es cansen. Mossèn Costa es diu ell mateix "jubilat de les lletres", l'Oliver s'enamora d'esser bilingüe i a l'últim no escriu en català mai, l'Alomar es fon dins "La Campana de Gracia").

No és que cregui que la gent s'hagi de recloure tement tota influència. Al contrari. Aquelles criatures que duen sempre el mocadoret al coll sempre estan costipades. La sinceritat és una força. Cada dia crec més amb aquella reversió que fa D. Engeni d'Ors, de la màxima antiga "non multum ad multa". En totes les decadències hi ha un fons de reclosió. Quan Catalunya començà d'informar-se dels escriptors italians, dels francesos i darrerament dels propis catalans començà la renaixença.

No pensant gaire, doncs, en la vocació m'he llençat a estudiar ciències. I ara no tornaria enrera. I si Deu vol donaré a aquesta resolució la primàcia; l'any passat de poc que una cosina no'm destorba; però aquella ombra de desengany me feu pensar que l'únic oblit, l'únic consol davant de l'instabilitat de les coses és l'activitat espiritual, la professió.

Perdoni aquesta verba. Quan escric me sembla que conversi i no acabaria mai. Perdoni. I no oblidi mai aquest seu amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

P.D. Quasi mai puc conversar de coses literàries ni de llibres científics. Veig poca gent, tinc poques hores. Ja espero l'estiu. Però l'estiu no és res... Del que's pot conversar molt __qui ho diria!__ és de matemàtiques. I és una cosa que distreu molt, absorbeix un poc, però molt agradablement.

Els mallorquinistes recorden allò, que els que no són purament d'una terra sembla que li són fidels amb més consciència; així V. ha dut a Mallorca una orientació més lúcida i fecunda. Vostè digué catalanització però fou una depuració.

Jo he d'escriure a un meu conegut de València qui em digué que li indiqués alguns llibres de poesíes catalanes dels millors. Què he de fer? Dir-n'hi de mallorquins, i estic segur dels triomf.

Jo estudio moltes hores,³⁴² a estones m'acuden alguns dubtes sobre la vocació. Però no crec massa en la vocació tal com sol entendre's aquest mot. Allavors fóra un pur etzar l'encertar la pròpia vocació. I això em costaria d'admetre-ho. La vocació sembla que està més en la manera que no pas en la matèria, més en l'adjectiu que en el substantiu; és a dir que Mozart ³⁴³ no trobà la seva vocació en ésser músic, sinó ésser-ho mozartianament.

J.M.C.

* * *

5.- *Barcelona, 6-IV-1917*

Apreciat senyor,

Si M. Gauchet anés a veure Mallorca com ha anat a diverses ciutats, no tan llunyanes però, ja l'hauria seguit por donar compliment a una ill!usió cada dia més viva. I també l'hauria vist a V. i haguérem parlat llargament.

Jo ara estic un poc anguniat pels exàmens.³⁴⁴ Es cosa mòlt diferent estudiar una matèria o preparar uns exàmens.

Es poden fer uns exàmens brillants d'història literària, per exemple, sense haver llegit cap poesia ni cap novella ni cap poema etc. Mentre que tal qui haurà llegit els "quatre poetes" no respondrà potser si li demanen la data de naixença de l'Ariosto.

Es lamentable a les classes de ciència veure com se discorre en castellà, i encara més si es veu que ja no discorrerien bé ni en català. De vegades són intel·ligències bones que donen aquest espectacle; perden l'agilitat, la gràcia; el pensament és enterc, no vola fòra del llibre; són intel·ligències inutilitzades; homes que, oblidats els llibres, van a fer pràctica i esdevenen un pràctics enginyosos.

³⁴² Un cop llicenciat en Dret, el curs 1916-1917 continuà a la Universitat els estudis de filosofia i matemàtiques.

³⁴³ Capdevila fou melòman d'afecció i d'entre els músics, Mozart fou el preferit. L'any 1934, quan abandonà *El Matí*, n'emprengué una biografia que no reeixí.

³⁴⁴ Als *Estudis Universitaris Catalans*.

Indigna veure aquesta mutilació de l'ànima catalana. Després vé aquell dir que els llibres no són res, el regne de la gent pràctica, adoradora de tot avenç estranger i ofegadora dins de casa de tota iniciativa ideològica.

Costa poc, però, de riure's d'aquesta gent com fa En S. Rosiñol; potser no té tanta culpa com sembla; potser un poc de contacte amb la Natura, l'haver après alguna cosa de ciència en llengua materna... i ja no pensarien com pensen, ja no foren com són. Perdoni que sempre li parli de les coses que em preocupen el dia que li escric. Li desitja una bona jornada de Pasqua i molts anys de vida aquest séu affm. amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

6.- *Barcelona, 28-IV-1917*

Ben amat mestre,

Uns amics meus, o dient millor, un amic meu voldria que un número de la revista *Cenacle* (que surt a Manresa) fos dedicat a l'autor de "Cap-al-tard".³⁴⁵

Voldrien reproduir-hi algunes crítiques o articles referents a les seves poesies. Al dir-me això, fins per a poder llegir una cosa que moltes vegades l'havia desitjat llegir i mai l'havia trobat, els diguí que no's distreguessin de publicar-hi un article de Rubén Darío, aparegut a *La Nación*. M'encarregaren que'l cerqués, i, com sempre, m'he quedat sense article. El pitjor és que no recordo la data de la seva aparició. Tinc el record vague de que aparegué un gener de 1912 o 1913. Si V. tingués l'amabilitat d'indicar-me aquesta data em faria un favor. Jo visc apartat de la literatura, estudiant geometria i aritmètica.

Avui he vist Mn. Llorenç Riber, m'ha llegit uns petits fragments de la seva *Eneida*.³⁴⁶ Jo no sé l'impressió que farà a la joventut literària la versió de M. Riber. A mi me la fa molt bona. Però a mi la joventut literària d'avui, en canvi, me fa molt mala impressió. No perquè no'ls vegi qualitats, sinó perquè'ls sobre un cert deliri sense objecte. Potser amb un poc d'estudi del llatí se'n curarien.

Però, si no hi ha temps per estudiar llatí, llegir tantes revistes francesos i angleses, decidir de la sort de les nacions belligerants,³⁴⁷ saber la vida

345 *Cap al tard*, llibre de Joan Alcover aparegut l'any 1909.

346 Els dos volums de l'*Eneida* iniciaren la *Biblioteca Literària* de l'Editorial Catalana.

347 Una de les poques referències que trobem en Capdevila sobre la I Guerra Mundial (1914-1918).

interna del catalanisme, no desconéixer les obres sobre el sindicalisme, etc. etc.!

Perquè, volent imitar l'inimitable Xenius, jo he vist parlar, per exemple, de sindicalisme, a nois que creia entregats purament a la literatura; però allà on Xenius hi posa coneixença i discreció, aquests minyons hi posen només que indiscreció i pedanteria. Tot això passarà, manca un poc d'especialització que no's reclogui; si això no ho fem nosaltres ho faran els que vinguin.

Abans d'acabar, li demanaria permís, en nom dels de *Cenacle* per a la reproducció d'algunes poesies seves i, si li semblés, d'algun fragment del llibret encara inèdit que havia de publicar *L'Avenç*.

Disposi sempre de son afectíssim amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

7.- Barcelona, 23-VI-1917

Benamat senyor i amic,

Deu fer ja l'any que una tarda al petit jardí de l'Ateneu, En Segarra em presentà a V. dant compliment a un desig viu que tenia de coneixe'l personalment. Quan aparegué el seu llibre "Cap-al-tard", ja bona part de les poesies que contenia m'eren conegudes. No sé quin any era.³⁴⁸ El dia que aparegué el llibre, a la tarda l'anava a llegir als afores de Barcelona.

Aquell istiu __devia ésser aquell mateix istiu__ anàrem a Blanes. Entre els pocs llibres que duia hi havia el "Cap-al-tard" i el primer volum del *Llibre de Contemplació*.³⁴⁹

Allavores ja les seves poesies les sabia de memòria, i ja tenia un viu interès per l'autor. Potser era el 1909, l'any de la setmana de Juliol. Fins set anys després no'l coneixia. I ara fins he rebut de vostè consells personals que'ls he d'agrair profundament. Ells han influït en bona part a les meves determinacions, les quals ja només la meva estremada versalitat d'esperit podria desviar-les.

348 Era l'any 1909

349 De Ramon LLull.

Voldria deixar tota la munió de projectes d'estudis, de lectures, etc. que m'ocupaven l'atenció, i que a cap d'ells hauria pogut donar acompliment, puix devegades un sol d'ells ja podria omplir alguns anys de labor pacient. I voldria dedi-car-me a l'estudi de les matemàtiques exclusivament.³⁵⁰ Les ciències tenen cada una una tècnica que cal conèixer profundament, sinó no's pot meditar sobre elles mai. En canvi, coneguda la tècnica i conegut l'estat actual de la ciència, es medita fins quasi inconscientment i sovint amb fruit. No crec allò que vostè em diu que una tècnica literària mig es pot improvisar. Una tècnica, d'una manera o d'altra s'ha d'aprendre; uns l'aprenen més mecànicament, i altres més per gust i per intuïció. De totes maneres cal una direcció constant de l'esperit a l'art o a la ciència: és a dir, una atenció constantment dirigida envers aquella art o aquella ciència escollida.

Fóra curiós veure si les vides d'aquells homes dedicats a diverses ciències o arts, d'un Leonardo de Vinci, d'un Goethe, d'un Leibniz, no's podrien dividir cada una en èpoques distintes segons que l'atenció llur fos dirigida a tal art o a tal altra. Goethe, per exemple, a Itàlia tenia ocupacions preferentment literàries (potser no dibuixava gaire), després del viatge a Itàlia començaren fortament les seves ocupacions científiques; a darreries de la seva vida tornà a la literatura.

Jo'm tancaré tres anys a estudiar matemàtiques. Si encara després no'n sé... no hi he perdut res estudiant ...Però deixi'm acabar aquesta lletra ja massa llarga. Els de *Cenacle* duen molta calma. Sé que volien repetir un n.º per haver-hi sortit publicada una traducció de Joubert lamentable.

A Catalunya Mossen Costa no és gens oblidat; les seves poesies poc han de témer *renovacions*. Cada dia és més sentida la necessitat de fer una tria de poemes i d'autors de llengua catalana que ja estàn fóra de discussió; de poesies i d'autors que ja han resistit modes adverses;³⁵¹ i aquí, on les modes són tantes i tan ràpides, l'expe-riència també s'ha vist quasi feta amb poc de temps... I vora tantes coses que han passat, algunes es mantenen intactes; són poques, i entre aquestes coses hi ha les poesies de Mossèn Costa.

Adeussiau. Li desitja una bona diada de Sant Joan i molts anys de vida,
aquest seu afectíssim amic i servidor,
Josep Maria Capdevila

* * *

350 La primavera de 1919, el primer curs que Capdevila donarà al Seminari de Filosofia d'Ors, serà "Sobre el concepte de llei en la matemàtica i en les ciències morals".

351 És molt possible que Capdevila, d'una trajectòria lineal tan coherent, en escriure això ja s'hagués forjat el projecte d'elaborar una antologia.

8. *Barcelona, març de 1919* ³⁵²

Mon ben amat amic i senyor,

Rebeu, per la mort dels vostres fills un mot de condol del vostre amic que es compta, avui encara més, entre els amics que vos estimen cordialment,

Josep Maria Capdevila

* * *

9.- *Barcelona, 21-I-1920* ³⁵³

Mon estimat amic i senyor,

Ja per la premsa deu estar informat dels tristíssims esdeveniments que han acabat amb una ruptura entre els polítics catalans i el senyor d'Ors i alguns amics seus. Però la informació de la premsa ha estat de tal manera parcial i deficient que m'he cregut gairebé en el deure d'escriure-li, donat l'interès que per Vostè tindrà un afer d'aquesta mena. En la mateixa Assemblea es desautoritzà la hipòtesi poc hàbil de fer-ne, davant del públic, una qüestió administrativa.

Si, en canvi, tot provenia d'una disparitat ideològica entre el senyor d'Ors i el senyor Puig i Cadafalch, perquè no rompien ja el primer dia i perquè dissimular-la amb un lleuger paravent administratiu? Jo no sé fins a quin punt han intervingut en la qüestió obscures forces amagades. Algunes ja són visibles. Algunes altres ja s'endevinen. Es una conjura de les gelosies literàries, de la mediocritat política, de la burgesia armada amb l'escopeta del sometent, de la mateixa poruguesa reaccionària que en altres dies demanava una condemna eclesiàstica de *La ben Plantada*, i de l'esperit plebeu dels subalterns, fàcils a la traïció.³⁵⁴

352 Lletre de condol; gairebé al mateix dia moriren un fill i una filla de Joan Alcover: Gaietà, fill del primer matrimoni, a Barcelona on vivia amb la seva família. Maria, filla del segon matrimoni a Ciutat de Mallorca. El poeta hagué de passar sol l'intens dolor sense poder-lo compartir amb la seva esposa, greument malalta. Lletre escrita en paper imprès de: Institut de Ciències de Barcelona / Seminari de Filosofia i Psicologia

353 Lletre d'inter_s històric. Undels pocs documents que exposen "en calent" les diferents reaccions que originà la dimissió d'Eugeni d'Ors del càrrec de Director General d'Instrucció Pública.

354 Les duríssimes paraules de Capdevila s'han de situar en el context històric; essent com fou amic i col·laborador d'Eugeni d'Ors en aquest primer moment posa tota la seva dialèctica literària en defensa del Pantarca. Després, quan el despit de Xènius es manifestarà en tota la seva cruesa i fins i tot es rabejarà en el seu fidel amic, Capdevila optarà pel silenci respectuós.

L'obra dels senyor d'Ors com a Director d'Instrucció Pública era personalíssima. No hi ha substituït possible. Però, a part de veure destruïda una obra que havia despertat tan belles il·lusions, hi ha també el fet lamentable d'una defensa, esdevinguda necessària, de la llibertat del pensament.

Es perquè en vostè he trobat sempre un amic amable, que li escric aquestes coses. Cregui que he passat uns dies poc agradables. Donava unes classes als Estudis Normals de la Mancomunitat, i les he deixades en protesta contra una política grotescament reaccionària. He tinguda, però, la satisfacció íntima de veure el bon afecte dels millors alumnes dels Estudis.

Adeu. Compti amb l'amistat d'aquest seu admirador i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

10.- *Barcelona, 3-II-1920* ³⁵⁵

Molt estimat senyor i amic,

Rebí la seva preuadíssima lletra del dia 31; grans mercès. Vostè ja sap que la seva paraula sempre m'és una alegria i que en tinc necessitat sempre que tinc necessitat d'un poc de companyia cordial.

El senyor d'Ors continua avui per avui en la secretaria de l'Institut. Mes els seus amics d'ahir, obeint les ordres imperioses d'una política estúpida, el deixen completament isolat i el voldrien fora de Catalunya. Cada dia, però, venen de diversos indrets de Catalunya veus de protesta contra aquesta política cega.³⁵⁶ Era el que més desolava: la insensibilitat de la gent catalana davant d'un fet en què hi anava el pervindre de la cultura a Catalunya.

No cal dir que el senyor d'Ors complirà la paraula donada en aquella nota a què fa referència en la seva lletra. La cultura de Catalunya, vindrà dia que reclamarà la seva col·laboració i la seva direcció novament. Jo he vist de la vora l'actitud dels polítics i puc dir-li que era una cosa que no

³⁵⁵ En aquesta segona lletra Capdevila situa el "cas Ors" en el context de la dialèctica entre intel·lectuals i polítics. Es lamenta de la incomprensió que Ors troba en alguns ambients intel·lectuals barcelonins i reconeix que l'única sortida digna és la dimissió. Poc després Ors deixava d'escriure el *Glosari* a *La Veu* i el continuà a *El Dia Gráfico*

³⁵⁶ Entre els papers de Capdevila s'ha trobat una lletra manuscrita de suport a ors, signada Ernest Martínez-Ferrando i adreçada a Josep Puig-Pujadas de Figueres, director de l'"Empordà Federal".

tenia remei. Un detall: el Sr. d'Ors s'oferí a continuar a la Direcció a condició que es redactés un reglament que fixés les atribucions que eren inherents al càrrec de Director d'Instrucció Pública. Llavors el senyor Puig i Cadafalch s'hi negà rotundament. El reglament no hauria estat més que un obstacle per l'obra de llençar-lo fora.

Jo mai hauria dit que tan poca gent temés la força que té un home de lletres. La gent no tem l'esperit.

Calia veure l'Assemblea última de la Mancomunitat: no hi havia cap Diputat que es posés aquesta qüestió senzilla. "I si ara aquesta Assemblea passés a la història, quin paper faria, jo, pobre diputat, atacant un dels homes de més valer de Catalunya?" I un polític mai deu estar sinó de cara a la història, com un religiós mai s'aparta de la memòria la presència de Déu.

Però aquí tenim uns polítics que respiren uns aires que no són, certament, els aires purs de les coses eternes. Aquests homenets vanitosos tenen la trista humilitat de saber que no passaran a la història i disfruten de la immunitat consegüent. Jo no sé la política quina rara virtut té de corrompre de seguida fins la gent d'algun valer. Es tristíssim.

Perdoni que el molesti més parlant-li de totes aquestes coses. Però en vostè, que té encara recentíssimes penes íntimes, que amb tanta raó el podrien distreure, hi he trobat intectes aquella sensibilitat i aquella atenció per les coses de la intel·ligència, que vanament les he cercades aquests dies entre els meus amics de Catalunya, especialment de Barcelona.

Disposi sempre de son afectíssim amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

11.- *Barcelona, 1-V-1920* ³⁵⁷

Mon estimat senyor i amic,

Rebí els articles i les conferències que tingué l'amabilitat d'enviar-me. Gaziel ha publicat recentment tres articles a *La Vanguardia* sobre la seva obra poètica.

Una distracció que no em sabia explicar, la omisió en la llista de les seves obres dels *Poemes bíblics*, llibre llegit i rellegit i ja conegut dispersament abans de la publicació, per *La Il·lustració Catalana i Catalunya*, ha fet que jo sabés que vostè havia tinguda l'amabilitat d'enviar-me'l. Grans mercès, i m'és plaent que l'atzar m'hagi donada una prova doble de la seva amabilíssima atenció.

Encara la memòria em va duent de tant en tant la imatge d'alguna nova lectura pretèrita: ara mateix en recordo una sobre Gabriel Maura;³⁵⁸ no recorda? També en uns articles publicats a *La Nación*, "La Sala de Oro" (o títol semblant), Rubén Darío devia fer al·lusions a les seves poesies. Ara recordo el començament d'una endreça, que potser no s'ha continuat, de l'amic Josep Maria Garganta en què vos deia:

*Gotes de rou que en penar s'irisen
són vostres cants, de rara plenitud,
que enlairen l'esperit i el vigorisen
com un al_ de fresca joventut.*

En Garganta és molt amic de Joan-Lluís Estelrich,³⁵⁹ me n'havia parlat moltíssimes vegades, i me n'havia ensenyat un llibre de poesies que, per sa presen-tació, semblava un presentiment d'aquestes edicions minúscules avui en voga. També m'havia parlat moltíssim de la col·lecció de versions italianes, exhau-rida, i que no puguí veure fins més tard a la Biblioteca de Catalunya, on hi ha una versió de vostè i una poesia on l'Estelrich hi veia reminiscències leopardianes.

Grans mercès de tot. I ja sap el gran afecte que li té son amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

12.- *Barcelona, 8-IV-1921* ³⁶⁰

Mon estimat senyor i amic,

358 Gabriel Maura i Montaner, (Ciutat de Mallorca 1844 - 1907). Escriptor. Germà del polític Antoni Maura.

359 Joan Estelrich i Artigues, (Felanitx, Mallorca 1896 - París 1958). Escriptor amic de Capdevila. L'any 1923 editaren plegats les *Líriques* de Costa i Llobera.

360 L'any 1921 representa la fi de l'etapa olotina i la incorporació de Capdevila en la societat barcelonina en tres aspectes complementaris: 1. Amb una columna quinzenal a *La Veü* que s'inicia amb l'article "El riure". 2. el 18 d'octubre contreu matrimoni amb Carme Montaner i Serra. 3. Aquell mateix mes accepta la proposta de la Federació Patronal i organitza la Biblioteca d'Estudis Socials destinada a la formació de l'obrers.

Perdoni'm una temptativa d'incursió pels sus dominis íntims. Havia escrit algunes notes sobre llibres en *La Publicidad*.³⁶¹ Una vegada començada aquesta feina ja era de preveure que em vindria la temptació de parlar una mica de les meves devocions literàries, a la primera excusa. I la publicació de les seves poesies completes ha estat l'excusa o pretext per intentar parlar de les seves poesies. Me plauria saber detalls de la seva obra i conèixer-la quasi completa. ¿Fóra difícil completar la llista que improvisaré? La llista d'obres i escrits que conec és aquesta:

- __Art i literatura.
- __Cap-al-tard.
- __Pròleg a el llibre "A sol ixent".
- __Discurs sobre la llengua catalana (junta de Dances, etc).
- __Discurs sobre el llenguatge literari llegit a l'Ateneu.
- __Carta oberta a Xenius (sobre *La Ben Plantada*).
- __Història d'una Oda (Almanac de la Pesia a Mallorca).
- __Semblança de M. dels S. Oliver (Està publicada? A on?).
- __Sobre Verdaguer (en la revista *Ofrena?*).
- __Discurs sobre Maragall (llegit al Palau de la Música Catalana).

M'interessaria igualment poder llegir o rellegir els articles i estudis que s'hagin escrit sobre la seva obra. De moment recordo només:

- __Xenius (Glosari).
- __Rubén Dario (Article a *La Nación*; me fou impossible de llegir-lo enter; el demaní dugues o tres vegades a l'*Almudaica* on fou reproduït).
- __Valera.
- __M. Costa. (Brindis en un convit d'homenatge).
- __Montoliu.

I no recordo res més. Tindria l'amabilitat de completar-me les notícies o desvetllar-me la memòria?

Perdoni la molèstia que li ocasioni. Compti sempre amb l'amistat d'aquest seu devot servidor

Josep Maria Capdevila

* * *

13.- *Olot*, 15-VI-1921

Mon estimat senyor i amic,

361 El 5 de setembre de 1920 comença de col·laborar a "La Publicidad" fent primer recensions de llibres i després crítica literària, en català. Signa Josep Maria Capdevila.

Em tenen a Olot uns dies, certes tribulacions sentimentals i familiars.³⁶² Així la meua felicitació de Sant Joan l'ha de rebre a deshora. Tinc per endavant la penyora de la seva bondat i vostè el saber bé que li desitjo una llarga vida plena de banaurances íntimes i de benediccions divines.

Estic llegint la versió de la semblança de M. dels S. Oliver, sortida a *La Vanguardia*. La semblança és bellíssima. A mi em dol moltíssim que la intimitat i coneixença de molts escriptors mallorquins no arribi a tenir proporció amb la gran simpatia que tinc per la llur obra. L'Oliver n'és un. Les seves poesies tenen una música dolça, com un so de flauta; de flauta que sona una música suaument sàvia, delicadament erudita. Ara volen publicar les seves obres catalanes completes.³⁶³ Seria una bona obra.

L'Oliver ha estat deplorablement incomprès. Ell hauria pogut escriure __donant-li aquells mitjans que li calien, aquelles facilitats estèrilment malversades en mans inhàbils__ la "Història de Catalunya" ideal, com De Sanctis escrigué la "Histo-ria de la literatura italiana"" ideal. - Però, que vol fer-hi!

Tingui'm sempre per bon amic, que tant com l'admira l'estima,

Josep Maria Capdevila

* * *

14.- Barcelona, 2-X-1921 ³⁶⁴

Mon distingit senyor,

Avui li voldria demanar un favor. La Federació Patronal de Barcelona té en projecte una sèrie de publicacions __cosa separada de tota política i de tota actuació que no sigui purament ideològica. M'atreviria a demanar-li si volgués escriure un fascicle per aquesta col·lecció, sobre "l'art i el poble",³⁶⁵ reprenent un tema que ja tractà en la conferència "La humanització de l'art". La mida del fascicle __perdoni que parli de coses administratives__ caldria que fos d'unes 16 pàgines en 8^a. Fins hi ha

362 Relacionades amb el seu futur professional i amb el prometatge amb Carme Montaner i Serra.

363 L'edició de les *Obres Catalanes Completes* de Miquel dels Sants Oliver fou iniciada a Barcelona l'any 1922 per "La Il·lustració Catalana".

364 Text mecanografiat, amb el P.S. escrit a m_. Primera de la sèrie de cartes referides a la "Biblioteca d'Estudis Socials". A l'índex del llibre *La civilización* (selecció de textos de J.M. Capdevila), entre les "obras de publicación inmediata" s'hi anuncia el llibre *El arte y el pueblo*, de Joan Alcover.

365 A la pàg 790 de les *Obres Completes* d'Alcover (Selecta, 1951) hi trobem la següent nota: "L'art segons Tolstoi (p. 254). Aquest treball, que figura entre les conferències, duu a peu la següent Nota de l'Editor: "No consta en cap paper dels de l'autor indicació de lloc on se publiqués o pronunciés". Sospit si es tracta del treball escrit per correspondre a una petició de la Federació Patronal de Catalunya que per boca de J.M. Capdevila.

__perdoni'm novament__ una quantitat assignada als autors, de 500 Pts. cada fascicle.

Si li fos més avinent un altre tema, qualsevol que fos, escrigui-m'ho, i sempre serà del nostre gust. El fascicle hauria d'ésser vertit al castellà, i després, amb la petita remuneració corresponent, publicaríem l'original català.

Mani sempre son amic que l'estima,
Josep Maria Capdevila

P.S. Li escriuré més llargament parlant-li de coses més íntimes, abusant novament de la seva amabilitat familiar. Adreça: Josep Maria Capdevila, carrer de Granados, 139, pral. 1^a. Barcelona

* * *

15.- Barcelona, 22-X-1921

Mon estimat amic i senyor,

He començat a *La Veu* una petita sèrie d'articles sobre la seva obra poètica.³⁶⁶ Alguns han sofert veritables deformacions de les errades d'impremta. Jo no sé quin corrector de proves tenen a *La Veu*: bé que em corregeixi el lèxic i, de vegades, l'estil; però em sembla que és d'una audàcia excessiva corregir cites que jo feia de vostè. La sort és que un article volander de periòdic català __quina llàstima!__ ja tothom el pren per ple d'errades. Parlant d'altra cosa, el dia 12 d'aquest mes vaig casarme amb Maria del Carme Montaner. Vivim a Barcelona, __carrer de Granados, 139. pral__. Mai que vingués a Barcelona ens donaria una alegria si ens venia a veure.

Aquelles intencions de la Federació Patronal prosperen i començaran de seguida a esdevenir realitats. Tinc confiança que vostè escrigui un fascicle de la col·lecció. Tant com ens complauria ens honoraria. En Moneva³⁶⁷ ha enviat ja una d'aquelles col·leccionetes d'articles breus __de notes__ tan ben pensades; tan clares èticament, tan transparents d'estil.

Amic de sempre, que avui el compta per amic de la pròpia llar,

³⁶⁶ El 24 de març Capdevila inicià a *La Veu* una columna sobre temes filosòfics, per continuà publicant els temes literaris a *La Publicidad*. Fins al 12 d'octubre en què limità a *La Veu* les seves col·laboracions periodístiques; segurament perquè li interessava comptar amb una remuneració fixa. Els vuit articles sobre Joan Alcover, inclosos posteriorment en el llibre *Poetes i crítics*, sortiren a *La Veu* entre l'octubre i el desembre de 1921.

³⁶⁷ Juan Moneva i Puyol, (Saragossa 1871 - 1951). Jurisconsult i escriptor. L'any 1922 Capdevila li encarregà, per a la Biblioteca de Estudios Sociales, *La pena de muerte y la hemofilia española*.

Josep Maria Capdevila

P.S. - Rebí les publicacions que em diu __N.º de la revista "Mallorca" contenint el discurs sobre la juvenesa de Mistral, etc.__ i vaig escriure-li de seguida donant-li les gràcies. Es que es perdé aquella lletra?

Seu amic, Josep Maria

* * *

16.- *Barcelona, 21-XI-1921* ³⁶⁸

Mon distingit senyor i amic,

Dues paraules, només per a dir-li si ja puc posar el seu nom en la llista d'autors de l'anunci-catàleg de les publicacions de la Federació Patronal.

L'estima cordialment,

Josep Maria Capdevila

* * *

17.- *Barcelona, 14-II-1922*

Mon estimat senyor i amic,

Li envio el primer fascicle de la novel·la "Biblioteca d'Estudis Socials".³⁶⁹ M'agradaria moltíssim saber-ne el seu parer. No cal que digui com me plauria també poder publicar de seguida el seu fascicle.

Tinc unes pàgines d'Aristòtil traduïdes per En Riba que em sembla que poden tenir algun interès. Si el seu llibret el subdividís en petits capítols en faria la lectura més fàcil a un públic que no és gens amic de la lectura.

L'estima molt son amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

Ara reuniré en un volumet algunes notes de crítica literària i de pintura, i en ell hi entraran també aquells articles sobre la seva obra³⁷⁰. No sé si arribaré a compondre un volumet que es faci llegir una vegada sense

368 Lletre mecanografiada.

369 El llibre ja esmentat de Moveny i Puyol.

370 La selecció anà diferent. Inclogué els temes literaris en el llibre *Poetes i Crítics* (1926) i els estètics, molt posteriorment a *Amics i terra amiga* (1932).

fatiga o desplaer. No seria culpa de no haver acudit als millors: Guimerà, Ruyra, etc. Tindrà poc més d'una vintena de notes: ja veu, doncs, que vostè omplirà quasi la meitat del volumet.

Tenia moltíssimes ganes d'escriure unes notes sobre l'obra poètica de Mn. Costa i Llobera.³⁷¹ Conec bé la seva obra poètica, però em caldrien algunes lectures i una calma de reflexió que avui no puc tenir.

D'aquí a poc la poesia de Mn. Costa tornarà a estar de moda. Però Mn. Costa és el més inimitable dels poetes i no és fàcil que tingui, avui per avui, bons deixebles. Entre els joves d'aquí no és gaire estimat, perquè aquí fan virtuts d'aquelles coses que per conscient refús, manquen a Mn. Costa: estridència, cruesa, impudícia, etc.

Les gràcies de la poesia de Mn. Costa les començaran a veure la gent de seny, i els anys acabaran fent-les veure a tothom.- Jo puc dic amb una certa satisfacció, que l'he estimada sempre moltíssim. Si mai vinc a Mallorca m'agradarà coneixe'l personalment. Seu amic,

Josep Maria Capdevila

* * *

18.- *Barcelona, febrer / març de 1922* ³⁷²

Sr. D. J[oaan Alcover]

Rebuda la seva amabilíssima lletra del dia 6. Li havia enviat, ja feia molts dies, els exemplars. Però sembla que per un error dels Correus els dugueren a Les Palmes.

Ara sortirà el segon N^o i li enviaré els exemplars del 1.er i del 2.on a la vegada.

Grans mercès de tot. Escrigui'm sovint, fent sobre la Biblioteca totes les observacions que li sembli; el seu parer és escoltat sempre amb gran atenció i amb l'alegria que dóna una col·laboració tan entesa.

Compti'ns sempre com un bon amic que desitjaria poder-lo servir

³⁷¹ Publluc_ un seguit d'articles a *La Veu*, que recopilats, formaren la introducció a les *Líriques* de Costa i Llobera.

³⁷² Esborrany manuscrit amb llapis, sense data i signat, trobat entre els papers de Capdevila. Manca la dada, però pel tema tractat cal situar-lo entre febrer i març. Tal com li havia anunciat, Capdevila envi_ a Joan Alcover el primer llibre de la Biblioteca d'Estudis Socials que per un error de Correus an_ a parar a Las Palmas.

Josep Maria Capdevila

* * *

19.- *La Garriga, 15-IV-1922* ³⁷³

Ben volgut senyor i amic,

Rebí en son dia les seves amables lletres. L'impremta feu que no les contestés d'hora: d'un dia a l'altre havia de sortir el fascicle d'Aristòril (que ja el degué rebre amb el de Moneva), i pensí que li plauria i li serviria més veure dos fascicles que no pas un.

Com va veure, m'he pres la llibertat d'anunciar el seu fascicle. Vostè me n'havia donat permís feia temps i les seves lletres m'eren com un refermament del permís. Perdoni, doncs, les meves desatencions. Ja sap bé to l'afecte de son amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

Li desitgem unes bones Pasqües, i la meva esposa el saluda afectuosament.

* * *

20.- *Barcelona, 5-VIII-1922*

Estimat senyor i amic,

No sé si ha rebut els fascicles de la Biblioteca d'Estudis Socials, que li vaig fer enviar. Eren els tres primers.

A casa ja tenim un nen petit, que es diu Francesc Maria. Té pocs dies, i he volgut fer-li saber. La mare ha estat un poc malalta, però ara ja està bé.

Des de la Joventut Nacionalista tal vegada farem una sèrie de publicacions de divulgació nacionalista: si jo tingués part en la direcció, comptaria amb la col!laboració seva? Jo voldria que aqueixa divulgació tingués molts caires; que no fos oblidat l'aspecte literari, l'ètic, etc. del renaixement català.- Ja veurem.

Ara he canviat de pis: la nova adreça és: Rambla del Prat, número 6, pral. 2.ª Quan vingui a Barcelona m'agradaria conversar amb vostè una

373 Paper amb el següent membret: Balneario Blancafort / La Garriga / Teléfono n.º 6.

estona. Fa tan temps que ens anem escrivint sense veure'ns!
Afectuosament amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

21.- *Barcelona, 17-X-1922*

Benvolgut senyor i amic,

He llegit en els diaris d'avui el telegrama donant la notícia de la mort de Mossèn Costa i Llobera. El dol que em porta la mort de Mossèn Costa és profundíssim. Vostè sap bé com el rellegia i com l'estimava. Mai m'havia atrevit a parlar-ne. A Mossèn Costa, a més d'una gran admiració li tenia com una certa veneració: quin exemple de bondat, d'equilibri i d'harmonia!

Ell no em coneixia. Hi parlí una estona a Palma,³⁷⁴ i adeu per sempre més! Però era com si l'hagués conegut íntimament; era tan pur que la seva intimitat es troba tal vegada tota en la seva poesia.

En Ferrà em donà el seu manuscrit per la Biblioteca d'Estudis Socials;³⁷⁵ grans mercès. ¿Li faria res si en sortia algun fragment a una pàgina d'Estudis Socials que publicarà "La Veu"?

He vist al taller de l'escultor Monegal una figureta gentil destinada a vostè que volen dedicar-li sos amics de Mallorca. Espero poder-nos veure i conversar llargament.

Amic de sempre i servidor humil,
Josep Maria Capdevila

P.S. __ Grans mercès de la seva felicitació per l'article sobre l'antologia de M. Schneeberger.³⁷⁶ Jo no crec que la desorientació sigui molt fonada, perquè aqueixos prestígis fets amb gazetilles i amistats de cenacle, es formen en un dia i es desfan en una hora. De totes maneres, cal donar un crit d'alerta; seria trist que fer literatura estratègica arrelés com un vici en la joventut. Tinc donat un article a "La Veu" insistint a favor de la noblesa literària.³⁷⁷ N'hi ha que es fan una anomenada literària amb els procediments que usarien per guanyar les eleccions. Jo he vist coses tristes; he tingut alguna decepció. N'hi parlaré quan ens veiem.

374 El març de 1918 en la visita que féu a Mallorca amb el matrimoni Riba Arderiu.

375 Text original del llibre *El arte y el pueblo* que havia de ser publicat a la BES.

376 "L'Antologia de M. Schneeberger". *La Veu*, 27-IX-1922, pàg. 4.

377 "Pel prestigi literari" *La Veu*, 24-X-1922.

JMC

* * *

22.- *Barcelona, 16-IV-1923* ³⁷⁸

Estimat senyor i amic,

Rebí la seva amabilíssima lletra del dia 14 gairebé en el moment de poder-li escriure que tenia arreglada la qüestió de "Biblioteca d'Estudis Socials".

A la Federació hi ha hagut un daltabaix econòmic, canvi de Junta, etc. Afegeixi a tot això els nous desordres socials. La cosa, doncs, anava resolent-se tan a poc a poc que, si o hi hagués hagut allí amics meus que sé que no podien fer un tort a ningú, l'hauria vista perduda.

Ara tot queda reduït a saber com vol que li envii aquella quantitat. Potser seria preferible enviar el rebut a En Ferrà i ell aniria a cobrar-li de la caixa. (El rebut en castellà essent el nom del fascicle). Si vol, també hi aniré jo, però els de la Federació han tingut sempre tanta confiança amb mi, m'han exigit sempre tan poques formalitats, que sempre he preferit que cada u, podent ser, anés a la caixa.

M'agradaria molt saber notícies literàries seves. ¿Com va el Comte l'Arnau?³⁷⁹

Ara estic aplegant articles meus per veure si n'arribo a fer un llibret.³⁸⁰ Però aquí no hi ha amics que sàpiguen donar un consell literari, un consell de bon grat o de seny; hi ha només que una fira de vanitats.

Sovintegi més les vingudes a Barcelona. I encara que jo no hagi estat gaire atent amb vostè, perdoni-m'ho, i escrigui'm sovint.

El saluda la meva esposa com jo afectuosament

Josep Maria Capdevila

378 En aquesta lletra Capdevila explica al poeta la dissolució de la Biblioteca d'Estudis Socials i les gestions efectuades perquè la Federació Patronal assumeixi els compromisos contrets.

379 Sorpren aquesta referència al Comte Arnau. No ens consta que Alcover hagués tractat el tema

380 *Poetes i Crítics* (1926).

* * *

23.- Barcelona, 17-VII-1923

Estimat senyor i amic,

Vaig veure En Miquel Ferrà i em digué que ja tenia arreglada aquella qüestió de la Patronal.³⁸¹ Ara estic fent una feina delicada: un prefaci a una tria de poesies de Mossèn Costa i Llobera.³⁸² És amb molta por que l'estic escrivint, i, encara que no he de dir-hi res de nou, m'agradaria que, després, ben francament, vostè m'hi digués el seu parer.

Estic fent una antologia de poetes catalans des d'En Milà (els moderns) fins a En Carner; tot plegat un centenar de poesies.³⁸³ Procuraré que hi hagi les millors poesies del renaixement: (Pons i Gallarza) *L'olivera mallorquina*; (Milà) *La com-planta d'En Guillem*; Verdaguer, Costa, Oliver, Alcover, Guimerà, Morera i Galicia, Maragall, etc.

Li agrairia cordialment totes les indicacions que tingués l'amabilitat de fer-me saber sobre això. Recordo bé unes observacions que vostè va fer sobre *Les Cent millors poesies de la Llengua castellana*, d'En Menéndez y Pelayo.

L'estima molt son devot amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

24.- Barcelona, 5-I-1924 ³⁸⁴

Estimat senyor i amic,

Vaig rebre la seva amable lletra, i, de dia en dia, tot volent-li respondre de seguida, he anat esperant fins avui.

Vaig endevinar que li semblava una indelicadesa publicar una tria de poesies d'En Costa i Llobera mentre surtia l'edició d'En Matheu.

381 Els honoraris per al llibre d'Alcover que Capdevila havia de publicar a la *Biblioteca de Estudios Sociales*.

382 Pr leg a Miquel COSTA I LLOBERA, *Líriques*. Tria de J. Estelrich i J.M. Capdevila. Ed. Catalana. Barcelona, 1923, p.g. IX-XXXIII. (*Biblioteca Liter_ria*).

383 *Les Cent Millors Poesies Líriques de la Llengua Catalana*,

384 En aquesta lletra Capdevila aclareix els dubtes que Alcover li plantejà respecte de la publicació de les *Líriques*.

Jo, que, en converses, tenia tanta intervenció en la tria que fins l'Estelrich ha volgut que constés, i a mi que me n'havien encarregat el pròleg, no em va semblar bé la menor cosa que pogués molestar-lo i de seguida aní a veure l'Estelrich dient-li que retirava el pròleg, que ja el publicava com articles a *La Veu*, i que no accediria si no tenia el beneplàcit seu. L'Estelrich em digué que ell, per la seva banda, no pensava publicar la tria si a vostè no li semblava bé! Aleshores va contar-me algunes desatencions d'En Mateu.

Efectivament, En Mateu està obstinat en mantenir una divisió entre el seu grup (apenes existent) i la joventut literària de Catalunya. Hi ha gent, com M. Jaume Collell, que serien venerats a Catalunya si tinguessin un poc de discreció. Però ningú podrà posar sincerament a un mateix nivell literari En Costa i Llobera i Mossèn Collell. I si d'això plora la criatura, que vagi plorant.

Jo no sabia dir-li la temor amb què he prologades les poesies d'En Costa. Em trobo sol, sense gaire ningú que verament hi entengui.

Cada vegada que l'Estelrich ve de Mallorca li demano noves de vostè. Així vaig sabent-ne alguna cosa. No el podem saludar aviat a Barcelona?

Li desitja un bon any nou i molts de vida, el seu servidor i amic,

Josep Maria Capdevila

Rebrà amb el mateix correu un exemplar de la tria d'En Costa i Llobera.

* * *

25.- *Barcelona, 16-II-1924* ³⁸⁵

Estimat senyor i amic,

He rebut la seva amable lletra. Es ben segur que hi haurà mancaments en la tria de les "Cent poesies millors". Ja el títol n'és un. I no li hauríem posat si no fos que ajuda molt a l'èxit editorial i ja és usual. Com també és usual que precedeixi cada col·lecció d'aqueixa mena una noteta

385 Text manuscrit trobat entre els papers de Capdevila. No consta a l'arxiu d'Alcover i no sabem, per tant, si fou enviat. Capdevila hi desplega el criteri que seguí en la tria de *Les cent millors poesies líriques*.

desmentint el títol, venint a dir: no us cregueu que no hi hagi poesies belles fora d'aquestes que oferim etc.

I, efectivament, amb quina recança jo anava excluint poesies, que les sabia de memòria i les estimava tant i més que les altres que havia de posar-les-hi. Però; havia de donar una vista panoràmica i no em podia aturar a cap indret preferit.

La victòria d'aquest llibret fóra que semblés un llibre fàcil de fer, que semblés a tothom que, fora alguna petita modificació, l'haurien fet igual. Es a dir, que no es veïessin les llargues vacil·lacions i el llarg temps de la seva gestació. Fins la impremta se n'ha ressentit, i han hagut de compondre i descompondre poesies. L'Aguiló? I en Picó i Campamar? I l'Anicet Pagès? I En Cases i Amigó?

—Jo he llegit tot el que he pogut de tots, ho he rellegit, m'hi he pensat, i, en definitiva, he decidit ni agrisar l'antologia ni fer quedar malament a autors que, essent bons autors, no tenen poesies que soportin en veïnatge d'altres més excelses. Era el cas de l'Aguiló, tan perfecte en algunes proses no ho és gaire en vers; i què ha fet ell que no ho fes millor en Costa? i a les seves elegies i al seu *Llibre de la Mort* és fer-los injustícia posar-los al costat del *Dol* i del *Col·legi*.

No és pas per l'Aguiló que he tingut més recança; és per poesies dels mateixos poetes de l'antologia; és per la Mediterrània d'En Costa, per algunes d'En Verdaguer. Però calia mirar el conjunt, i n'hi havia prou —era la finalitat del llibre— que les poesies posades estimuessin a conèixer tota l'obra de l'autor preferit.

Així, per aquella economia, perquè ja hi havia *La Serra, el Dol, el Col·legi, la Reliquia*, no hi posava poesies que m'estimo tant com *Enyorança, el Rey, El cacic, Notes de Deyà, La sirena*. Però aleshores, deixant-me dur de les meves preferències personals, dos o tres autors ha haurien salvat el nombre de poesies que el títol del llibre em limitava.

I la tria d'En Verdaguer, que era difícil! Calia donar mostra dels seus gèneres lírics. Dels seus caires com a poeta; del seu optimisme dels idil·lis, del seu pessi-misme, de la seva tendència amplificadora, dels seus moments de concisió meravellosa, de la seva varietat d'estrofes, del seu talent per el patètic, de la seva visió del paisatge, de les seves melangies profundes, de les seves "odes"; ocupa molt d'espai, però quasi de tot això n'hi ha mostra.

Si tot això, com vostè em diu, ha servit per fer un llibret útil pels catalans i pels estrangers (que cada dia s'interessen més per la nostra poesia), ja estic content: és el que volia.

I grans mercès per la seva amabilitat estimulant. Ja sap com l'estima el seu amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

26.- *Barcelona, 12-XII-1924* ³⁸⁶

Senyor i amic,

He de demanar-li dos favors: el primer és el permís per reproduir-li algunes poesies dins una antologia que estic preparant; hauria de sortir abans de cap d'any;³⁸⁷ em manca el seu permís; el segon és que, si me'l dóna, m'ho escrigui de seguida per no causar per perjudici a l'editor.

Són unes 100 poesies catalanes on hi hauria alguna cosa d'En Milà, En Pons i Gallarza, etc. Però sobretot donaria més espai a les seves poesies junt amb les d'En Verdaguer, En Maragall i En Costa.

Donant-li les gràcies avançadament, ja sap com l'estima son servidor devotíssim,

Josep Maria Capdevila

* * *

27.- *Barcelona, 13-XII-1924* ³⁸⁸

Senyor i amic,

Ahir li escriguí una postal demanant-li permís per reproduir-hi algunes poesies seves en una antologia que estic preparant. M'interessava moltíssim tenir la seva resposta de seguida, i ara no sé si han tirat o no al correu aquella postal. Si l'ha rebuda, perdoni que em repeteixi; si no l'ha rebuda, li demano el que li demanava: que em respongués ben aviat, i que, per poc que li fos possible, em concedís aquell permís; ho tindria com un favor més entre tants que té rebuts de vostè son amic i servidor,

386 Targeta postal adreçada al: Sr. Joan Alcover i Maspons / Sant Alonso 60 / Palma de Mallorca.

387 *Les cent millors poesies líriques de la llengua catalana* .

388 Targeta postal adreçada al: Sr. Joan Alcover i Maspons / Sant Alonso 60 / Palma de Mallorca.

Josep Maria Capdevila

* * *

28.- *Barcelona, 26-I-1926* ³⁸⁹

Senyor i amic:

Dins de l'*Enciclopèdia Catalunya*, que publicarà l'Editorial Barcino, ha d'haver-hi, com sabeu, una "Antologia de la poesia Catalana moderna".³⁹⁰ M'han encarregat aquesta antologia. Si no em negueu el consentiment, hi publicaria una tria de les poesies vostres. A més caldria posar al peu del nom una nota per la qual us agrairia que em facilitessiu les dades següents:

Data i lloc de naixença

Bibliografia completa

Estudis sobre la vostra obra

Ens podríeu incloure en el mateix sobre una fotografia vostra?

Gracies avançades, i disposeu sempre del vostre servidor i amic.

Josep Maria Capdevila

* * *

29.- *Barcelona, 4-II-1926* ³⁹¹

Estimat senyor i amic,

Rebí la seva amable lletra i, descomptada la part d'amistat que pugui haver-hi en la seva opinió sobre el meu llibre de crítica, em dóna la seguretat de no haver fallit del tot en cosa tan delicada.

No escriví aquell llibre com un entreteniment, com a passatemp, sinó amb l'intent de guiar, dins la mida de mes forces, la joventut literària i el públic lector dins la nostra poesia. Ara tot sembla més clar; però en

389 Carta circular. Text mecanografiat en paper de: Editorial Barcino / Barcelona. Data, nom i signatura manuscrites. L'any 1926 Capdevila formà part del comitè d'edició de la "Col·lecció Sant Jordi", subtítulada "Col·lecció de pensament i art cristians de la Barcino" (abril de 1926).

390 No consta que es publicués.

391 Còpia trobada entre els papers de Capdevila. No apareix a l'Arxiu Alcover. És possible que, pel to confidencial que té, no hagués estat enviada.

començar els meus articles hi havia tal desorientació, jo anava de tal manera contra corrent, que ningú no s'ho creuria. Gràcies a Déu, jo seré quasi l'únic a saber-ho: tant han canviat les coses en poc temps. Avui ja semblen planeres, naturals i clares aquelles coses de simple bon seny que, en dir-les aleshores, semblaven quasi escandaloses.

Aquest canvi, le'n deu gaire? - No gaire, perquè les coses, de si mateixes, ja s'imposen, però una mica sí. Ara, gràcies a Déu, sembla ridícul això que li estic dient; aquell dia que ja no ho pugui dir a ningú, ni secretament, com ara ho dic, aleshores estaré content.

Quan escrivia el meu estudi sobre En Costa i Llobera rebia una lletra d'un meu amic eminent, i em deia que no perdés el temps en poetes que no valien la pena; ara ja ho veu __i ha dit en públic__ que En Costa és un dels nostres primers lírics.

En Carner ³⁹² contribuïa poderosament a la desorientació; encara tem que jo vagi a un academisme fred i pueril. Com si les coses més humanes no fossin les més clares i més explícites! I com si aquelles subtilitats ideològico-simbolistes no fossin la fredor més buida!

Contra aquest diletantisme d'ideologia literària he pogut oposar alguns estudis d'estètica tomista, que he tingut la ventura que meresquessin l'elogi de revistes tècniques com la *Revue Thomiste*.

He completat els articles de crítica amb l'antologia de *Les Cent millors poesies líriques*, títol editorialment obligat, inexacte, impossible de respondre-hi bé, però que aidava a la divulgació del llibre i, per tant, dels bons autors. I ara ja som un grup poc o molt coherent, però que hauria de fer triomfar el bon seny, aquest bon seny tan simple i tan difícil:

*Tout doit tendre au bon sens, mais pour y parvenir
le chemin est glissant et pénible à fenir.*

Aquest és el meu petit mèrit, que he de desitjar que es faci invisible. I tant ho he desitjat que en el llibre no hi haurà vist cap protesta contra la desorientació que hi havia en la crítica quan el comencí tres anys enrera; estava convençut que aquella bogeria no duraria gaire. Hi ha un document de protesta definitiu i autorit-zadíssim, que és el seu discurs de Girona.³⁹³ Era la mida; pel que deia i per qui ho deia, no calia més.

392 Un dels pocs llocs on Capdevila esmenta les seves divergències envers Josep Carner.

393 "Discurs presidencial en els Jocs Florals de Girona l'any 1922". *Obres Completes*, 1951, pàg. 307-311.

En el nostre grup hi veurà algun convertit; som: En Carles Soldevila, En Creixells, En Riba, en Llates, l'Estelrich, En Garcés, En Junoy...³⁹⁴

Ara convé una orientació filosòfica. També hi ha un grup. No ha vist la revista *Criterion*? Per si no, com un anunci de les seves tendències, li inclouré un article que publicuí aqueix desembre últim a *La Veu*.³⁹⁵ Sembla que tot s'ordena, de mica en mica.

Moltes gràcies, doncs, de la seva generositat i encoratjadora companyia. Ja sap com l'estima de temps, i sempre, son amic i servidor,

Josep Maria Capdevila

* * *

30.- *Barcelona, 14-II-1926*³⁹⁶

Caríssim senyor i amic,

He rebut la vostra darrera lletra; ja són dues, amabilíssimes, que esperen resposta. M'han estat una bona companyia. Dic dues, perquè aquella circular que rebéreu no la puc comptar com a res: era només per obtenir un permís que, naturalment, calia demanar (i que us agraesc vivament).

No l'haviem demanat, com calia, en alguna antologia anterior; ningú no s'ofengué; però tant-se-val: vaig donar a l'*Editorial* aquella lletra perquè l'enviessin a tots els poetes, per no reincidir en les negligències i distraccions d'aleshores.

Aquell petit estudi sobre la vostra poesia,³⁹⁷ que heu acollit tan benèvolament, cada dia el veig més incomplet. Si Déu vol l'acabaré algun dia; almenys hi afegiré alguna cosa. Tinc una petita nota, que sortí a *La Veu*, sobre l'Aguiló i les *Elegies*.³⁹⁸

394 En la citació d'aquest grup tan heterogeni, Capdevila sembla expressar més un desig que no pas una correntia estètica o unes afinitats ideològiques.

395 "Criterion". *La Veu*, 24-XII-1925.

396 Paper de: Ateneu Barcelonès / Apartat de Correus, 97. D'aquesta lletra -la darrera- en tenim la fotocòpia de l'Arxiu Alcover i la còpia manuscrita trobada entre els papers de Capdevila. Són textos pràcticament exactes, excepte afegitó del postscriptum en el text enviat.

397 Cfr "Joan Alcover". *Poetes i crítics*, pàg. 79-119.

398 "El Llibre de la Mort i les *Elegies* d'Alcover. *La Veu*, 27-VI-1925.

Algun cop he pensat que es podria escriure un article molt bonic sobre la ideologia política dels *Poemes bíblics*. I tants d'altres, Déu meu! sobre el to del ruralisme de *Les cançons de la serra* i el *Record de Sóller*; sobre la vostra mètrica:³⁹⁹ aquest tema és difícil, però em sembla que fóra utilíssim, perquè cada dia veig més que el vostre vers ens revela el geni rítmic de l'idioma.

Té plenitud de cadència, d'eufonia i de *naturalitat* prosòdica. I la sintaxi, tan rica, tan clara, tan justa. Però així que començo a meditar un tema així simpàtic i fecund, sento de seguida el pes de tantes suggestions que han de restar en projecte perquè no tinc temps de fer més coses.

Però sou tan amable que ja us acontenteu de ben poc. Això m'obliga més a provar d'acabar una mica aquell pobre estudi, encara que ja sé bé que mai no podré tractar dignament una obra com la vostra, que cada dia es veu més gran. Jo he vist en pocs anys com l'admiració creixia a Catalunya, i avui ja tothom estima aqueixa obra prodigiosa tancada en tan poques pàgines.

Grans mercès de tot. La vostra amabilitat tan efusiva m'ha fet una companyia que us he d'agrair vivament. Vostre com mai,

Josep Maria Capdevila

P.S. - Tinc la fotografia. Moltes gràcies. Us enviaré un llibret popular ⁴⁰⁰ que he fet, perquè el doneu a algun infantó de la vostra família, que comenci d'escriure.

* * *

399 "El ritme en la poesia de Joan Alcover". *La Paraula Cristiana*, 22. Octubre 1926, pàg. 325-341.

400 Capdevila es refereix al manual de correspondència: *Com s'ha d'escriure una carta en català?*